

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

**GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ 002 NUMARALI PALEOLİTİK ÇAĞ
BULUNTU YERİ (GAÜN-002) YONTMATAŞLARININ TEKNOLOJİK
VE TİPOLOJİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUNUS EMRE SEVİNDİK

GAZİANTEP
HAZİRAN 2023

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

**GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ 002 NUMARALI PALEOLİTİK ÇAĞ
BULUNTU YERİ (GAÜN-002) YONTMATAŞLARININ TEKNOLOJİK
VE TİPOLOJİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUNUS EMRE SEVİNDİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İsmail BAYKARA

GAZİANTEP
HAZİRAN 2023

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

Tezin Başlığı: Gaziantep Üniversitesi 002 Numaralı Paleolitik Çağ Buluntu Yeri (Gaün-002) Yontmataşlarının Teknolojik Ve Tipolojik Analizi

Adı ve Soyadı: Yunus Emre SEVİNDİK

Tez Savunma Tarihi: 25/08/2023

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Atilla ENGİN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail BAYKARA
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzası

Prof. Dr. İsmail BAYKARA (Jüri Başkanı)

Prof. Dr. Atilla ENGİN

Prof. Dr. Harun TAŞKIRAN

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Yunus Emre SEVİNDİK

Öğrenci Numarası: 200508111001

Tezin Savunma Tarihi: 25/08/2023

ÖZET

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ 002 NUMARALI PALEOLİTİK ÇAĞ BULUNTU YERİ (GAÜN-002) YONTMATAŞLARININ TEKNOLOJİK VE TİPOLOJİK ANALİZİ

SEVİNDİK, Yunus Emre
Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İsmail BAYKARA
Mayıs, 2023, 155 sayfa

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Gaziantep, Türkiye'de araştırılmış en önemli Paleolitik Çağ buluntu yerlerini barındırmaktadır. 20. Yüzyılın başından günümüze kadar birçok araştırmacı Gaziantep ilinde araştırmalar yapmış ve bölgenin Paleolitik çağlarda yoğun iskana uğradığını belirlemişlerdir. Paleolitik insanların iskanında önemli faktörler arasında Gaziantep ikliminin yaşanabilirliği, doğal kaynaklarının bol olması ve çakmaktaşı hammadde kaynaklarının yoğun olması gelmektedir. Buna ek olarak, Gaziantep'in konumu itibarıyla Paleolitik çağlarda insanların Avrasya'ya yayılışı açısından geçiş rotası üzerinde bulunması, bölgenin Paleolitik çağlar açısından da ne denli zengin olduğunu göstermektedir. Bu tez çalışmasında Gaziantep Üniversitesi içerisinde bulunun ve GAÜN-002 buluntu alanı olarak adlandırdığımız bölgede tarama yapılmıştır. 7155 adet yontmataş buluntu tespit edilmiştir. GAÜN-002 numaralı buluntu alanındaki çakmaktaşı hammadde kaynağının, Paleolitik dönem insanların tarafından aletlerin yapımında kullanılması, hammadde-alet-insan ilişkisini anlamamıza olanak sağlamaktadır. GAÜN-002 buluntu alanı Anadolu, Suriye ve Levant bölgesindeki diğer Alt Paleolitik dönem yerleşimleriyle benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Paleolitik, Yontmataş, Alt Paleolitik, Orta-Geç Acheulean Dönem, Orta Paleolitik

ABSTRACT

TECHNOLOGICAL AND TYPOLOGICAL ANALYSIS OF GAZİANTEP UNIVERSITY NO: 002 PALAEOLITHIC AGE CHIPPED STONES LOCALITY

SEVİNDİK, Yunus Emre
MA Thesis, Department of Archeology
Supervisor: Prof. Dr. İsmail BAYKARA
May, 2023, 155 pages

Gaziantep, located in the Southeastern Anatolia region of Turkey, contains the most important Paleolithic Age sites, researched in Turkey. From the beginning of the 20th century to the today, many researchers have made researches in Gaziantep and also they have indicated that the region was heavily inhabited during the Paleolithic Ages. The main factors in the settlement of the Paleolithic people are the livability of the Gaziantep climate, the abundance of natural resources and the intense resources of flint raw materials. In addition to this, the fact that Gaziantep -due to its location- is on a transit route for the spreading of people to Eurasia in the Paleolithic period shows also how rich the region was in terms of Paleolithic ages. In this thesis study, the region called the GAÜN-002 locality, located in Gaziantep University was scanned. 7155 chipped stone finds were identified.. The use of the flint raw material source in the GAÜN-002 locality by the people of the Paleolithic period in the production of tools allows us to understand the raw material-tool-human relationship. The GAÜN-002 locality is similar to other Lower Palaeolithic settlements in Anatolia, Syria and the Levant.

Keywords: Paleolithic, Knapping, Lower Paleolithic, Middle-Late Acheulean Period, Middle Paleolithic

ÖNSÖZ

Paleolitik Çağ, insanlık tarihi için oldukça uzun ve bilinmezliklerle dolu bir zamandır. Paleolitik dönemlerden kalan kalıntılar dönem insanının yaşamını yorumlamamızı sağlamaktadır. Bu kalıntılar içerisinde taş materyaller, kemik, odun ve yumuşakça kabukları buluntular arasında yer almaktadır. Organik materyallerin zaman içerisinde yok olma olasılığı oldukça yüksektir. Paleolitik dönemlerin günümüze kadar sağlam ulaşan en temel buluntuları da yontmataşlardır.

Tez çalışmam kapsamında beni her şekilde destekleyen, vermiş olduğu desteklerle birlikte arazi çalışmalarında kendi başıma karar vermeme olanak tanıyan, analiz ve diğer çalışmalarda kendisini yorsam bile bana her şekilde vakit ayırıp, tavsiyelerde bulunan ve yanırlarımı eleştirel ve yapıcı bir dille anlatan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. İsmail Baykara'ya teşekkürü bir borç biliyorum.

Lisans hayatımdan bu zaman kadar bilgilerini benimle her daim paylaşan ve görüşlerinden, eleştirel bakış açılarında yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Harun Taşkiran, Prof. Dr. Kadriye Özçelik'e, Prof. Dr. Metin Kartal'a ve Doç. Dr. Gizem Kartal'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans eğitimimde fikirlerini aldığım ve çalışmalarımı destekleyen Arkeoloji Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Atilla Engin'e ve Doç. Dr. Derya Silibolatlız-Baykara'ya vermiş oldukları desteklerden dolayı teşekkür ederim.

Her zaman benim yanımda olup, her şekilde desteklerini gösteren, bilgilerinden faydalandığım ve heyecanımı birlikte yaşayan hocam Dr. Öğretim Üyesi Yavuz Aydın'a, Arş. Gör. Göknur Karahan'a ve Uzman Arkeolog Engin Koray Sarıoğlu'na ve çalışmalarında bana yardımcı olan Arş. Gör. Didem Turan'a ve Arkeolog Mikail Bakım'a, sonsuz teşekkürler.

Son olarak beni her zaman destekleyen, yanımda olan ve varlıklarıyla güç bulduğum Annem ve Babama bana güvendikleri için teşekkür ederim.

Bu tez çalışmamı depremde kaybettiğim kuzenim, Fatma Karakurt'a ithaf ediyorum.

YUNUS EMRE SEVİNDİK

Gaziantep, Mayıs-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
GÖRSELLER LİSTESİ.....	viii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
HARİTALAR.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
EKLER.....	xiii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu.....	1
B. Araştırmanın Amacı.....	6
C. Materyal.....	6
D. Araştırmanın Yöntemi.....	7
D.1 Yöntemataş Buluntuların Tanımlanması.....	7
D.1.1 Teknolojik Tanımlamalar.....	7
D.1.2 Tipolojik Tanımlamalar.....	12

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 GAÜN 002 Numaralı Buluntu Alanı.....	16
1.2 Gaziantep Jeolojisi.....	19

II. BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı Yontmataş Topluluğunun Teknolojik Değerlendirilmesi.....	23
2.1.1 Taşımaları.....	25
2.1.2 Çekirdekler.....	34
2.1.3 El Baltaları.....	40
2.1.4 Vurgaç.....	42
2.2 GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı Yontmataş Topluluğunun Tipolojik Değerlendirilmesi.....	42
2.2.1 Kenar Kazıyıcılar.....	44
2.2.2 Kısmi Düzeltili Aletler.....	48
2.2.3 Ön Kazıyıcılar.....	49
2.2.4 Dişlemeli ve Çentikli Aletler.....	49
2.2.5 Uçlar.....	50
2.2.6 İri Düzeltili Aletler.....	52
2.2.7 İkili Aletler.....	52
2.2.8 Sırtlı Bıçak.....	53
2.2.9 El Baltaları.....	54
2.2.10 Yontuk Çakıl.....	56

III. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

3.1 Tartışma.....	58
3.2 Sonuç.....	91
Kaynakça.....	96
Görseller.....	109
Ekler.....	125
Özgeçmiş.....	155

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo1. GAÜN 002 numaralı buluntu alanı yontmataş buluntuları.....	6
Tablo 2. Yontmataş kalıntının taşımaları tanımlamaları için incelenen veriler (Prof. Dr. İsmail Baykara'nın veri tanımlama dosyası).....	8
Tablo 3. Yontmataş kalıntının çekirdek tanımlamaları için incelenen veriler (Prof. Dr. İsmail Baykara'nın veri tanımlama dosyası).....	10
Tablo 4. Bordes'in (1961) Alt ve Orta Paleolitik alet tiplerinin Türkçesi.....	13
Tablo 5. Bordes'in (1961) el baltalarının alt tipleri istatistik tablosu (Baykara ve Dinçer, 2018, S.335).....	14
Tablo 6. GAÜN-002 buluntu alanındaki yontmataşlar ve oranları.....	23
Tablo 7. Taşımaların korunma durumu.....	25
Tablo 8. Taşımalarındaki yanma durumu.....	26
Tablo 9. GAÜN 002 Numaralı Buluntu alanında tespit edilen taşımaların sayısı ve oranı.....	28
Tablo 10. Taşımaların topuk tipleri.....	29
Tablo 11. Taşımaların profilleri.....	30
Tablo 12. Taşımaların dorsal izlerinin şekli (Baykara vd., 2022, S. 154'den uyarlanmıştır.).....	31
Tablo 13. Taşımaların dorsal izlerin yönleri (Baykara vd., 2022, S. 154'den uyarlanmıştır.).....	33
Tablo 14. Taşımaların düzelti tipleri.....	34

Tablo 15. GAÜN 002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki çekirdekler tipleri, çekirdek sayıları ve çekirdeklerin ana kategorilerinin oranları.....	35
Tablo 16. GAÜN 002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki çekirdeklerin korunma durumları.....	36
Tablo 17. Çekirdeklerin platform sayıları.....	37
Tablo 18. Hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklerin platform yönleri.....	39
Tablo 19. El Baltalarının teknolojik özellikleri.....	40
Tablo 20. Düzeltili yontmataş alet gruplarının düzelti tipleri.....	43
Tablo 21. Aletlerin düzeltilerinin bulundukları konum.....	44
Tablo 22. Kenar kazıyıcıların 5 ana grubu, alt tipleri sayısı ve oranları.....	45
Tablo 23. Kenar kazıyıcıların taşımaları.....	47
Tablo 24. Kısmi düzeltili aletlerin taşımaları.....	48
Tablo 25. Ön kazıyıcıların taşımaları.....	49
Tablo 26. Ön kazıyıcıların boyutsal analizi.....	49
Tablo 27. Dişlemeli ve çentikli aletlerin taşımaları.....	50
Tablo 28. Uçların taşımaları ve sayısı.....	51
Tablo 29. Uçların boyutlarının analizleri.....	52
Tablo 30. İri düzeltili aletlerin taşımaları.....	52
Tablo 31. İkili aletlerin tipleri ve sayıları.....	53
Tablo 32. Sırtlı bıçakların taşımaları ve sayısı.....	54
Tablo 33. El Baltaları'nın tipolojik analizleri.....	55
Tablo 34. Endüstri içerisindeki kıyıcı ve kıyıcı aletlerin sayısı.....	56
Tablo 35. Yontuk Çakıl Aletlerin boyutsal analizleri.....	56

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Afrika merkezli çıkış teorisine göre erken dönem insan türlerinin yayılımı. (Kapellman, 2018, S.480).....	2
Görsel 2. Taşımaları standart ölçüm teknikleri (bkz. Baykara ve Dinçer, 2018).....	12
Görsel 3. Çekirdeklerin standart alınan ölçümleri.....	12
Görsel 4. El baltalarının alınan metrik ölçümleri Baykara ve Dinçer, 2018'den uyarlanmıştır (Baykara ve Dinçer, 2018,S.336).....	14
Görsel 5. GAÜN 002 Numaralı Buluntu Alanı (Erişim: 22.03.2023).....	17
Görsel 6. GAÜN-002 buluntu alanında arazinin modern görünümü.....	18
Görsel 7. Buluntuların yüzeydeki durumları.....	18
Görsel 8. Buluntuların yüzeydeki durumları.....	19
Görsel 9. GAÜN 002 Numaralı Buluntu Alanı Arazi Tarama Çalışmaları.....	19
Görsel 10. Gaziantep'in jeolojik haritası. (Çanakçı ve Güllü, 2009, S. 103.).....	21
Görsel 11. Külâh (2006), tarafından yapılan çalışmalar sonucunda bölgenin jeolojik tabakalaşması.....	22
Görsel 12. GAÜN 002 Numaralı buluntu alanında yoğun olarak görülen hammadde renkleri. (1 ve 2 numaralı çakmaktaşı hammaddeleri kötü yontulan, 3, 4, 5 ve numaralı çakmaktaşı hammaddeleri en iyi yontulanlardır).....	24
Görsel 13. Tek kutuplu Levallois çekirdek.....	109
Görsel 14. Tek kutuplu Levallois çekirdek.....	110

Görsel 15. Merkezci Levallois çekirdek.....	110
Görsel 16. İki kutuplu Levallois çekirdek.....	111
Görsel 17. Tek kutuplu çekirdek.....	111
Görsel 18. Tek kutuplu çekirdek.....	112
Görsel 19. Vurgaç.....	113
Görsel 20. Vurgaç.....	113
Görsel 21. Kenar kazıyıcılar.....	114
Görsel 22. Kenar kazıyıcılar.....	115
Görsel 23. Kenar kazıyıcılar.....	116
Görsel 24. Ön kazıyıcı.....	117
Görsel 25. Badem biçimli iki yüzeyli.....	117
Görsel 26. Yürek biçimli iki yüzeyli.....	118
Görsel 27. Üçgen biçimli iki yüzeyli.....	118
Görsel 28. Badem biçimli iki yüzeyli.....	119
Görsel 29. Badem biçimli iki yüzeyli.....	119
Görsel 30. Mızrak biçimli iki yüzeyli.....	120
Görsel 31. Proto Limande.....	121
Görsel 32. Micoquien iki yüzeyli.....	121
Görsel 33. Distalden kırılmış iki yüzeyli.....	122
Görsel 34. Tamamlanmamış (kısmi) iki yüzeyli.....	122
Görsel 35. Kıyıcı Alet.....	123
Görsel 36. Kıyıcı Alet.....	123
Görsel 37. Kıyıcı Alet.....	124

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. GAÜN-002 Numaralı buluntu alanı alet grupları.....42

Grafik 2. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’ndaki aletlerin taşımaları.....43

HARİTALAR

Harita 1. Gaziantep Fiziki Haritası (Harita Genel Müdürlüğü, 2022).....	20
--	----

KISALTMALAR

GÖ	Günümüzden Önce
Bknz.	Bakınız
Ve diğ.	Ve diğerleri
Vb.	Ve benzeri
S.	Sayfa
Ed.	Editör
Eds.	Editörler
ESR	Electron Spinin Rezonans

EKLER

Ek-1 İzin Yazısı.....	125
Ek-2 Buluntu Alanları Yontmataş Dağılımı.....	127
Ek-3 Suriye’de Bulunan Paleolitik Yerleşimler (Shaw, 2012, S. 102’deki tablo özetleştirilmiş ve Türkçeleştirilmiştir. Dinçer, 2010’dan ekleme alınmıştır.).....	150
Ek-4 Suriye’de Bulunan Paleolitik Yerleşimler (Shaw, 2012, S. 102’deki tablo özetleştirilmiş ve Türkçeleştirilmiştir. Dinçer, 2010’dan ekleme alınmıştır.).....	151
Ek-5: İsrail’de bulunan önemli Alt ve Orta Paleolitik dönem yerleşimleri (Shea, 2013, S 49, S 71-72, S 83-84’ten düzenlenerek yapılmıştır).....	152
EK-6: Lübnan’da bulunan Paleolitik Çağ buluntu alanları (Shaw, 2017, S.562’den düzenlenmiştir.).....	153
Ek-7: Ürdün’de bulunan Acheulean Dönem buluntu alanları (al-Nahar ve Clark, 2009’dan düzenlenmiştir).....	154

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu

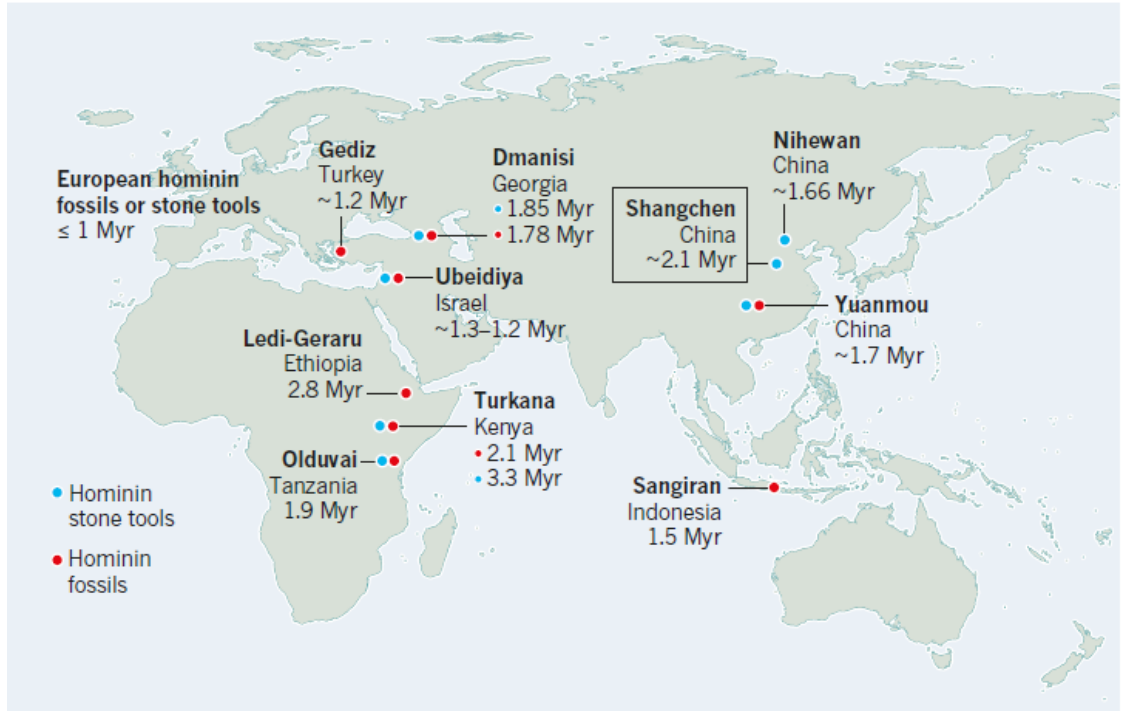
İnsanlık oldukça uzun ve karmaşık bir geçmişe sahiptir. İlk insanların ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süre içerisinde birçok gelişme ve değişim geçiren insanlık, geçmişteki birikimleri ile günümüz modern dünyasını oluşturmuştur. Paleolitik Çağ jeolojik olarak Kuvaterner'de yer alır ve bu dönem kendi içerisinde *Pleistosen* (buzul çağı) ve *Holosen* (buzul sonrası) olarak iki farklı döneme ayrılmaktadır. Pleistosen dönem boyunca büyük buzul çağları (*glacial*), buzul arası (*interglacial*) ve buzul duraksamaları (*interstadial*) gibi olaylar görülmüştür. Paleolitik Çağ yaklaşık 2,6 milyon yıl önce başlamış ve yaklaşık GÖ 12.000 yıl önce Holosen Çağ'da sonlanmıştır (ayr. bkz. Show ve Jameson, 1999, S.453, Harmand, vd., 2015, Sarıkaya, 2012).

İnsana ait ilk ve en eski fosil ve yontmataş kalıntıları Afrika kıtasından bilinmektedir (Ambrose, 2001, S.1749, Harmand, vd., 2015, S.310). İnsanlar, Paleolitik Çağ'ın çeşitli dönemlerinde Afrika'dan çıkarak dünyanın farklı coğrafyalarına yayılmışlardır. İlk insanımsıların fosil kayıtlarını barındırması ve daha sonrasında insanların Afrika'dan Avrasya'ya erken dönem göçlerinde önemli bir rota oluşturması, Afrika'nın doğusunda bulunan Rift Vadisini önemli kılar. Bu rota Afrika dışına çıkan insanların sürekli takip ettikleri ve sonrasında düzenli olarak yerleştikleri ve kullandıkları yolları oluşturmuştur (Bar-Yosef ve Belfer-Cohen, 2001; Bar-Yosef ve Belfer-Cohen, 2013).

Afrika'da Paleolitik çağ ile ilişkilendirilecek en eski kalıntıları Kenya'da Turkana'nın batısında bulunan Lomekwi 3 buluntu alanı (Harmand, vd., 2015), Etiyopya'nın Gona Havzası (Semaw, vd., 2003) ve Tanzania'daki, Olduvai'nin 1. ve 2. yatakları (Mora ve De la Torre, 2005) oluşturur (bkz. Lewis ve Harmand, 2016). Afrika'daki Paleolitik çağa ait bu kalıntıları yontmataşlar oluşturur ve bu olgu insanlığın ortaya çıktığı ve yayıldığı bölge olarak doğruca Afrika'yı işaret etmektedir.

Afrika'dan çıkan insanların takip edeceği rotalardan birisi Güneybatı Asya'dır (Bar-Yosef ve Belmaker, 2011, S. 1318) (bkz. Clark, 1966). Güneybatı Asya'nın en önemli

Paleolitik çağ kalıntıları Levant bölgesinden bilinir ve bu alan hem ekolojisi hem de jeolojisi açısından Paleolitik Çağ'ın erken evrelerinden bu yana iskan edilmiştir. Bölge Paleolitik Çağ insanların barınmaları için uygun mağara ve kaya altı sığınakları, zengin doğal su ve besin kaynakları ve iklimsel açıdan uygun bir coğrafyadır (Shea, 2013, S.6-10). Bölgenin en eski Paleolitik buluntu alanları Levant Bölgesi'nin kıyı şeridinde, Levant Koridoru içerisinde ve Carmel Dağlarını'nın doğusunda yer almaktadır. Bu önemli yerleşimler arasında Ubeydia (Bar-Yosef ve Goren-Inbar,1993; Bar-Yosef ve Belfer-Cohen, 2001, S.23; Bar-Yosef ve Belmaker, 2011, S. 1321), Tabun E (Bar-Yosef ve Belmaker 2011, S.1325), Berekham Ram (Goren-Inbar, 1985), Yiron (Ronen, 2006, S. 344), Gesher Benot Yaaqov (Ronen, 2006, S.346; Bar-Yosef ve Belmaker, 2011, S. 1324), Holon (Chazan, 2000, Chazan, vd., 2001 bkznz. Chazan ve Horwitz, 2007), Latamne (Bar-Yosef ve Belmaker, 2011, S. 1324), Ravadim (Gvirtsman vd., 1999; Bar-Yosef ve Belmaker, 2011, S. 1325) ve Qesem Cave (Stiner, vd., 2011) gibi sistematik araştırmaların yapıldığı alanlar gelmektedir. Hem arkeolojik kazılar hem de bu kazılarla birlikte disiplinlerarası yapılan çalışmalarla bölgenin erken dönem insanlarına ait kalıntıları detaylı olarak incelenmiştir.

Görsel 1. Afrika merkezli çıkış teorisine göre erken dönem insan türlerinin yayılımı. (Kapellman, 2018, S.480).

Paleolitik Çağ'da Afrika dışına çıkan insanların Levant Bölgesi'nden sonra hem en eski hemde sürekli iskan ettikleri coğrafik bölge olarak Anadolu'yu görmekteyiz. Bunda en

önemli etken Afrika'da başlayan Rift Vadisi'nin, Levant koridoru boyunca devam edip Anadolu'nun güneyinde, Kahramanmaraş'ta sonlanmasıdır. Bu rota aynı zamanda Afrika'dan çıkan insan gruplarının Anadolu üzerinden Avrasya'ya doğru yayıldığını gösteren önemli kalıntıları içerir (Kuhn, 2010; Taşkiran, 2017; Taşkiran ve Özçelik, 2022). Anadolu'da görülen en eski fosil insan kalıntısı 1,2 milyon yıl öncesine ait Denizli'nden bilinen ve kalın kaş kemerlerine sahip Kocabaş isimli *Homo erectus*'a ait kafatası parçalarıdır (Kappelman, vd., 2008; Alçiçek, 2014; Alçiçek ve Alçiçek., 2014). Bu fosil dışında ülkemizde bu denli eski fosil insan kalıntısı bilinmemektedir. Yontmataş buluntular açısından ise Anadolu'da birçok tabakalı yerleşim bulunmaktadır. Tabakalar içerisinde tarihlendirilen en eski buluntu Gediz Nehri taraçalarında bulunan bir yontmataş kalıntısıdır ve bu alan 1,2 milyon yıl öncesine tarihlendirilmiştir (Maddy, vd., 2015). Bir diğer buluntu alanı Malatya-Fırat nehir yatakları içerisinde yer alır ve kalıntıların 1 milyon yıldan eski oldukları ortaya çıkarılmıştır (Ozherelyev vd., 2019). Konya'nın 75 km kuzeybatısında bulunan Dursunlu yerleşimi ise yaklaşık 900 bin yıl öncesine tarihlendirilmektedir ve Paleolitik Çağ içerisinde Mod 1 yontmataş alet endüstrisi olarak tanımlanmaktadır. Büyük ve küçük memeli hayvan kalıntılarının bulunduğu faunal kalıntılarla birlikte yontmataş buluntularda yer almaktadır. Kuvars hammaddenin yoğun olarak kullanıldığı yontmataş endüstrisi içerisinde az sayıda çakmaktaşı örnekler yer almaktadır. Çakmaktaşıdan bir adet polihedron, yongalar ve kuvarstan yapılmış yonga parçalar bilinmektedir. Buluntu alanında bir leyleğe ait uzun kemik kalıntısındaki kesme izleri ise Anadolu'da bilinen en eski kasaplık aktivitesini gösterir (Howell, vd., 1999, Güleç, vd., 1999, Güleç, vd. 2009). Orta Anadolu'da ise Kaletpe Deresi 3 Paleolitik Çağ açısından oldukça önemli bir yerdir. Buluntu alanı Niğde'nin batısında Kömürcü Köyü sınırlarında Göllü Dağ kompleksi içerisinde yer alır. Alanda Alt Paleolitik dönem yontmataşlar yoğun olarak tespit edilmiştir. Yontmataşlar riyolit, bazalt ve obsidiyen gibi volkanik kökenli kayalardan üretilmiştir. Kaletpe Deresi 3'ün en erken tarihleri yaklaşık 1 milyon öncesine gitmektedir (Slimak, vd., 2004, Slimak ve Dinçer, 2007). Batı Anadolu'da, Uşak ili Banaz ilçesinde yer alan Sürmecik Anadolu'da bilinen önemli bir açık hava yerleşimidir. Yontmataş endüstrisi açısından çakmaktaşı, kuvars gibi hammaddeler kullanılmıştır. Sürmecik yontmataş buluntuları Alt ve Orta Paleolitik dönemleri içermektedir (Taşkiran, 2018, S.23; Taşkiran vd., 2021). Anadolu'nun kuzeybatısında bulunan Yarımburgaz Mağarası alt Paleolitik Çağ'ın geç dönemlerinden itibaren iskan gören bir diğer yerleşimdir. Yarımburgaz Mağarası'ndaki ilk çalışmalar Kansu (Kansu, 1963, S.658) tarafından yapılmıştır. Daha sonra yapılan sistematik çalışmalarda mağaranın Alt ve Orta Paleolitik dönem arasına denk gelen dolguları içerdiği belirlenmiştir

(Arsebük, 1996, Kuhn vd., 1996; bknz. Kuhn, 2002). Antalya’da bulunan Karain Mağarası Paleolitik Çağ arkeolojisi açısından kesintisiz stratigrafi vermesinden dolayı önemli bir yerleşim yeridir (Kökten, 1947; Kökten, 1964; Yalçinkaya, 1989; Taşkiran, 2018). Karain Mağarası’nın Alt Paleolitik dönemi E Gözü’nün V.1 Jeolojik seviyelerinden alınan örneklerle göre 370-400 bin yıl öncesi tarihlendirilmektedir (Otte vd., 1995, Otte vd., 1998:418-419, Taşkiran, 2016, S. 47). Yontmataş buluntuları açısından Karain Alt Paleolitik endüstrisi; yonga üretimine dayalı bir endüstrinin yanı sıra iki yüzeyli aletlerinde bulunduğu bir endüstridir (bknz Aydın, 2017). Anadolu’nun en doğusunda ise Van ili, Erciş ilçesinde bulunan Gürgürbaba Tepesi Geç Acheulean döneme ait önemli bir merkezdir. Gürgürbaba Tepesi 2014 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları kapsamında tespit edilmiştir (Baykara vd., 2016, Baykara vd., 2017, Baykara, 2018) ve buluntu alanında yapılan tarihlendirme çalışmaları sonucunda GÖ 311 yıl öncesine ait olduğu tespit edilmiştir (Baykara, vd., 2022a).

Anadolu’da Alt Paleolitik dönem dışında birçok bölgede orta ve üst Paleolitik dönem yerleşim yerleri ve buluntu alanları da yer almaktadır. Anadolu’da Orta Paleolitik dönem buluntular mağara ve yüzey araştırmaları ışığında açık hava yerleşimlerinde ele geçmektedir (bknz. tayproject.org). Anadolu’da tabakalı Orta Paleolitik dönem yerleşimlere en iyi örnekler Karain Mağarası, Üçağızlı İki Mağarası ve Kaletepe Deresi 3 (KD3) yerleşimleridir. Karain Mağarası Anadolu’da Orta Paleolitik dönemi oldukça zengin veren bir yerleşimdir (Otte vd., 1995). Karain Mağarası E Gözü’nde (Otte vd., 1995, S.289) ve Karain Mağarası B Gözü’nde (Yaman, 2011, S.246) Orta Paleolitik dönem tabakaları bulunmaktadır. Karain Mağarası’nda görülen Orta Paleolitik, Charantian ve levallois unsurların görüldüğü Karain Tip Mousterian olarak iki farklı grup şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Otte vd., 1998, S.414-415). Karain Mağarası’nda yapılan tarihlendirme çalışmalarıyla Orta Paleolitik’in üst seviyeleri 50.000-60.000, alt seviyeleri yaklaşık 110.000-130.000 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Otte, vd., 1994, S.290).

Üçağızlı II Mağarası Orta Paleolitik dönemin tabakalı bir şekilde görüldüğü diğer önemli yerleşimdir (Baykara vd., 2021). Üçağızlı II Mağarası’ndaki kazı çalışmaları ilk olarak 2005 yılında yapılmış ve mousterian seviyeler tespit edilmiştir. 2020 yılında başlayan ve devam eden kazılarda da öncelikli olarak karelaj sistemi oluşturulmuş ve kazı çalışmalarına başlanılmıştır (Baykara, 2021, S.4). Üçağızlı II Mağarası’ndaki Orta Paleolitik dönem buluntuları içerisinde mousterian uçlar, kenar kazıyıcılar, düzeltili ve düzeltilsiz levallois uçlar ve çentikli aletler bulunmaktadır. Uranyum tarihleme yöntemleriyle Üçağızlı

II Mağarası B^{üst} olarak adlandırılan tabakanın yaşı 42.000 yıl öncesine tarihlendirilmiştir (Baykara, vd., 2021, S. 13).

Bir diğer önemli Orta Paleolitik tabakalar gösteren mağaralar Hatay ilinde bulunan Kanal, Merdivenli ve Tıklalı Mağaraları'dır. Bu yerleşimlerde kullanılan hammadde çakmaktaşıdır ve zengin bir Mousterian yontmataş topluluğu göstermektedir. Levallois teknik bu yerleşimlerde kullanılmaktadır. Düzeltile aletler Karain Mağarası'na göre oldukça azdır. Bunun nedeni bu yerleşimlerde Levant Bölgesi'nde görülen Orta Paleolitik teknoloji hakimdir. Dolayısıyla Karain Mağarası ve Doğu Avrupa Orta Paleolitik kültürüne benzemez (Kuhn, 2002, S.203-204).

Mağara veya kaya altı sığınakları dışında açık hava yerleşimlerinden de Orta Paleolitik dönem bilinmektedir. Türkiye'de son yıllarda Anadolu'da zengin bir Orta Paleolitik yontmataş endüstri sunan bir diğer yer Sürmecik Açık Hava Yerleşimi'dir (Taşkiran vd., 2021). Sürmecik Orta Paleolitik buluntular içerisinde levallois teknoloji, mousterian endüstri içerisinde kenar kazıyıcılar, ön kazıyıcılar, çentikli ve dişlemeli aletler bulunmaktadır (Taşkiran vd., 2021, S.5).

Mağara yerleşimleri dışında Türkiye'de yürütülen yüzey araştırmalarında da Orta Paleolitik dönem buluntuları oldukça fazladır. Örneğin Denizli'li de 2014 yılından itibaren yürütülen yüzey araştırmaları boyunca birçok Orta Paleolitik dönem buluntu tespit edilmiştir. 2014 yılından bu yana Özçelik tarafından yürütülen yüzey araştırmalarında Orta Paleolitik dönem yontmataş endüstrisi içerisinde levallois çekirdekler, mousterian kültürün baskın aletler olan kenar kazıyıcılar yer almaktadır (Özçelik, 2017, S.527-528). Genel olarak değerlendirildiğinde Anadolu'daki Orta Paleolitik dönemde Zagros Mousterian'i ve Levant Mousterian teknoloji unsurlarını görülmektedir (Kuhn, 2002, S. 203-204).

Anadolu'da Üst Paleolitik dönem buluntuları kısırdır. Anadolu'daki birkaç yerleşiminde Üst Paleolitik bilinmektedir. En zengin Üst Paleolitik yerleşim yerleri Hatay ilinde bulunan Üçağızlı Mağarası ve Kanal Mağarası'dır (Kuhn, 2002, S. 205). Üçağızlı Mağarası'nın en erken tarihleri yaklaşık 41.000 ve 39.000 olarak tarihlendirilmiştir (Kuhn, 2002, S.206). Üçağızlı Mağarası'nın Üst Paleolitik dönem yontmataş endüstrisi Levant Bölgesi'ndeki Üst Paleolitik merkezlerle benzerlik gösterir. Bir diğer tarihlendirilmiş Üst Paleolitik dönem yerleşimi Antalya'da bulunan Karain Mağarası B Gözü'dür (Yaman, 2011, S.5). Karain Mağarası B Gözü Üst Paleolitik seviyelerinde yapılan iki yaşlandırma çalışması bulunmaktadır. Bu yaşlandırma çalışmalarının birincisi 28.100, ikincisi 31.280 tarihlerini vermektedir (Yaman, 2011, S.5).

Anadolu coğrafyası açısından yukarıda kısaca bahsedilen sistematik yerleşimler dışında yüzey araştırması sonucunda tespit edilmiş birçok buluntu yeri bilinmesine rağmen, tarihlendirilmiş ve sistemli kazı çalışmaları yapılmış olan yerleşim yeri sınırlı sayıdadır. Bu nedenle bu tez çalışmasında Afrika'dan göç eden insanların uğrak bir noktası olan Gaziantep'te GAÜN-002 numaralı buluntu alanından ele geçen yontmataşların tekno-tipolojik açıdan özellikleri belirlenerek, öncelikle GAÜN-002 buluntu alanının Anadolu dip tarihindeki yerinin belirlenmesi ve diğer bölgelerle karşılaştırılarak insanların göç yolları üzerinde olup olmadığının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

B. Araştırmanın Amacı

Anadolu coğrafyası açısından yukarıda kısaca bahsedilen sistematik yerleşimler dışında yüzey araştırması sonucunda tespit edilmiş birçok buluntu yeri bilinmesine rağmen, tarihlendirilmiş ve sistemli kazı çalışmaları yapılmış olan yerleşim yeri sınırlı sayıdadır. Bu nedenle bu tez çalışmasında GAÜN-002 numaralı buluntu alanından ele geçen yontmataşların tekno-tipolojik açıdan özelliklerinin belirlenmesi birincil amacımızı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra GAÜN-002 buluntu alanının Anadolu Paleolitik Arkeolojisindeki yerinin ve öneminin ortaya konulması amaçlarımızdan bir diğeridir. Ayrıca yaptığımız tekno-tipolojik incelemeler sonucunda elde ettiğimiz sonuçların diğer bölgelerle karşılaştırılarak GAÜN-002 buluntu alanının Afrika dışına göç eden insanların göç yolları üzerinde olup olmadığının belirlenmesi de amaçlanmıştır.

C. Materyal

Bu tez kapsamında GAÜN-002 numaralı buluntu alanından toplam 7155 adet yontmataş buluntu incelenmiştir. Yontmataş buluntular içerisinde 3092 adet taşımalık, 57 adet vurgaç, 771 adet çekirdek, 206 adet el baltası, 17 Kırıyıcı ve kıyıyıcı alet ile 3012 adet debris belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. GAÜN-002 numaralı buluntu alanı yontmataş buluntuları.

GAÜN-002	
Taşımalık	3092
Vurgaç	57
Çekirdek	771

El Baltaları	206
Kıyıcı ve Kıyıcı Alet	17
<i>Debris</i>	3012
<i>Toplam</i>	<i>7155</i>

D. Araştırmanın Yöntemi

D. 1 Yontmataş Buluntuların Tanımlanması

GAÜN-002 Numaralı buluntu alanı içerisinde yer alan yontmataşlar buluntular Gaziantep Müzesi iziniyle Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı laboratuvarına getirilmiş ve burada yontmataşların tasnifi yapılmıştır. Yontmataş tanımlamalarında Prof. Dr. İsmail Baykara'nın veri analiz sistemine göre (Tablo 1) excell dosyasında veri girişi yapılmıştır. Yontmataş aletlerin teknoloji tanımlanmalarının alt grupları Inizian ve diğ. (1999) ve Kuhn ve diğ. (2009) göre belirlenmiştir. Ayrıca, Levallois parçaların sınıflandırmalarında Debenath ve Dibble'ın (1994), Van Peer'in (1992) ve Boëda'nın (1995) tanımlamaları dikkate alınmıştır. Düzeltili yontmataş buluntularının sınıflandırmaları Bordes'e (1961) göre yapılmıştır.

D.1.1. Teknolojik Tanımlamalar

Taşımalkılar

Aşağıdaki Tablo 2'de her bir yontmataş kalıntının taşımalkıları tanımlamaları için veri girişinin nasıl yapıldığı gösterilmektedir. Bu kapsamda her bir taşımalık için 16 kritere bakılmış ve 18 özellik üzerinden incelenmiştir (Tablo 2).

Taşımalık herhangi bir çekirdekten çıkarılan tüm parçalardır (Yalçinkaya, 1989, S. 24; Baykara ve Dinçer, 2018, S.328). Taşımalık tipleri yontmataş teknolojisini anlamamız açısından oldukça önemlidir. Taşımalkıların oranları buluntu topluluğunun endüstrisinin tanımlamamızı sağlamaktadır (Baykara ve Dinçer, 2018, S.328).

Tablo 2. Yontmataş kalıntının taşımaları tanımlamaları için incelenen veriler (Prof. Dr. İsmail Baykara'nın veri tanımlama dosyası).

1. Taşımalık Formu 0. Doğal Parça 1. Kabuklu Yonga 2. Kabuklu Dilgi 3. Doğal Sırtlı Yonga 4. Doğal Sırtlı Dilgi 5. Düz Yonga 6. Düz Dilgi 24. Dilgicik (uzunluk<3 cm genişlik <3 cm) 7. Levallois Yonga 8. Levallois Dilgi 33. Levallois Uç 9. Geniş Levallois Uç 10. Uzun Levallois Uç 11. Yanıltıcı Levallois Uç 12. Eclat Debordant 13. Tepeli Dilgi 14. Çekirdek Kenarı 15. Çekirdek 16. Kombewa Yonga 17. Taş Kalem Kıymığı 18. Tanımsız Yonga Parçası 19. Tanımsız Çekirdek Parçası 20. Nahr İbrahim 21. Clacton Yonga 22. İri Yonga 23. İri Dilgi	2. Taşımalık Profili 1. Düz 2. İçyüz İçbükey 3. Dışbükey 4. Kıvrımlı 5. Diğer 3. Yanma Durumu 0. Yanma Yok 1. Yanma Var, renkleri değişim görülüyor 2. Yanma Var, Parçalanmış 4. Durum 0. Kırık Yok 1. Proximal Kısım (Distal yok) 2. Distal Kısım (Proximal yok) 3. Medial Kısım (Proximal ve Distal yok) 4. Sprit 5. Diğer	5. Hammadde 1. Çakmaktaşı 2. Obsidyen 2a. Siyah 2b. Kahverengi 2c. Kahverengi-Kırmızı 2d. Kırmızı 2e. Yeşil 3. Bazalt 4. Riyolit 5. Traki Bazalt 6. Quartz 7. Radyolarit 8. – 9. Diğer 10. Patina 11. Kalker 6. Patina 0. Yok 1. Az 2. Orta 3. Çok 7. Topuk Tipi 0. Topuksuz 1. Kabuklu Topuk 2. Düz Topuk 3. İki Yüzlü Topuk 4. İki Yüzlü Düz Kabuklu Topuk 5. Façetalı (Yüzcüklü) Topuk 6. Jandarma Şapka Biçimli Topuk 7. Çizgi Topuk 8. Nokta Topuk 9. – 10. Clacton Topuk
---	---	--

8. Topuk Şekli 0. Yok 1. Geniş 2. Düz 3. Yuvarlağımsı 4. Sivri 9. Diğer	9. Topuk Modifikasyonu 0. Yok 1. Yüzcüklü 2. Aşınmış 3. Dışyüzden yongalanmış 4. İnceltilmiş 9. Diğer	10. % Dışyüz Kabuk 0. Kabuksuz 1. $0 < < 25$ 2. $25 < < 50$ 3. $50 < < 90$ 4. $90 <$
11. Kabuk Tipi 0. Kabuksuz 1. pebble kabuk 2. rolled nodule kabuk 3. Obsidiyen kabuk	12. Dorsal Yönelimleri 0. Dorsal yön yok 1. Paralel 2. Yakınsak, simetrik 3. Yakınsak, asimetrik 4. Çok merkezci/orthogan 5. Diğer	13. Dorsal İzlerin Yönleri 0. Dorsal iz yok 1. Yanlızca proximal 2. Proximal ve distal düzenleme 3. Proximal ve Distal (bidirectional) 4. Proximal ve bir kenar (orthogonal) 5. Merkezci (> directions) 6. Kenar (1-2 Kenarlarda) 7. Yanlızca distal 8. Distal ve bir kenar 9. Diğer
14. Düzelti Tipi 0. Düzeltisiz 1. İnce düzelti 2. Dik düzelti 3. Basit düzelti 4. Invasive scalar (aurignacian) 5. Almaşık 6. Almaşan 7. İki yüzeyli düzelti 8. Taşkalem 9. Helwan düzelti 10. Diğer 11. Yarı dik düzelti 12. Karışık/düzensiz düzelti (inc dik ve yarı dik)	15. Bitim (Termination) 0. Yok 1. Düz 2. Menteşe 3. Dalmalı 4. Diğer 5. İçbükey 6. Küt	16. Ölçümler 1. Uzunluk 2. Genişlik 3. Kalınlık 4. Topuk Genişliği 5. Topuk Kalınlığı 17. Not 18. Fotoğraf No

Çekirdekler

Tablo 3'te her bir yontmataş kalıntının çekirdeklerin tanımlamaları için veri girişinin nasıl yapıldığı gösterilmektedir. Bu kapsamda her bir çekirdeğin incelenmesi sırasında 14 kriter ve bu kriterler altında toplamda 16 özelliğe bakılmıştır.

Üzerinden belirli tekniklerle, düzenli veya düzensiz taşımaları alınmış parçalara çekirdek denir. Çekirdekler kendi içerisinde hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdekler olarak iki farklı grupta incelenmektedir (Yalçınkaya, 1989, Inizian ve diğ, 1999; Baykara ve Dinçer, 2018, S.338-339). Çekirdeklerin varlığı, yontmataş endüstrisini anlamamızda oldukça önemlidir. Tez kapsamında çekirdek çeşitleri Tablo 3'te gösterildiği gibidir.

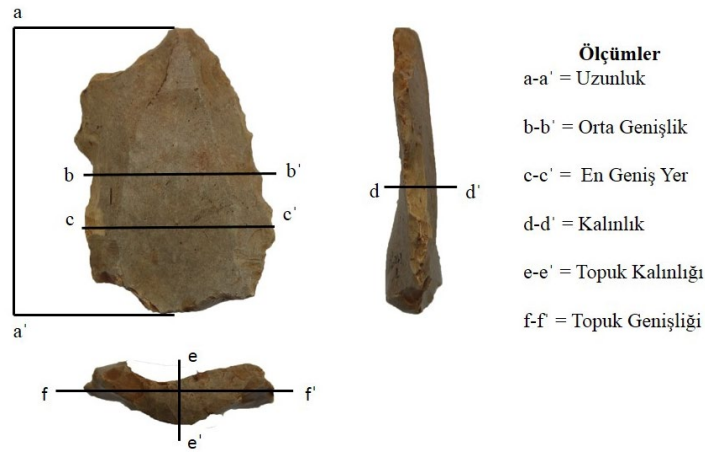
Tablo 3. Yontmataş kalıntının çekirdek tanımlamaları için incelenen veriler (Prof. Dr. İsmail Baykara'nın veri tanımlama dosyası).

1.Çekirdek Formu	2.Çekirdek Taşımaları	5.Patina Dışyüz
1. Denenmiş	1. Diğer/Tanımsız	0. Yok
2. Tek kutuplu çekirdek	2. Yumru	1. Az
3. İki kutuplu çekirdek	3. Yonga	2. Orta
4. Merkezci Levallois çekirdek	4. Köşeli Parça	3. Çok
5. Geniş Levallois Uç Çekirdeği	5. Yassı-Düz Parça	6.Patina İçyüz
6. Uzun Levallois Uç Çekirdek	6. Blade	
7. Levallois Uç Çekirdeği (Nubian)	3.Durum	0. Yok
8. Tek Kutuplu Levallois Çekirdek		1. Az
9. İki Kutuplu Levallois Çekirdek	0. Kırık Yok	2. Orta
10. Tek/Çift Platformlu Pirizmatik Dilgi Çekirdek	1. Proximal Kısım (Distal yok)	3. Çok
11. Pirizmatik Dilgi Çekirdek	2. Distal Kısım (Proximal yok)	7.Dışyüz Kabuk Oranı
12. Piramidal/Yarı Piramidal Çekirdek	3. Medial Kısım (Proximal ve Distal yok)	
13. El-Kowm Tip Dilgi Çekirdek	4. Sprit (Belirsiz)	0. Kabuksuz
14. Değişken Kenarlı Çekirdek	4.Hammadde	1. $0 < x < 25$
		2. $25 < x < 50$
		3. $50 < x < 90$
		4. $90 < x$
		8.Kabuk Tipi
		0. Kabuksuz
		1. pebble kabuk
		2. rolled nodule kabuk
		3. Obsidiyen kabuk

15. Bipolar Çekirdek 16. Düzensiz Çekirdek 17. Çok Yüzlü Çekirdek 18. Diskoid Çekirdek 19. Core on Flake	2b. Kahverengi 2c. Kahverengi-Kırmızı 2d. Kırmızı 2e. Yeşil 3. Bazalt 4. Riyolit 5. Traki Bazalt 6. Quartz 7. Radyolarit 8. – 9. Diğer 10. Patina 11. Kalker	9.Platform Sayı 0. Yok 1. Bir 2. İki 3. Üç ve daha fazlası 4. Diğer 10.Platform Şekilleri 0. Tek Platformlu 1. Karşıt, Aynı kutup 2. Karşıt, Zıt kutup 3. Karşıt, Zıt yüz 4. Ortogonal 5. Yakınsak 6. Merkezci 7. Ortogonal/Zıt yüz 8. – 9. Diğer/Belirsiz
11.Flaws and Errors 0. Yok 1. Hammadde kötü 2. Hafif-Orta kırık 3. Ağır yongalanmış 4. Overpassed 5. Tükenmiş 6. Flat removal face	12.Yongalama Yüzeyini Taşımalığı 1. Yonga 2. Dilgi 3. Yonga ve Dilgi 4. Yakınsak / Uç 5. İri Yonga 6. Dilgicik 7. Diğer	13.En Son Çıkarılabilir Taşımalığın Uzunluğu 14.Ölçümler 1. Uzunluk 2. Genişlik 3. Kalınlık 15. Not 16. Fotoğraf No

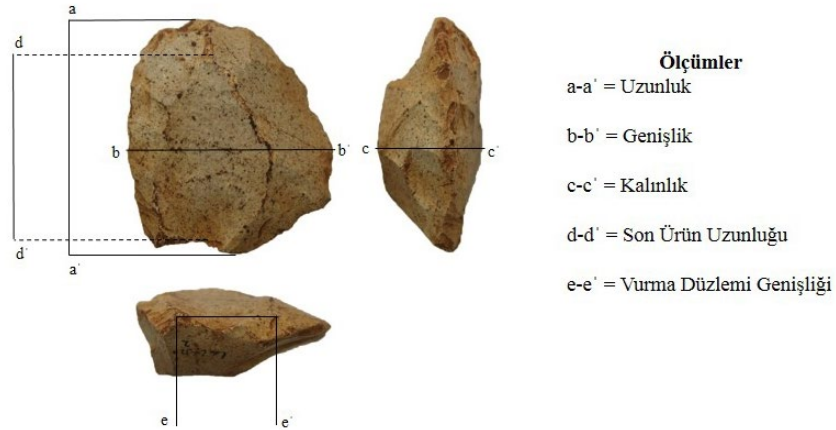
Ölçümler

Teknolojik tanımlamalardan sonra her bir parçanın teknolojik özelliklerine bağlı olarak ölçümleri alınmaktadır. Endüstride alınan ölçümler taşımalık, çekirdek ve el baltalarına göre farklılık göstermektedir. Görsel 2’de taşımalıkların ölçümleri belirtilmektedir. Taşımalıklar topukları temel alınarak yönlendirilmiştir. Taşımalıkların ölçümlerinde a-a' taşımalığın uzunluğunu, b-b' taşımalığın orta genişliğini, c-c' taşımalığın en geniş yerini, d-d' taşımalığın kalınlığını, e-e' taşımalığın topuk kalınlığını ve f-f' taşımalığın topuk genişliğini göstermektedir.

Görsel 2. Taşmalıkların standart ölçüm teknikleri (bknz. Baykara ve Dinçer, 2018)

Görsel 3’de çekirdeklerin standart alınan ölçümleri belirtilmiştir. Çekirdeklerin ölçümleri son ürünlerine göre yapılmıştır. Son ürünlerin belirgin olmadığı çekirdeklerde ise yine alınan ürünlere göre ölçümler alınmıştır. Görsel 3’de belirtildiği gibi a-a' çekirdeğin uzunluğunu, b-b' çekirdeğin genişliğini, c-c' çekirdeğin kalınlığını, d-d' çekirdek üzerinden alınan son ürünün uzunluğunu ve e-e' çekirdeğin vurma düzlem genişliğini vermektedir.

Görsel 3. Çekirdeklerin standart alınan ölçümleri.

D.1.2 TİPOLOJİK TANIMLAMALAR

Düzletili Yontmataşlar

Bu tez çalışmasında tipolojik tanımlamalar Bordes’e (1961) göre yapılmıştır. Düzletili aletlerin tanımlamalarında her bir yontmataşın üzerinde bulunan düzeltiye, düzelti

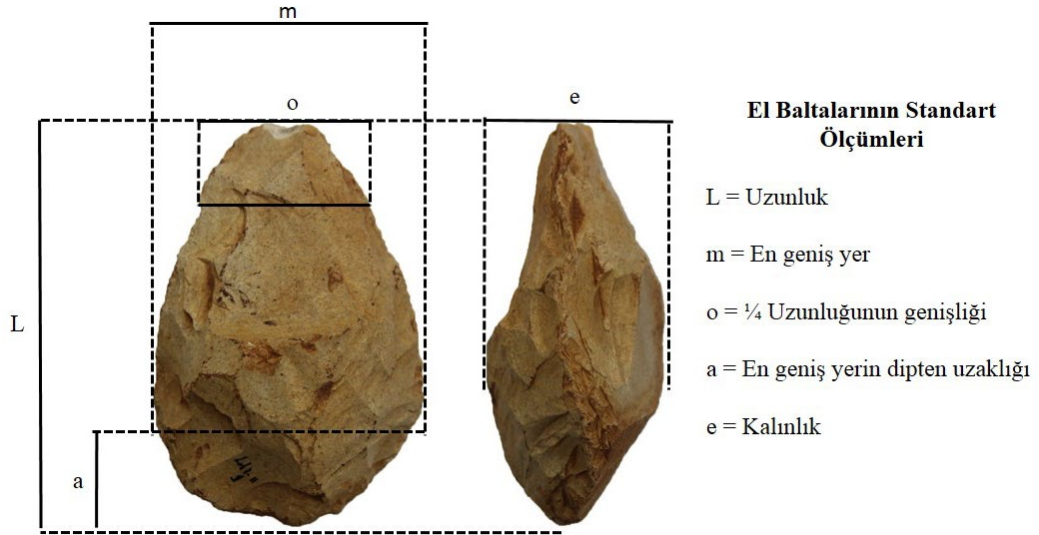
yerine ve tipine göre yapılmıştır. Tablo 4'te Bordes'in (1961) listesi Türkçeleştirilerek verilmiştir. Aşağıdaki Bordes listesinde 1 ve 2 numaralı parçalar düzeltili olmadığı için çalışmamızda taşımaları içerisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Bordes'in (1961) Alt ve Orta Paleolitik alet tiplerinin Türkçesi.

1. Tipik levallois yonga	27. Sırtı inceltilmiş kenar kazıyıcı	51. Tayac uç
2. Atipik levallois yonga	28. İki yüzlü düzeltili kenar kazıyıcı	
3. Levallois uç	29. Almaşık kenar kazıyıcı	52. Üçgen çentik
4. Düzeltili levallois uç	30. Tipik ön kazıyıcı	
5. Yanıltıcı levallois uç	31. Atipik ön kazıyıcı	53. Yanıltıcı mikro taş kalem
6. Mousterian uç	32. Tipik taş kalem	
7. Uzun Mousterian uç	33. Atipik taş kalem	
8. Limace Limace	34. Tipik delici	54. Dibi çentikli yonga
9. Tek düz kenar kazıyıcı	35. Atipik delici	
10. Tek içbükey kenar kazıyıcı	36. Tipik sırtlı bıçak	55. Nacak
11. Tek dışbükey kenar kazıyıcı	37. Atipik sırtlı bıçak	
12. İki düz kenar kazıyıcı	38. Doğal sırtlı bıçak	56. Rende
13. İki düz/dışbükey kenar kazıyıcı	39. Kazağı	
14. İki düz/içbükey kenar kazıyıcı	40. Budanmış yonga-dilgi	57. Saplı uç
15. İki dışbükey kenar kazıyıcı	41. Keski	
16. İki içbükey kenar kazıyıcı	42. Çentikli	58. Saplı alet
17. İki dışbükey/içbükey kenar kazıyıcı	43. Dişlemeli	
18. Düz yakınsak kenar kazıyıcı	44. Almaşık düzeltili	59. Kıyıcı
19. İçbükey yakınsak kenar kazıyıcı	45. Ventral yüzeyde düzensiz düzeltili yonga	
20. Dışbükey yakınsak kenar kazıyıcı	46/49. Almaşık düzeltili ve dik düzeltili yonga	60. İç yüzden kıyıcı
21. Düzensiz düz kenar kazıyıcı		
22. Düz yatay kenar kazıyıcı		61. Kıyıcı Alet
23. Dışbükey yatay kenar kazıyıcı	50. İki yüzeyli düzeltili yonga	62. Belirsiz
24. İçbükey yatay kenar kazıyıcı		
25. İçyüzde kenar kazıyıcı		63. İki Yüzeyli uç
26. Dik dzeltli kenar kazıyıcı		

El Baltaları

El baltalarının tipolojik tanımlamaları Bordes'e (1961) göre verilmiş ve Görsel 4'de el baltalarından alınan ölçümleri gösterilmiştir. L: El baltasının uzunluğunu göstermektedir. Ölçümler en dipten uca doğru alınmaktadır. m: El baltasının en geniş olduğu alanı göstermektedir. e: El baltasının en kalın noktasından alınan ölçümdür. a: El baltasını en geniş yerinin dipten uzaklığını göstermektedir. O: El baltasını $\frac{1}{4}$ uzunluğunun genişliğidir. Bu ölçümler el baltalarından alınan ölçümlerdir ve tipolojik tanımlamalarda kullanılır. El baltalarının tipolojik tanımlamalarında bu ölçümlerden alınan endis değerleri hesaplanır. Kesit endisi m/e; yuvarlaklık endisi L/a: El baltası uzunluğunun (L), en geniş nokta ile dip kısmın (a) ölçümüne bölünmesini, uzunluk endisi L/m: El baltası uzunluğunun (L), en geniş noktaya (m) oranını ifade etmektedir. Bu indeks değerlerine göre tablo 8'deki tipolojik tanımlamalar yapılır.

Görsel 4. El baltalarının alınan metrik ölçümleri Baykara ve Dinçer, 2018'den uyarlanmıştır (Baykara ve Dinçer, 2018,S.336).

Görel 8'de gösterilen yukarıda da belirttiğimiz ölçümler le el baltaları alt tiplerine göre ayrılmaktadır. Tablo 5'de Bordes'in (1961) el baltalarının tiplerini ayırırken kullandığı istatistik tablosu Türkçeleştirilerek verilmiştir.

Tablo 5. Bordes'in (1961) el baltalarının alt tipleri istatistik tablosu (Baykara ve Dinçer, 2018, S.335).

El Baltası Tipleri	Kesit Endisi	Yuvarlaklık Endisi	Uzunluk Endisi
Üçgen	$m/e > 2.35$	$L/a < 2.5$	$L/m < 1.6$
Badem	$m/e < 2.35$	$2.75 < L/a < 3.7$	$1.3 < L/m < 1.6$
Yürek	$m/e > 2.35$	$2.75 < L/a < 3.7$	$1.3 < L/m < 1.6$
Mızrak	$m/e < 2.35$	$2.75 < L/a < 3.7$	$L/m > 1.6$
Micoquien	$m/e < 2.35$	$2.75 < L/a < 3.7$	$L/m > 1.6$
Kısa Badem	$m/e < 2.35$	$2.75 < L/a < 3.7$	$L/m \geq 1.3$

Proto Limande	$m/e < 2.35$	$L/a > 1.75$	$L/m > 1.6$
Oval		$L/a > 3.75$	$1.3 < L/m < 1.6$
Eliptik			$L/m > 1.6$

Kıyıcı ve Kıyıcı Aletler

Kıyıcılar bir yüzü, ucundan yan yana yonga çıkarılmasıyla yuvarlak, yarı yuvarlak ya da düz kesici ağız gösteren aletlerdir (Yalçınkaya, 1989, S.56) Kıyıcı aletler ise, bir taşın dorsal ve ventral yüzünden yan yana veya almasıık yongaların alınmasıyla çoğunlukla yılankavi kesici ağız gösteren aletlerdir (Yalçınkaya, 1989, S.56).

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 GAÜN-002 NUMARALI BULUNTU ALANI

GAÜN Kampüs Alanı içerisinde 2021 yılı Eylül ve Ekim aylarında yürütülen araştırma T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı izinleri doğrultusunda, Gaziantep Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve Prof. Dr. İsmail Baykara'nın bilimsel danışmanlığında (Ek-1) yapılmıştır. Çalışmalarımız Gaziantep Üniversitesi Kampüsü içerisinde 2 noktada gerçekleştirilmiştir. Bunlardan araştırmanın güneyinde yer alan ve GAÜN-002 olarak isimlendirilen buluntu alanı, bu tez çalışmasının konusunu oluşturmuştur (37,0303596 K; 37,3125075 D).

GAÜN-002 buluntu alanı üniversite yerleşkesinin güneyinde bulunmaktadır. Alanın kuzey, güney ve batısında üniversite yerleşkesinin diğer yapıları bulunurken doğusunda üniversitenin sınırlarını oluşturan duvarlarla çevrilidir (Görsel 5).

GAÜN-002 buluntu alanı deniz seviyesinden yaklaşık 893 metre yüksekliktedir. Neredeyse düz bir arazidir. Buluntu alanının üzerinde *terra-rossa* içeren bir sediman bulunmaktadır. Bu sedimanın hemen altında Oligasen-Miyosen yaşlı kireç kayalar ve içerisinde yoğun miktarda çakmaktaşıları yer alır. Büyük bir olasılıkla Pleistosen dönem insanların bu alanı seçmelerinin nedeni bu çakmaktaşılarının varlığıdır. Ağırlıklı olarak fıstık ağaçlarını yer aldığı GAÜN-002 buluntu alanı üniversite tarafından tarım alanı olarak kullanılmaktadır (Görsel 5). Arazi çalışmalarında GAÜN-002 buluntu alanı 3x3'lük karelere ayrılmış ve buna bağlı olarak sistemli bir şekilde kalıntılar toplanmıştır. Bu buluntu alanları excel çalışmalarında açma isimlerine göre girilmiştir (Ek-2).

Görsel 5. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı (Erişim: 22.03.2023).

Görsel 6’da GAÜN-002 buluntu alanı ve içerdiği ağaçlık alan görülmektedir. Buluntu alanında görünürlülük oldukça yüksektir. Ancak görselde yer alan ve sarı otlar içeren yığın, üniversite yerleşkesinde kesimleri yapılan çimlerdir. Çimler biçildikten sonra GAÜN-002 buluntu alanı gibi üniversitede birçok alana yığılmakta ve daha sonrasında traktörlerle araziye yayılmaktadır. Bu nedenle görünürlülük bu çimlerin yığıldığı alanlarda zorlaşmaktadır. Buna ek olarak GAÜN-002 buluntu alanı gibi Üniversite kampüsünde birçok alanın traktörlerle düzenli olarak sürülmesi (peyzaj çalışmalarının sürekli yapılması), ne yazık ki buluntuların insitu pozisyonlarının bozulmasına neden olmaktadır. Gaziantep üniversitesi içerisinde yer yer derin çukurların açıldığı alanlarda yapılan gözlemlerde 10 cm ile 50 cm. arasında değişen ve Paleolitik çağlara ilişkin kalıntıları barındıran depozitlerin olduğu belirlenmiştir. Ancak bu depozitlerin hiç birinde insitu kalıntılara rastlanılmamıştır.

Görsel 6. GAÜN-002 buluntu alanında arazinin modern görünümü.

Görsel 7 ve Görsel 8’de GAÜN-002 buluntu alanında yarı gömülü veya neredeyse tamamı açığa çıkmış yontmataşlar gösterilmiştir. Arazinin sürekli olarak tarım faaliyetlerinde kullanılması buluntuların *in situ* özelliklerini kaybetmelerinin yanısıra, korunma durumlarını da olumsuz yönde etkilemiştir.

Görsel 7. Buluntuların yüzeydeki durumları.

Görsel 8. Buluntuların yüzeydeki durumları.

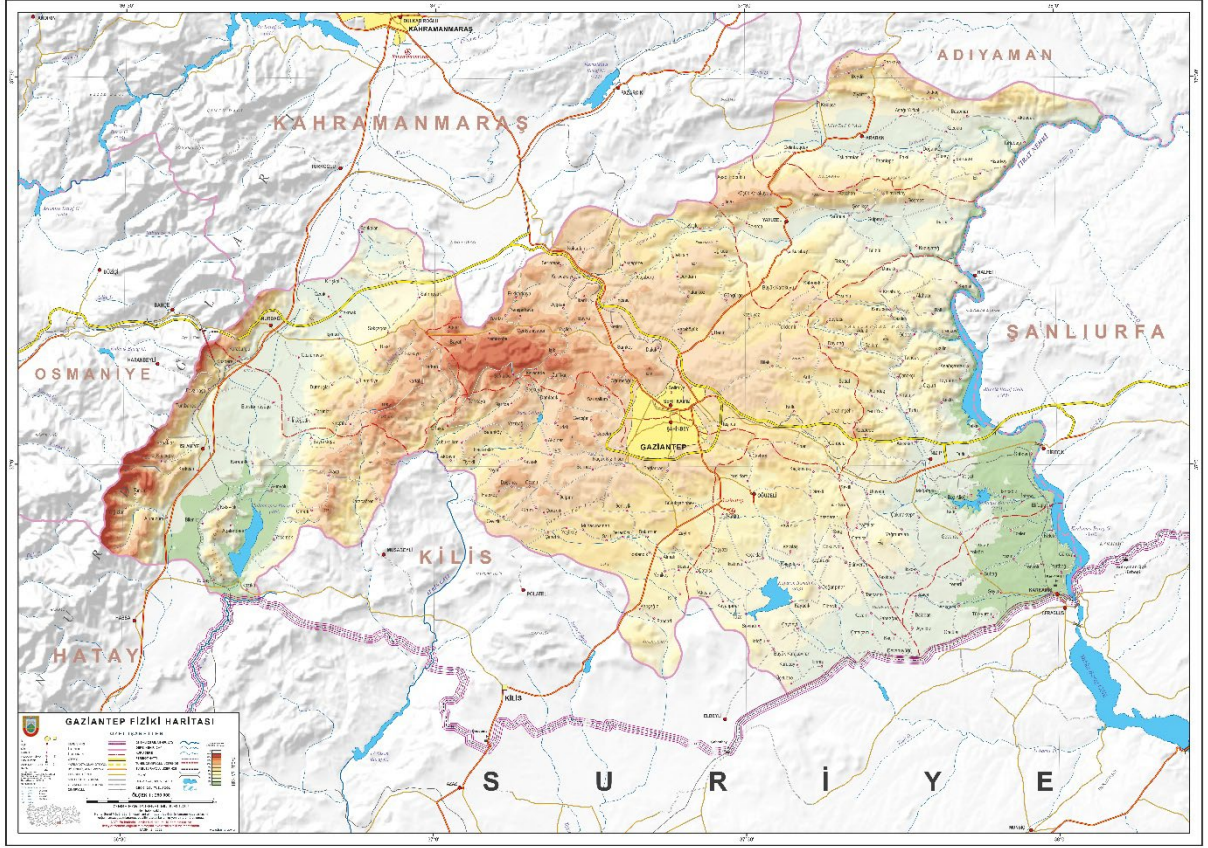

Görsel 9. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı Arazi Tarama Çalışmaları.

1.2 Gaziantep Jeolojisi

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Doğu Torosların oluşturduğu geniş bir platoda yer almaktadır. Batısında Nur Dağları, güneyinde Kilis ve Suriye, doğusunda ise Fırat Havzası tarafından çevrelenmiştir. Ortalama 800 metrelik rakıma sahip olan Gaziantep Platosu; kuzey, kuzeybatı ve batı kesimlerinde Sof Dağı, Kartaldağı ile 1000

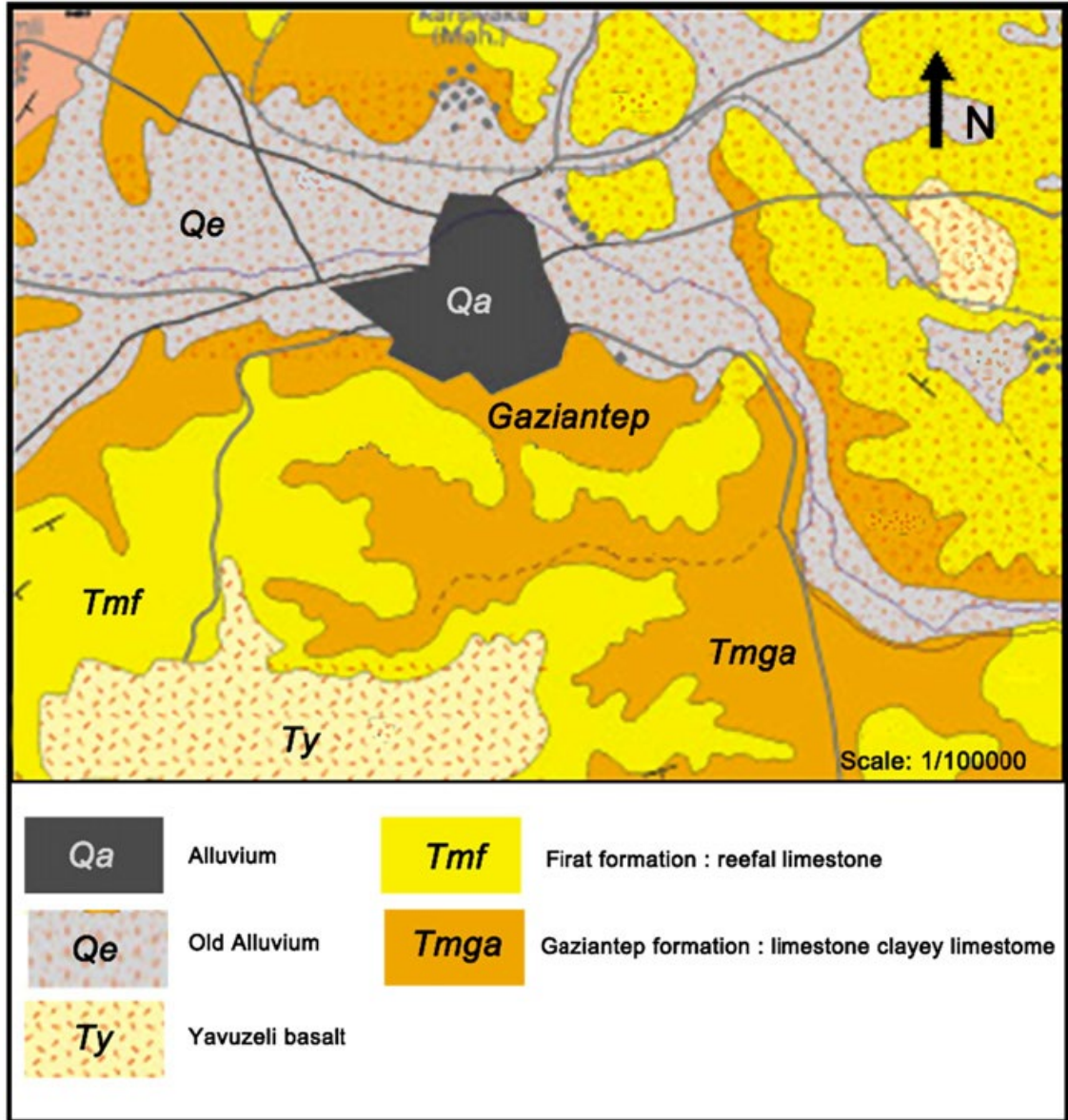
metreyi aşan yüksekliklere ulaşır. Ayrıca, yükseklikleri 600-375 metre arasında değişen Nizip, Barak ve Tilbaşar gibi ovalara sahiptir (Kalelioğlu, 1966, Kalelioğlu, 1971, Canlı-Sözbilir, 2001). Harita 1’de Gaziantep’in kuzey ve kuzey batı kesimlerinde topoğrafik açıdan yükseklik artarken, doğu ve güney kesimlerinde bu yükseklik Fırat Havzası’na doğru düşmektedir.

Harita 1. Gaziantep Fiziki Haritası (Harita Genel Müdürlüğü, 2022).

Gaziantep ve yakın çevresinin jeolojik oluşumu 3 ana başlık altında toplanır. Bunlar Gaziantep Formasyonu, Fırat Formasyonu ve Yavuzeli Bazalt sistemidir (Görsel 10). Bu jeolojik oluşum gruplarından ilki olan Gaziantep Formasyonu Üst Eosen ve Orta Eosen döneme tarihli, kireçtaşı ve teşebirli kireçtaşından oluşmaktadır. Çoğunlukla yumuşak yapıli kayaçlar (killi kireçtaşı ve tebeşir) içermesine rağmen, daha kalın tabakalı kireç oluşumları da bölgede görülebilmektedir. Bir diğer jeolojik oluşum olan Fırat Formasyonu Miyosen döneme tarihlidir. Gaziantep Formasyonuna göre farklılık göstermektedir. Formasyonun alt kısımları kalın tabakalı beyaz, krem ve sarı renkli kireçtaşı ile başlarken, üst kısımları fosil içeren kireçtaşı oluşumları göstermektedir. Bölgedeki bir diğer jeolojik oluşum Yavuzeli Bazalt sistemidir. Orta ve Geç Miyosen

döneme ait olan bu sistemde kahverengi-siyah, koyu gri, siyah renkli, tabakasız bazı alanlarda gözenekli bazı alanlarda gözeneksiz bir yapıda görülmektedir (Yamaç ve Eğrikavuk, 2013, S.253-254, Külâh, 2006) (Görsel 11).

Görsel 10. Gaziantep'in jeolojik haritası. (Çanakçı ve Güllü, 2009, S. 103.)

II. BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı Yontmataş Topluluğunun Teknolojik Değerlendirilmesi

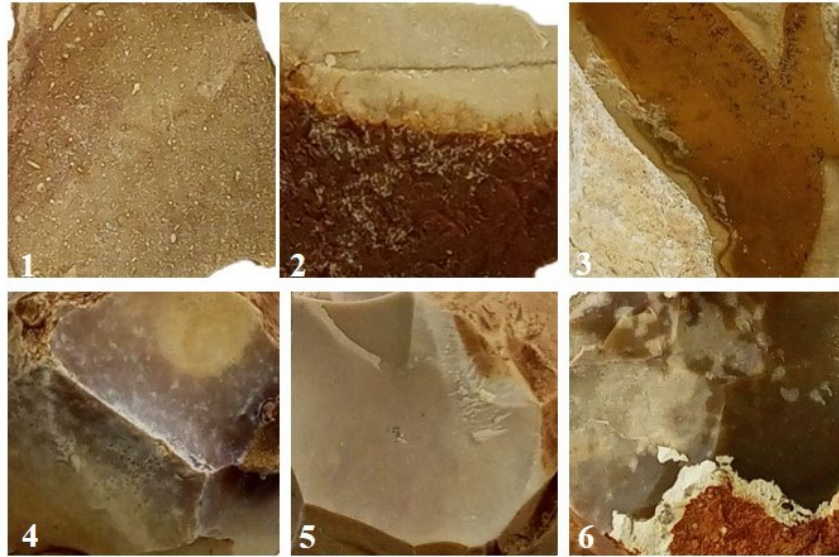
Tablo 6’da GAÜN-002 numaralı buluntu alanından ele geçen toplam 7155 adet yontmataş buluntuya ait bilgiler verilmiştir. Buluntu alanının yontmataş topluluğunun 3012 (%42,1) tanesini 2,5 cm < küçük olan debris kalıntılar oluşturur. 4143 adet yontmataş buluntu vardır. 4143 adet yontmataş buluntu içerisinde taşımaları %43,20 oranıyla oldukça yüksektir, bunu %10,78 oranında çekirdekler, %2,88 oranında el baltaları, %0,80 oranında vurgaç ve %0,24 oranında yontuk çakıl aletler oluşturmaktadır.

Tablo 6. GAÜN-002 buluntu alanındaki yontmataşlar ve oranları.

GAÜN-002		Yüzde (%)
Taşımalık	3092	%43,20
Çekirdek	771	%10,78
El Baltaları	206	%2,88
Vurgaç	57	%0,80
Yontuk Çakıl	17	%0,24
Debris	3012	%42,10
Toplam	7155	%100

GAÜN-002 numaralı buluntu alanındaki tüm yontmataş malzemenin hammaddesi çakmaktaşıdır. Çakmaktaşı bölgede kireç kayaçları içerisinde yumrular halinde yoğun olarak görülmektedir. Yumru halindeki çakmaktaşıları kireç kayaçlarından doğal etkenler (rüzgar, yağmur, tektonizma, erozyon gibi) sonucunda zaman içerisinde ortaya çıkarak yüzeylenmeye başlamaktadır. Daha sonrasında bu yumrulara Paleolitik Çağ insanları tarafından kolaylıkla ulaşılabilir. Doğal etmenlerden kaynaklı çakmaktaşılarındaki bozulmalar öncelikle kabuklarının soyulmasına ve daha sonrasında güneş ile temas halindeki yüzeylerinin renklerinin değişerek patinalaşmalarına neden oluyor. Bu tip farklılıklar yontmataşlar üzerinde de görünmüştür.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanında genellikle kahverengi, kahverengi tonları ve gri renklerin yoğun olduğu çakmaktaşıları belirlenmiştir (Görsel 12). Çakmaktaşılarının tamamı yarısaydam ve mattır. Birçoğunun içerisinde küçük fosil kalıntıları yer alır. Çakmaktaşılarının büyük bir çoğunluğu bu özelliklerinden dolayı heterojendir. Yontma açısından ele alındığında heterojen çakmaktaşılarının kalitesi düşüktür. Daha yarı saydam çakmaktaşıları ise iyi bir şekilde yontulmaktadır

Görsel 12. GAÜN-002 Numaralı buluntu alanında yoğun olarak görülen hammadde renkleri. (1 ve 2 numaralı çakmaktaşı hammaddeleri kötü yontulmuş, 3, 4, 5 ve 6 numaralı çakmaktaşı hammaddeleri en iyi yontulmuşlardır).

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı yontmataş kalıntılarının neredeyse büyük çoğunluğunu patinalı (%88,4) olanları oluşturmaktadır. Patinasız yontmataşlar ise %11,6

oranındadır. Bunları ele aldığımızda kötü kalitedeki gri renkli (%68,38) çakmaktaşıları oldukça yüksek oranda tercih edilirken, bunu bej (%14,13), kahverengi (%10,71) ve koyu gri (%4,28) renkli olanları takip etmektedir.

2.1.1 Taşımahlıklar

Tablo 7’de her bir taşımahlığın korunma durumu gösterilmiştir. 3092 taşımahlığın 2723 tanesinde tamdır. 263 taşımahlık distal kısmında kırık, 87 taşımahlık proximal kısmında kırık, 6 taşımahlık hem proximalden hem de distalden kırık ve 13 taşımahlıkta belirsiz kırık görülmektedir. 369 kırık taşımahlık içerisinde basit yongalarda en yüksek kırık oranı (%72,9) görülmektedir. Levallois taşımahlıklarda 48 levallois yongada ve 1 levallois dilgi taşımahlığında kırık bulunmaktadır.

Tablo 7. Taşımahlıkların korunma durumu.

Taşımahlık	Tam	Distal Kırık	Proximal Kırık	Medial	Belirsiz Kırık	Toplam	Kırık Oranları
Kabuklu Yonga	1090	78	25	1	4	1198	%29,27
Kabuklu Dilgi	155	12	1	-	-	168	%3,52
Yonga	1114	109	41	2	9	1275	%43,63
Dilgi	71	8	6	-	-	85	%3,79
İri Yonga	62	6	2	-	-	70	%2,17

İri Dilgi	12	1	1	-	-	14	%0,54
Levallois Yonga	127	45	3	-	-	175	%13,01
Levallois Dilgi	7	1	-	-	-	8	%0,27
Levallois Uç	4	-	-	-	-	4	%0,00
Eclat Debordant	68	2	1	-	-	71	%0,81
Crested Blade	4	-	-	-	-	4	%0,00
Edge of Core	8	-	-	-	-	8	%0,00
Tanımsız	1	1	7	3	-	12	%2,98
Toplam	2723	263	87	6	13	3092	%100,00

Tablo 8’de her bir taşımalık için yanma durumları belirtilmektedir. 3092 adet taşımalık içerisinde toplamda 38 taşımalıkta yanma izleri görülmüş 3054 tanesinde herhangi bir yanma izine rastlanılmamıştır. Yanma izleri basit yongalarda 30 adet, kabuklu dilgilerde 4, levallois yonga da 1 ve eclat debordantların 3 tanesinde görülmektedir.

Tablo 8. Taşımалıklardaki yanma durumu.

Taşımалık	Yanma Yok	Yanma Var	Toplam
Kabuklu Yonga	1186	12	1198
Kabuklu Dilgi	164	4	168
Yonga	1257	18	1275
Dilgi	85	-	85
İri Yonga	70	-	70
İri Dilgi	14	-	14
Levallois Yonga	174	1	175
Levallois Dilgi	8	-	8
Levallois Uç	4	-	4
Eclat Debordant	68	3	71
Crested Blade	4	-	4
Edge of Core	8	-	8
Tanımsız	12	-	12
Toplam	3054	38	3092

Tablo 9’da taşımалık tipleri verilmiştir. Taşımалıklar içerisinde yüksek oranda basit yongalar (%79,98) yer almaktadır. Bunu %5,66 oranında levallois yongalar, %5,43 oranında kabuklu dilgiler, %2,74 oranında dilgiler, %2,30 oranında eclat debordant, %2,26 oranında iri yongalar, %0,45 oranında iri dilgiler, %0,39 oranında tanımsız, %0,26

oranında levallois dilgiler, %0,26 oranında edge of core, %0,13 oranlarında levallois uç ve crested blade takip etmektedir.

Tablo 9. GAÜN-002 Numaralı Buluntu alanında tespit edilen taşımaların sayısı ve oranı.

Taşımalık	Sayı	Yüzde (%)
Kabuklu Yonga	1198	%38,75
Kabuklu Dilgi	168	%5,43
Yonga	1275	%41,24
Dilgi	85	%2,74
İri Yonga	70	%2,26
İri Dilgi	14	%0,45
Levallois Yonga	175	%5,66
Levallois Dilgi	8	%0,26
Levallois Uç	4	%0,13
Eclat Debordant	71	%2,30
Crested Blade	4	%0,13
Edge of Core	8	%0,26
Tanımsız	12	%0,39
Toplam	3092	%100

Tablo 10’da taşımaları topuk tipleri belirtilmiştir. 3092 adet taşımaların 2076 tanesinde düz topuk görülmektedir ve en yoğun görülen topuk tipidir. Daha sonra ham topuk (606 adet) ve yüzcüklü topuk (295 adet) gelmektedir. Basit yongalarda, en yüksek düz topuk (1722 adet) daha sonra ham topuk (525 adet) ve yüzcüklü topuk (139 adet) tespit edilmiştir. Levallois yonga, levallois dilgi ve levallois uçta yüzcüklü topuk tipi baskındır. Aynı zamanda levallois ürünlerde düz, ham iki yüzlü topuk tipi gözlemlenirken 3 levallois örnekte de topuk belirsizdir. Genel görünüm itibarıyla en baskın topuk tipi %67,14 oranında düz topuk olurken, %19,66 oranında ham topuk, %9,54 oranında yüzcüklü topuk, %2,98 oranında kırık, %0,55 oranında iki yüzlü topuk ve %0,13 oranında belirsiz topuk bulunmaktadır.

Tablo 10. Taşımaların topuk tipleri.

Taşımak	Ham	Düz	Yüzcüklü	İki Yüzlü	Belirsiz	Kırık	Toplam
Kabuklu Yonga	429	728	8	6	1	26	1198
Kabuklu Dilgi	45	120	1	1	-	1	168
Yonga	96	994	131	8	3	43	1275
Dilgi	8	61	9	1	-	6	85
İri Yonga	13	53	2	-	-	2	70
İri Dilgi	2	10	-	-	-	2	14
Levallois Yonga	2	51	118	1	-	3	175
Levallois Dilgi	-	3	5	-	-	-	8
Levallois Uç	-	3	1	-	-	-	4
Eclat Deborbant	10	41	19	-	-	1	71

Crested Blade	-	4	-	-	-	-	4
Edge of Core	-	7	1	-	-	-	8
Tanımsız	1	1	-	-	-	10	12
Toplam	606	2076	295	17	4	94	3092

Tablo 11’de her bir taşımaliğın profili belirtilmiştir. 3092 taşımaliğta en yoğun düz profil görülmektedir. Taşımaliğların 2668 tanesi düz profil, 321 tanesi içbükey profil, 7 tanesi dışbükey profil, 68 tanesi kavisli profil gösterirken 28 tane taşımaliğta net bir profil bulunmamaktadır.

Tablo 11. Taşımaliğların profilleri.

Taşımaliğ	Düz	İçbükey	Dışbükey	Kavisli	Diğer	Toplam
Kabuklu Yonga	1040	130	3	20	5	1198
Kabuklu Dilgi	131	33	-	3	1	168
Yonga	1130	97	2	32	14	1275
Dilgi	65	16	-	2	2	85
İri Yonga	49	17	-	4	-	70
İri Dilgi	6	7	-	1	-	14
Levallois Yonga	160	7	2	2	4	175
Levallois Dilgi	7	1	-	-	-	8
Levallois Uç	2	2	-	-	-	4

Eclat Debortdant	60	8	-	3	-	71
Crested Blade	2	1	-	-	1	4
Edge of Core	7	1	-	-	-	8
Tanımsız	9	1	-	1	1	12
Toplam	2668	321	7	68	28	3092

Tablo 12’de taşımaları dorsal izlerinin şekli Tablo 13’de dorsal izlerin yönleri verilmiştir. Dorsal izler tanımlanırken tam olan taşımaları değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda taşımaları tiplerinde en yoğun paralel çıkarım izleri (n:970) görülmektedir. Paralel çıkarım izlerini merkezci/ortogonal 158 izler takip etmektedir. Paralel çıkarımların en yoğun görüldüğü taşımalarında basit yongalar ve sonrasında levallois yongalar gelmektedir. Yakınsak simetrik ve yakınsak asimetrik izler ise levallois ürünlerde baskın görünmektedir.

Tablo 12’de dorsal izlerin yönleri belirtilmiş ve proximal çıkarımların (958) baskın olduğu görülmüştür. Proximal çıkarımlar basit yonga taşımalarında yoğun olarak görülmektedir. Dorsal izlerdeki merkezci çıkarım izleri ise toplamda 141 taşımada görülmektedir. Merkezci çıkarım izleri en yoğun basit yongalarda görülürken levallois yonga ve dilgi taşımalarında da bulunmaktadır. Tablo 12 ve Tablo 13 bizlere GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda paralel tek vurma düzlemli bir endüstrinin olduğunu göstermektedir. İki kutuplu çıkarım izleri ise oldukça az sayıda bulunmaktadır.

Tablo 12. Taşımaları dorsal izlerinin şekli (Baykara vd., 2022b, S. 154’den uyarlanmıştır.).

Taşımalar Tipleri	Paralel	Yakınsak Simetrik	Yakınsak Asimetrik	Merkezci/ Ortogonal	Belirsiz	<i>Toplam</i>

Kabuklu Yonga	94	-	-	5	34	133
Kabuklu Dilgi	8	2	-	-	8	18
Yonga	618	3	1	122	325	1069
Dilgi	44	-	1	5	32	82
Levallois Yonga	102	2	8	20	43	175
Levallois Dilgi	6	-	-	2	-	8
Levallois Uç	-	3	1	-	-	4
Eclat Debordant	38	-	-	1	22	61
Crested Blade	3	-	-	-	1	4
Edge of Core	8	-	-	-	-	8
İri Yonga	35	-	-	1	8	44
İri Dilgi	6	-	-	-	-	6
Tanımsız	8	-	-	2	2	12
Toplam	970	10	11	158	475	1624

Tablo 13. Taşımalıkların dorsal izlerin yönleri (Baykara vd., 2022b, S. 154'den uyarlanmıştır.).

Taşımalk Tipleri	Proximal	Proximal Distal	Ortogonal	Merkezcil	Yanal	Belirsiz	Toplam
Kabuklu Yonga	94	-	-	5	-	34	133
Kabuklu Dilgi	8	-	-	2	-	8	18
Yonga	612	6	16	105	5	325	1069
Dilgi	44	1	1	4	-	32	82
Levallois Yonga	99	7	5	20	1	43	175
Levallois Dilgi	6	-	-	2	-	-	8
Levallois Uç	-	4	-	-	-	-	4
Eclat Debordant	37	1	1	-	-	22	61
Crested Blade	3	-	-	-	-	1	4
Edge of Core	8	-	-	-	-	-	8
İri Yonga	33	2	-	1	-	8	44

İri Dilgi	6	-	-	-	-	-	6
Tanımsız	8	-	-	2	-	2	12
Toplam	958	21	23	141	6	475	1674

Tablo 14’de taşımalıklarda bulunan düzelti tipleri gösterilmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda 6 tip düzelti bulunmaktadır. Taşımalıklarda yüksek oranda pulcuklu düzelti (%47,50) ve basit düzelti (%31,17) bulunmaktadır. Yarı dik düzeltiler taşımalıklarda %8,53 oranında, dik düzeltiler %6,31 oranında görülürken basamak pulcuklu düzeltiler %5,01 oranındadır. Endüstri içerisinde %1,48 oranında almaşık düzeltiler ise en az sayıdaki düzelti tipidir.

Tablo 14. Taşımalıkların düzelti tipleri.

Düzeltili Tipi	Sayı	Oran
Pulcuklu Düzelti	256	%47,50
Basit Düzelti	168	%31,17
Yarı Dik Düzelti	46	%8,53
Dik Düzelti	34	%6,31
Basamak Pulcuklu Düzelti	27	%5,01
Almaşık Düzelti	8	%1,48
Toplam	539	%100,00

2.1.2 Çekirdekler

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda toplamda 771 adet çekirdek incelenmiştir. Çekirdekler kendi içerisinde hazırlanmış çekirdek, hazırlanmamış çekirdek ve denenmiş çekirdek olarak 3 ana kategoride incelenmiştir. Çekirdekler endüstri

içerisinde (Tablo 1) %10,78 oranında bulunmaktadır. Çekirdekler tiplerine ve alt tiplerine göre sayı ve oranlarıyla birlikte Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’ndaki çekirdekler tipleri, çekirdek sayıları ve çekirdeklerin ana kategorilerinin oranları.

ÇEKİRDEKLER	SAYI	ORAN
1- Denenmiş Çekirdek	7	%0,91
2- Hazırlanmış Çekirdek	167	%21,67
2.1 Tek Kutuplu Levallois Çekirdek	69	%8,95
2.2 İki Kutuplu Levallois Çekirdek	13	%1,69
2.3 Merkezci Levallois Çekirdek	26	%3,37
2.4 Uçlu Levallois Çekirdek	4	%0,52
2.5 Diskoid Çekirdek	49	%6,36
2.6 Protoprizmatik Çekirdek	3	%0,39
2.7 Piramidal Çekirdek	3	%0,39
3- Hazırlanmamış Çekirdek	597	%77,43
3.1 Tek Kutuplu Çekirdek	297	%38,52
3.2 İki Kutuplu Çekirdek	18	%2,33
3.3 Şekilsiz Çekirdek	279	%36,19
3.4 Çok Yüzlü Çekirdek	3	%0,39
Toplam	771	%100

Tablo 16’da çekirdeklerin korunma durumları gösterilmektedir. 771 adet çekirdek içerisinde toplam 18 adet çekirdekte kırık görülmektedir. Hazırlanmış çekirdekler içerisinde iki kutuplu levallois çekirdek ve merkezci çekirdekte birer adet distalden, diskoid çekirdeklerde 2 adet distalden kırık bulunmaktadır. Hazırlanmamış çekirdekler içerisinde tek kutuplu çekirdeklerin 5 tanesinde distal kırık, 1 tanesinde belirsiz kırık bulunmaktadır. Şekilsiz çekirdeklerde 6 adet distalden kırık, 1 adet proximalden kırık ve 1 adet belirsiz kırık bulunmaktadır.

Tablo 16. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’ndaki çekirdeklerin korunma durumları

Çekirdek Tipi	Tam	Distal Kırık	Proximal Kırık	Medial	Belirsiz Kırık	Toplam	Kırık Oranları
Denenmiş Çekirdek	7	-	-	-	-	7	%0,00
Tek Kutuplu Levallois Çekirdek	69	-	-	-	-	69	%0,00
İki Kutuplu Levallois Çekirdek	12	1	-	-	-	13	%5,56
Merkezcil Levallois Çekirdek	25	1	-	-	-	26	%5,56
Uçlu Levallois Çekirdek	4	-	-	-	-	4	%0,00
Diskoid Çekirdek	47	2	-	-	-	49	%11,11
Protoprizmatik Çekirdek	3	-	-	-	-	3	%0,00
Piramidal Çekirdek	3	-	-	-	-	3	%0,00

Tek Kutuplu Çekirdek	291	5	-	-	1	297	%33,33
İki Kutuplu Çekirdek	18	-	-	-	-	18	%0,00
Şekilsiz Çekirdek	271	6	1	-	1	279	%44,44
Çok Yüzlü Çekirdek	3	-	-	-	-	3	%0,00
Toplam	753	15	1	-	2	771	%100,00

Çekirdekler içerisinde, denenmiş çekirdekler %0,91 oranında ve 7 örnekle en az sayıda yer almaktadır. Belirli bir formları olmayan bu çekirdekler üzerinden herhangi bir hazırlık yapılmadan bir veya iki parça düzensiz çıkarımlar alınmıştır. Denenmiş çekirdekler düzgün bir taşımalık negatif izi taşımamaktadır.

Hazırlanmış çekirdekler içerisinde en baskın grup %69,07 (67,07) oranla levallois çekirdeklerdir. Bunlar arasında tek kutuplu levallois çekirdekler en yoğun (%41,32) grubu oluştururken, merkezci levallois çekirdekler 26 (%15,57) ikinci sırada, iki kutuplu levallois çekirdekler 13 (%7,78) üçüncü sırada ve uçlu levallois çekirdekler 4 (%2,4) ise son sırada yer alırlar. Hazırlanmış çekirdekler içerisinde levallois çekirdek grubundan sonra en fazla görülen çekirdek grubu diskoid çekirdeklerdir (%29,34). Endüstrideki hazırlanmış çekirdekler içerisinde en az oranla Protoprizmatik çekirdekler ve piramidal çekirdekler (%1,8) yer almaktadır (Görsel 13-14-15-16).

Hazırlanmamış çekirdekler 4 alt tipe ayrılmaktadır ve içerisinde en çok %49,75 oranında tek kutuplu çekirdek, %46,73 oranında şekilsiz çekirdek, %3,02 oranında iki kutuplu çekirdek ve %0,5 oranında çok yüzlü çekirdeklerden oluşmaktadır (Görsel 17-18).

Tablo 17. Çekirdeklerin platform sayıları.

Çekirdek Tipi	Tek Platform	İki Platform	Üç ve Üzeri Platform	Belirsiz	Toplam
Denenmiş Çekirdek	7	0	0	0	7
Tek Kutuplu Levallois Çekirdek	34	28	4	3	69
İki Kutuplu Levallois Çekirdek	0	6	7	0	13
Merkezcil Levallois Çekirdek	0	1	20	5	26
Uçlu Levallois Çekirdek	0	3	1	0	4
Diskoid Çekirdek	0	0	28	21	49
Protoprizmatik Çekirdek	1	1	1		3
Piramidal Çekirdek	3	0	0	0	3
Tek Kutuplu Çekirdek	281	10	0	6	297
İki Kutuplu Çekirdek	0	17	1	0	18
Şekilsiz Çekirdek	38	44	77	120	279
Çok Yüzlü	0	0	3	0	3
Toplam	364	110	142	155	771

Toplam	366	43	8	14	8	4	50	278	771
---------------	------------	-----------	----------	-----------	----------	----------	-----------	------------	------------

2.1.3 El Baltaları

GAÜN-002 numaralı buluntu alanında toplamda 206 adet el baltası tespit edilmiştir. El baltaları endüstri içerisinde %2,88 oranında yer almaktadır. El baltalarının taşımaları Tablo 19’da verilmiştir. El baltaları %61,65 oranında yumru, %27,67 oranında yonga, %0,97 oranında düzensiz parça, %2,43 oranında yassı ve %7,28 oranında da belirsiz parçalar üzerine yapılmışlardır. Tablo 30’da ise el baltalarının profilleri sunulmuştur. 206 adet el baltasında %42,23 oranında belirli bir form vermeyen profil görülmektedir. %37,9 oranında zigzak profil, %16,99 oranında “S” profil görülürken, düz ve uzun “S” profil (dalgalı) gösteren el baltalarının oranı %1,46’dır. El baltalarının yapımında sert vurgaç ve sert-yumuşak vurgaç olarak iki farklı vurgaç tipinin kullanıldığı görülmektedir. Sadece yumuşak yongalanmanın yapıldığına dair bir kanıt ve el baltaları üzerinde bir gözlem bulunmamaktadır. %26,70 oranında sert vurgaçlar, %73,30 oranında ise sert-yumuşak vurgaçlar kullanılmıştır.

Tablo 19. El Baltalarının teknolojik özellikleri

	Özellikler	Sayı	Oran
Taşımalık	Yumru	127	%61,65
	Yonga	57	%27,67
	Düzensiz Parça	2	%0,97
	Plaka	5	%2,43
	Tanımsız Parça	15	%7,28
Kesit (Sağ Kenar)	Düz	25	%12,14
	Az Dışbükey	151	%73,30
	Dışbükey	16	%7,77
	İçbükey	14	%6,80

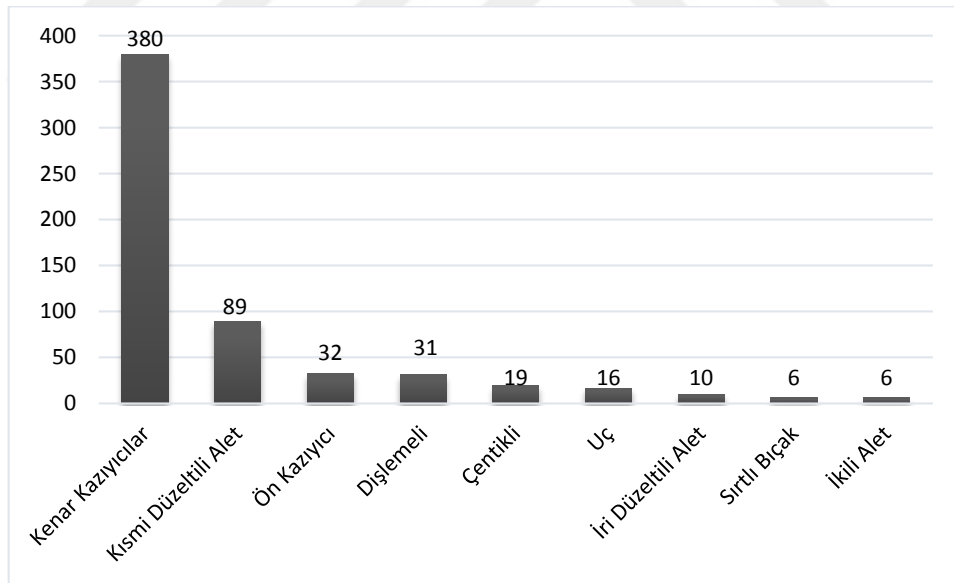
Kesit (Sol Kenar)	Düz	31	%15,05
	Az Dışbükey	147	%71,36
	Dışbükey	17	%8,25
	İçbükey	14	%5,34
Kenar Profili (Sol Kenar)	Düz	3	%1,46
	‘S’ Profil	35	%16,99
	Zigzak	78	%37,86
	Uzun ‘S’ Profil	3	%1,46
	Belirsiz	87	%42,23
Vurgaç Tipi	Sert Vurgaç	55	%26,70
	Yumuşak-Sert Vurgaç	151	%73,30
Proximal Kısım	Düz	36	%17,48
	Yuvarımsı	58	%28,16
	Yuvarlak	98	%47,57
	Kırık	14	%6,80
Distal Kısım	Düz	14	%6,80
	Yuvarımsı	71	%34,47
	Yuvarlak	24	%11,65
	Sivri	74	%35,92
	Kırık	23	%11,17

2.1.4 Vurgaç

GAÜN-002 numaralı buluntu alanında toplamda 57 adet vurgaç (Tablo 1) tespit edilmiştir. Vurgaçlar oval ve elips formlara sahiptir. Vurgaçların üzerinde yongalamaya bağlı olan ezikler görülmektedir. Vurgaçlar üzerindeki ezikler taşın uç kısımlarında yer almaktadır. Arazide çakmaktaşı yumrular dışında bölgeye olasılıkla yakınlardaki dere yataklarından getirilen dere çakılları da bulunmaktadır. Bu dere çakılları arazide bulunan çakmaktaşı hammaddelerine oranla daha az sayıda yer almaktadır (Görsel 19-20).

2.2 GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı Yontmataş Topluluğunun Tipolojik Değerlendirilmesi

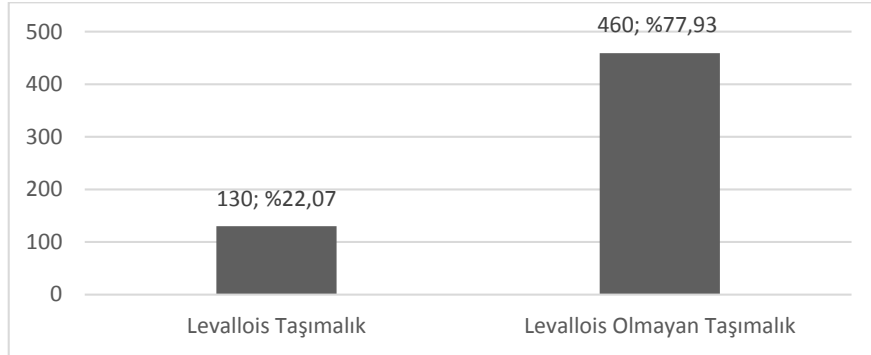
GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanından 3092 adet taşımaliğtan toplam 589 adet yontmataş alet belirlenmiş ve bu aletler 10 ana grubu ayrılarak değerlendirilmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. GAÜN-002 Numaralı buluntu alanı alet grupları.

Bu 10 grup içerisinde en baskın alet grubunu %64,35 oranında kenar kazıyıcılar oluştururken, %15,11 oranında kısmi düzeltili aletler, %5,43 oranında ön kazıyıcılar, %5,26 oranında dişlemeli aletler, %3,23 oranında çentikli aletler, %2,72 oranında uçlar, %1,87 oranında iri kesici aletler, %1,02 oranında sırtlı bıçaklar ve bileşik aletler

oluşturmaktadır. Düzeltili aletlerin yapımında %22,07 oranında levallois taşımaları kullanılırken %77,93 oranında levallois olmayan taşımaları kullanılmıştır (bkz. Grafik 2)..

Grafik 2. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki aletlerin taşımaları.

Tablo 20'de alet gruplarının düzelteleri gösterilmektedir. Aletlerin düzeltelerine bakıldığında en yoğun pulcuklu düzelteler bulunmaktadır. Pulcuklu düzeltelerse en fazla kenar kazıyıcılarda bulunmaktadır. Basit düzelti kenar kazıyıcılarda ve kısmi düzeltili aletlerde yüksek oranlarda görülürken, basamak pulcuklu (Quina) düzelteler ise yine en yoğun olarak kenar kazıyıcılarda görülmektedir. Ön kazıyıcıların büyük çoğunluğu (26) yarı dik düzeltilerle yapılmıştır. Uçlarda ise basit düzelti yoğun olarak görülmektedir. İri düzeltili aletler pulcuklu ve basamak pulcuklu düzelteler taşımaktadır. Bileşik aletlerde ise yarı dik düzelti ve basamak pulcuklu düzelteler bulunmaktadır.

Tablo 20. Düzeltili yontmataş alet gruplarının düzelti tipleri.

Aletler	Basit	Dik	Yarı Dik	Almaşık	Pulcuklu	Basamak Pulcuklu	Toplam
Kenar Kazıyıcılar	92	-	17	8	244	19	380
Kısmi Düzeltili	55	34	-	-	-	-	89
Ön Kazıyıcılar	-	-	26	-	5	1	32
Uç	15	-	1	-	-	-	16
Sırtlı Bıçak	6	-	-	-	-	-	6

İri Düzeltili Alet	-	-	-	-	7	3	10
İkili Alet	-	-	2	-	-	4	6
Toplam	168	34	46	8	257	27	539

Tablo 21’de düzelti taşıyan aletlerin düzelti konumları gösterilmektedir. Sadece kenarlarında düzelti taşıyan toplam 539 alet bulunmaktadır. Kenarlarında düzelti bulunduran aletler yüksek oranda kenar kazıyıcılar ve kısmi düzeltili aletlerdir. Ön kazıyıcıların 24 tanesi distalde düzelti bulundururken 8 tanesi hem distal hem de kenarlarında düzelti taşımaktadır. Bileşik aletlerin tamamı distalde ve kenarlarında düzelti bulundurmaktadır.

Tablo 21. Aletlerin düzeltilerinin bulundukları konum.

Aletler	Distal	Sağ Kenar	Sol Kenar	İki Kenar	Almaşık	Distal ve Kenar	Toplam
Kenar Kazıyıcılar	18	83	90	100	4	85	380
Kısmi Düzeltili	-	22	44	23	-	-	89
Ön Kazıyıcılar	24	-	-	-	-	8	32
Uç	-	1	3	12	-	-	16
Sırtlı Bıçak	-	1	5	-	-	-	6
İri Düzeltili Alet	2	6	2	-	-	-	10
İkili Alet	-	-	-	-	-	6	6
Toplam	44	113	144	135	4	99	539

2.2.1 Kenar Kazıyıcılar

Endüstrideki kenar kazıyıcılar Tablo 22’de gösterildiği gibi; Tek kenar kazıyıcı, iki kenar kazıyıcı, yakınsak kenar kazıyıcı, yatay kenar kazıyıcı ve atipik kenar kazıyıcı

olarak 5 ana grup altında değerlendirilmiştir. Endüstri içerisindeki toplam kenar kazıyıcı sayısı 380 adettir. Kenar kazıyıcılar içerisinde baskın alt tipi %47,29 oranında tek kenar kazıyıcılar oluşturmaktadır. %25,65 oranında iki kenar kazıyıcı, %19,84 oranında yakınsak kenar kazıyıcı, %4,76 oranında yatay kenar kazıyıcı ve %3,44 oranında atipik kenar kazıyıcılar endüstride yer almaktadır. Tek kenar kazıyıcılarda en baskın alt tipi %39,89 oranıyla tek düz kenar kazıyıcılar oluşturmaktadır. Tek içbükey kenar kazıyıcı %4,23 oranı gösterirken, tek dışbükey kenar kazıyıcılar %3,17 oranında endüstride bulunurlar. İki kenar kazıyıcılar (%25,65) en fazla alt tipe sahip olan kenar kazıyıcılardır. İki kenar kazıyıcılar içerisindeki en baskın grubu %17,99 oranıyla iki düz kenar kazıyıcılar oluşturmaktadır. İki içbükey ve dışbükey kenar kazıyıcı (%4,23) devamında diğer alt tipler olan iki düz ve içbükey kenar kazıyıcı (%1,59), iki düz ve dışbükey kenar kazıyıcı (%0,79) ve iki dışbükey kenar kazıyıcı (%0,79) gelirken, 1 örnekle iki içbükey kenar kazıyıcı (50,26) yer almaktadır. Kenar kazıyıcılar içerisinde 3 grup olan yakınsak kenar kazıyıcılar (%19,84) 3 alt tipten oluşmaktadır. Yakınsak kenar kazıyıcılarda en yoğun görülen alt tip düz yakınsak kenar kazıyıcılardır (%19,52). Yatay kenar kazıyıcılar (%4,76) 3 alt tip altında toplanmıştır. Düz yatay kenar kazıyıcılar (%2,91) en baskın alt tipi oluşturmaktadır (Görsel 21-22-23).

Tablo 22. Kenar kazıyıcıların 5 ana grubu, alt tipleri sayısı ve oranları.

Kenar Kazıyıcı Tipleri	Sayısı	Oranı
1. Tek Kenar Kazıyıcı	177	%47,29
➤ Tek Düz Kenar Kazıyıcı	149	%39,89
➤ Tek İçbükey Kenar Kazıyıcı	16	%4,23
➤ Tek Dışbükey Kenar Kazıyıcı	12	%3,17
2. İki Kenar Kazıyıcı	97	%25,65
➤ İki Düz Kenar Kazıyıcı	68	%17,99
➤ İki Düz ve Dışbükey Kenar Kazıyıcı	3	%0,79
➤ İki Düz ve İçbükey Kenar Kazıyıcı	6	%1,59

➤ İki İçbükey Kenar Kazıyıcı	1	%0,26
➤ İki Dışbükey Kenar Kazıyıcı	3	%0,79
➤ İki İçbükey ve Dışbükey Kenar Kazıyıcı	16	%4,23
3. Yakınsak Kenar Kazıyıcı	75	%19,84
➤ Düz Yakınsak Kenar Kazıyıcı	70	%18,52
➤ İçbükey Yakınsak Kenar Kazıyıcı	3	%0,79
➤ Dışbükey Yakınsak Kenar Kazıyıcı	2	%0,53
4. Yatay Kenar Kazıyıcı	18	%4,76
➤ Düz Yatay Kenar Kazıyıcı	11	%2,91
➤ İçbükey Yatay Kenar Kazıyıcı	3	%0,79
➤ Dışbükey Yatay Kenar Kazıyıcı	4	%1,06
5. Atipik Kenar Kazıyıcı	13	%3,44
<i>Toplam</i>	<i>380</i>	<i>%100</i>

Tablo 23’de 5 ana tipteki kenar kazıyıcıların taşımaları gösterilmektedir. Kenar kazıyıcılar levallois olan ve olmayan taşımalar üzerine yapılmıştır. Kenar kazıyıcılar yüksek oranda (%58,04) basit yongalar üzerine yapılmıştır. Levallois yonga ve dilgi taşımaları üzerine yapılan kenar kazıyıcılar %24,8 oranındadır.

Tablo 23. Kenar kazıyıcıların taşımaları

Taşımalık Tipleri	Tek Kenar Kazıyıcı	İki Kenar Kazıyıcı	Yakınsak Kenar Kazıyıcı	Yatay Kenar Kazıyıcı	Atipik Kenar Kazıyıcı	Toplam	Oran
Kabuklu Yonga	30	10	3	3	1	40	%10,53
Kabuklu Dilgi	10	2	-	-	-	12	%3,16
Yonga	80	48	5	10	9	182	%47,89
Dilgi	9	10	1	-	-	30	%7,89
Levallois Yonga	4	22	5	3	3	87	%22,89
Levallois Dilgi	2	4	1	-	-	7	%1,84
Eclat Debordant	17	-	-	1	-	18	%4,74
Edge of Core	1	-	-	-	-	1	%0,26
İri Yonga	2	1	-	1	-	4	%1,05
Toplam	178	97	75	18	13	380	%100,00

2.2.2 Kısmi Düzeltili Aletler

Kısmi düzeltili aletler yonga, dilgi vb. taşımalarının üzerine yapılmış, devamlı olmayan düzeltiler taşıyan aletlerdir. Endüstri içerisindeki ikinci baskın alet grubunu kısmi düzeltili aletler (%15,11) oluştururlar. Toplamda 89 adet kısmi düzeltili alet tespit edilmiştir. Düzeltili aletler Tablo 24’de belirtildiği gibi yonga ağırlıklı taşımaları üzerine yapılmıştır.

Tablo 24. Kısmi düzeltili aletlerin taşımaları.

Taşımalık Tipi	Sayısı
Kabuklu Yonga	21
Kabuklu Dilgi	2
Yonga	32
Dilgi	5
Levallois Yonga	13
Eclat Debordant	3
İri Dilgi	1
Belirsiz	12
<i>Toplam</i>	89

2.2.3 Ön Kazıyıcılar

Ön kazıyıcılar endüstri içerisinde %5,43 oranındadır. Toplamda 32 adet ön kazıyıcı tespit edilmiştir. Tablo 25’de gösterildiği gibi ön kazıyıcılar basit yongalar üzerine yoğun olarak yapılmıştır (Görsel 24).

Tablo 25. Ön kazıyıcıların taşımaları.

Taşımalık Tipi	Sayısı
Kabuklu Yonga	5
Yonga	20
Dilgi	2
Levallois Yonga	5
<i>Toplam</i>	<i>32</i>

Tablo 26. Ön kazıyıcıların boyutsal analizi.

Ön Kazıyıcılar	Minimum	Maksimum	Ortalama
Uzunluk	22	68	42,34
Genişlik	18	53	32,17
Kalınlık	6	25	13

2.2.4 Dişlemeli ve Çentikli Aletler

Endüstri içerisinde 31 adet dişlemeli alet (%5,26) ve 19 adet çentikli alet (%3,23) bulunmaktadır. Dişlemeli aletler endüstri içerisinde dördüncü yoğun alet grubunu oluştururlar. Çentikli aletler endüstri içerisinde beşinci yoğun alet grubunu oluştururlar. Tablo 27’de de gösterildiği gibi dişlemeli ve çentikli aletler levallois olan ve olmayan taşımaları üzerine yapılmıştır. Dişlemeli ve çentikli aletler en yoğun basit yonga ve dilgiler üzerine yapılmıştır.

Tablo 27. Dişlemeli ve çentikli aletlerin taşımaları

Taşımak Tipi	Dişlemeli Alet	Çentikli Alet	Toplam
Kabuklu Yonga	9	4	13
Kabuklu Dilgi	1	11	12
Yonga	17		17
Dilgi	1	-	1
Levallois Yonga	3	4	7
Toplam	31	19	50

2.2.5 Uçlar

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’ndan toplamda 16 uç (%2,75) saptanmıştır. Bunlarda 12 tanesi Mousterian uç, 4 tanesi ise düzeltili levallois uçtur. Tablo 28’de gösterildiği gibi mousterian uçların yapımında kabuklu yonga, yonga, dilgi, ve Levallois

yonga taşımaları kullanılmıştır. Tablo 29’de levallois ve mousterian uçların boyut analizleri verilmiştir.

Tablo 28. Uçların taşımaları ve sayısı.

Taşımalık Tipi	Mousterian Uç	Düzeltili Levallois Uç	Toplam
Kabuklu Yonga	2	-	2
Yonga	4	-	4
Dilgi	1	-	1
Levallois Yonga	5	-	5
Levallois Uç	-	4	1
Toplam	12	4	16

Tablo 29. Uçların boyutlarının analizleri.

Uç Tipleri	Ölçümler	Minimum	Maksimum	Ortalama
Düzeltili Levallois Uç S: 4	Uzunluk	41	61	55,5
	Genişlik	11	36	27
	Kalınlık	10	30	16,25

Mousteri an Uç S: 12	Uzunluk	39	88	49,83
	Genişlik	26	45	34,5
	Kalınlık	8	21	11,91

2.2.6 İri Düzeltili Aletler

İri düzeltili aletler endüstri içerisinde %1,87 oranında bulunmaktadır. Toplamda 10 adet iri düzeltili alet buluntular arasında yer almaktadır (Tablo 30). İri yonga ve iri dilgi taşımaları üzerine yapılmışlardır. İri düzeltili aletler pulcuklu ve basamak pulcuklu düzeltileyle yapılmıştır (Tablo 14).

Tablo 30. İri düzeltili aletlerin taşımaları.

Taşımaları Tipi	Sayısı
İri Yonga	8
İri Dilgi	2
<i>Toplam</i>	<i>10</i>

2.2.7 İkili Aletler

İkili aletler endüstrinin en az alet grubunu oluşturmaktadır. Bir taşımaları birden fazla alet özelliği gösterdiği için bu kategoride değerlendirilmiştir. Bileşik aletler endüstri içerisinde %1,02 oranında bulunur. Toplamda 6 adet buluntu tespit edilmiştir. Tablo 31’de gösterilen 6 adet bileşik aletin ortak olarak ön kazıyıcı alet özellikleri göstermesi ilginçtir.

Tablo 31. İkili aletlerin tipleri ve sayıları.

İkili Aletler	Sayısı
Dişlemeli-Ön Kazıyıcı	1

Ön Kazıyıcı-İki Düz Kenar Kazıyıcı	2
Ön Kazıyıcı-Tek Düz Kenar Kazıyıcı	3
<i>Toplam</i>	6

2.2.8 Sırtlı Bıçak

Sırtlı bıçaklar endüstri içerisinde %1,19 oranında bulunmaktadır. Toplamda 6 adet sırtlı bıçak yontmataş buluntular arasında yer almaktadır. Sırtlı bıçakların 6 tanesi de doğal sırtlı bıçaklardır. Tablo 32’de taşımaları gösterilen sırtlı bıçaklar genelde basit düzeltile taşırılar.

Tablo 32. Sırtlı bıçakların taşımaları ve sayısı.

Taşımalık Tipi	Sayısı
Kabuklu Yonga	1
Kabuklu Dilgi	2
Yonga	2
Dilgi	1
<i>Toplam</i>	6

2.2.9 El Baltaları

GAÜN-002 numaralı buluntu alanında toplamda 206 adet el baltası tespit edilmiştir. El baltaları endüstri içerisinde %2,88 oranında yer almaktadır. Yüzey taramaları sırasında el baltalarının neredeyse tüm alt tipleri (Bordes, 1961) görülmüştür. Tablo 33’de el baltalarının tipolojik analizleri verilmiştir. 206 adet el baltasının 170

tanesinde tüm hesaplamalar yapılmıştır. 36 el baltası herhangi bir form vermediği ve kırık bulundurduğu için alt tipleri belirlenememiştir.

Tablo 36’da gösterildiği gibi endüstri içerisinde el baltalarının birçok alt tipi bulunmaktadır. El baltalarına genel olarak bakıldığında en yüksek oranda badem biçimliler (%31,76) ve mızrak biçimliler (%24,12) bulunmaktadır. Bunları sırasıyla kısmi iki yüzeyliler, kısa badem biçimliler, atipik iki yüzeyliler, Proto Limande ve yürek biçimli iki yüzeyliler ile üçgen ve Micoquien iki yüzeyliler takip etmektedir. Tablo 33’de el baltaları arasında verilen tek yüzeyliler form olarak el baltalarına benzedikleri için bu listeye eklenmiştir. Tablo 33’e baktığımızda tanımlanamayan ve kırık el baltaları dışındaki 170 el baltasının 18 tanesi yassı (%10,56), 152 tanesi kalın (%89,41) el baltalarıdır. Endüstri içerisinde hem Acheulean hem de Micoquien özellikler gösteren el baltalarının bulunması endüstrinin çeşitliliğini göstermektedir (Görsel 25-34).

Tablo 33. El Baltaları’nın tipolojik analizleri

El Baltası Tipleri		Ölçümler	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Yassı m/e >2,35 n: 18 Oran:% 10,56	Yürek Biçimli S: 10 Oran: % 5,88	L	88	158	104,3	28,63
		m	57	92	74,2	19,21
		a	28	47	34,2	7,22
		e	22	36	28,8	15,12
		n	47	82	62,2	14,66
		o	34	53	44,3	8,75
	Üçgen Biçimli S: 8 Oran: % %4,71	L	73	111	86,37	11,95
		m	63	80	70,75	5,44
		a	32	63	42,5	10,08
		e	22	32	27,37	3,81
		n	54	75	65,62	7,50
		O	37	55	46,37	5,82
Kalın m/e<2,35 S: 152 Oran: % 89,41	Badem Biçimli S:54 Oran: % 31,76	L	61	178	98	24,14
		m	40	96	65,85	13,06
		a	15	61	31,07	8,39
		e	21	59	37,07	8,28
		n	36	90	54,42	12,64
		o	25	65	41,98	9,09
	Kısa Badem Biçimli S: 12 Oran: % 7,06	L	65	115	90,75	14,96
		m	48	84	65,75	11,72

		a	32	50	40,91	6,33
		e	30	51	42,66	7,67
		n	44	80	62,08	11,57
		o	36	62	48	9,26
	Mızrak Biçimli S: 41 Oran: % 24,12	L	76	158	101,29	18,25
		m	48	93	68,95	11,12
		a	13	64	34,41	11,71
		e	24	60	38,70	8,47
		n	45	87	61,26	10,12
		o	27	61	41,21	7,71
	Proto Limande S: 10 Oran: % 5,88	L	77	107	91,30	10,96
		m	53	85	70,10	11,30
		a	22	55	39,50	8,84
		e	35	62	42,20	7,78
		n	51	85	67,10	10,52
		o	38	60	52,30	6,65
	Micoquien S: 8 Oran: % 4,71	L	66	117	87,50	15,19
		m	44	75	60	11,07
		a	17	51	31,25	11,88
		e	32	51	38,62	6,63
		n	34	72	54,12	13,36
		o	21	60	37,25	16,06
	Kısmi İki Yüzeyli S: 13 Oran: %7,65	L	68	182	99,92	31,88
		m	51	79	63,38	9,43
		a	16	78	44,23	20,27
		e	28	51	35,38	5,95
		n	46	70	58,38	7,67
		o	32	57	46,38	7,41
	Atipik İki Yüzeyli S: 11 Oran: % 6, 47	L	75	104	85,54	9,32
		m	46	77	62,90	9,64
		a	34	55	42,18	6,44
		e	23	41	32,54	5,57
		n	44	75	60	9,84
		o	28	52	40,80	6,06
	Tek Yüzeyli S: 3 Oran: % 1,76	L	76	120	96	22,27
		m	58	75	68	8,88
		a	25	51	38	13
		e	28	45	38	8,88
		n	52	74	63,66	11,06
		o	41	62	50	10,81

2.2.10 Yontuk Çakıl

Yontuk Çakıl, endüstri içerisinde %0,24 oranında bulunmaktadır. Toplamda 17 adet buluntu bu alet grubu içerisinde yer almaktadır. Kıyııcı ve kıyııcı aletler, iri kesici aletler grubunda incelenmiştir. 1 kıyııcı, 16 adette kıyııcı alet bu alandaki yontuk çakıl endüstrisini oluşturmaktadır (Tablo 34). Tablo 35’de iri kesici aletlerin boyutsal analizleri verilmiştir (Görsel 35-37).

Tablo 34. Endüstri içerisindeki kıyııcı ve kıyııcı aletlerin sayısı

Yontuk Çakıl Teknolojisi	Sayı
Kıyııcı	1
Kıyııcı Alet	16
<i>Toplam</i>	<i>17</i>

Tablo 35. Yontuk Çakıl Aletlerin boyutsal analizleri.

Yontuk Çakıl Aletler	Minimum	Maksimum	Ortalama
Uzunluk	54	161	88,94
Genişlik	46	108	79,88
Kalınlık	34	75	63,64

III. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

3.1 Tartışma

Paleolitik oldukça uzun süren ve insanlık tarihi açısından birçok soruyu içeren bir çağdır. Paleolitik çağ içerisinde yaşayan insanların anlamamız için yaşadıkları dönemlerin iklim özelliklerini, faunasını, insan kalıntılarını ve insanların geride bıraktıkları materyal kültür kalıntılarını belli bir metodoloji içerisinde tartışarak irdelenmek gerekmektedir. Bu olguları birarada ele aldığımızda Paleolitik Çağ insan davranışlarının çevreye uyumuyla hipotezler kurulabilir ve böylelikle günümüze giden yola ışık tutulabilir. Fosil kalıntıların oldukça kısıtlı olduğu Paleolitik çağ insanların günümüze ulaşan en sağlam kanıtlarını yontmataşlar oluşturmaktadır. Yontmataşlar dönem insanının çevreyle uyumunu göstermesi açısından önemli veriler sağlamasının yanı sıra, zihinsel ve bedensel gelişimleri hakkında da kısmi yorumlar yapmamıza da olanak sağlamaktadır. Bu tez çalışmasında da GAÜN-002 numaralı buluntu alanında ele geçen yontmataş kalıntılarının tekno-tipolojik analizleriyle, bölgesel yorumlar yapılabilmesi hedeflenmiş ve çeşitli yorumlar yapılmaya ve sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

Paleolitik dönemlerin yoğun olarak yaşandığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı, Gaziantep Üniversitesi, Şehitkâmil ilçesi merkez kampüsü içerisinde yer almaktadır. GAÜN-002 numaralı buluntu alanı Oligosen-Miyosen yaşlı kireç kayalarları üzerindedir ve kırmızımsı *terra-rossa* yapılı bir sediman içerisinde yoğun oranda yontmataş kalıntıları barındırmaktadır. Buluntu alanı kampüs içerisinde yer almasından ve kampüs içerisindeki hem insan aktivitesi hemde tarım faaliyetlerinin devam etmesinden dolayı alandaki tüm buluntular *in situ* özelliklerini

kaybetmiştir. İnsitu pozisyonu bozulan taşlarda farklı gömülme durumlarına bağlı olmasından dolayı farklı patinalaşma tipleri gözlemlenmiştir. Örneğin el baltalarında güneş gören kısımları güneş görmemiş kısımlarına göre daha koyu renk yapısındadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda görülen yoğun kırmızı renkli toprağın renkleri buluntuların yüzeyde kalan bölgelerinde de görülmektedir. Endüstride kullanılmış olan hammadde yarı saydam ve mat morfoloji gösteren kahverengi ve kahverengi tonlarında ve gri renkli çakmaktaşılarıdır. Arazide bol miktarda görülen bu hammadde örneklerinden gri renkli olanı endüstride daha çok tercih edilmesine rağmen düşük kalitelidir. Kahverengi, koyu gri renkli çakmaktaşılarından da üretilen yontmataşlar endüstri içerisinde yer almaktadır.

Yapmış olduğumuz çalışmada toplamda 7155 adet buluntu tespit edilip, teknolojik-tipolojik analizi yapılmıştır. Endüstri içerisinde 3092 adet levallois olan ve olmayan taşımaları, 57 adet vurgaç, 771 adet hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdekler, 206 adet farklı alt tiplere sahip el baltaları, 17 adet iri kesici alet grubunda kıyıcı ve kıyıcı alet ile 3012 adet debris yer almaktadır. Dar bir alanda yapmış olduğumuz çalışmada, bu kadar yoğun ve farklı tipte yontmataşların bulunması farklı endüstrilerin de burada olup olamayacağına dair sorular sormamıza olanak sağlamıştır. Endüstriye genel olarak baktığımızda yonga ağırlıklı bir endüstridir. Levallois olan ve olmayan taşımaları ve her iki taşımaları grubundan da aletler bulunmaktadır. Çekirdekler içerisinde levallois olan ve olmayan çekirdekler yer almaktadır. El baltaları içerisinde badem biçimli, mızrak biçimliler daha yoğun görülmektedir. Yontuk Çakıl buluntular arasında kıyıcı ve kıyıcı aletlerle görülmektedir.

Çalışmalarımız sırasında alanda yoğun olarak debris tespit edilmiştir. Debrislerin bu kadar yoğun olması yongalama işleminin alanda yapıldığını göstermektedir. Debrisler toplanırken sadece sayıları alınmış, üzerlerinde başka herhangi bir analiz çalışması yapılmamıştır.

Alanda yuvarımsı çay taşları bulunmaktadır. Bölgede çakmaktaşının köşeli ve irili ufaklı bloklar halinde olması, bu taşları vurgaç olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmüştür. Üzerinde yongalamaya bağlı eziklerin bulunduğu 57 adet vurgaç toplanmıştır. Araziye tümüyle yabancı olan bu taşların olasılıkla geçmiş dönemlerde bir nehir yatağı yakınlarından alınıp alana getirilmiş olduğu düşünülmektedir.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda yontmataş endüstrisinde taşımaları en baskın grubunu yongalar oluşturur, bunlar içerisinde basit yongalar oldukça yüksekken, Levallois taşımaları sınırlı sayıdadır. Yongalar içerisinde basit yongalardan sonra kabuklu yongalar endüstri içerisinde yoğun görülmektedir. Kabuklu yongaların yoğun bir şekilde görülmesi yongalamanın bu alanda da yapılmış olabileceğini gösterebilmektedir. Dilgiler yongalara oranla daha az sayıda bulunmaktadır. Dilgiler içerisinde levallois olan ve olmayan dilgiler bulunurken, levallois dilgiler oldukça az sayıda bulunmaktadır. Taşımaları içerisinde yongaların dilgilere oranla oldukça fazla olmasının nedeni yongalamaya bağlı olabilir. Çünkü GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda sistemli bir dilgi üretim endüstrisi bulunmamaktadır. Olasılıkla dilgiler yongalamaya bağlı olarak çıkarılmıştır.

Taşımalarının topukları endüstriyi anlamamıza olanak tanımaktadır. Taşımalarında 5 topuk tipinden en yoğunu düz topuk ve kabuklu (ham) topuklardır. Düz ve kabuklu topuklar en yoğun basit yonga ve basit dilgilerde görülmektedir. Façetalı topuklar en yoğun yongalarda ve levallois yonga taşımalarında görülmektedir. Düz ve kabuklu topuğun yoğun olması taşımaları üretiminde hazırlık içermeyen çekirdeklerden üretildiğini göstermektedir. Taşımalarının yalnızca 38 tanesinde yanma izi bulunmaktadır. Yanma izlerinin görüldüğü en yoğun taşımaları grubunu yongalar oluşturmaktadır.

Endüstri içerisindeki taşımalarında az sayıda kırık bulunmaktadır. 3092 adet taşımaların 369 tanesi kırık bulundururken 2723 taşımada kırık bulunmamaktadır. Kırık oranı %11,93'dür ve kırıklar en yoğun basit yongalarda görünmektedir. Kırıkların bulunduğu konum ise en yoğun distal daha sonra proximal kısımlardır. Taşımaları düz, dışbükey, içbükey, kavisli ve diğer olarak adlandırılan 5 profil özelliği göstermektedir. Taşımaları içerisinde düz profil baskın olarak görülürken, düz profiller en yoğun yonga, kabuklu yonga ve levallois yongalarda bulunmaktadır.

Endüstrideki taşımalarının dorsal izleri ve bu dorsal izlerin yönleri taşımalarının üretiminde kullanılan teknoloji ve kullanılan teknikler hakkında bilgi sahibi olmamızı olanak tanımaktadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki taşımalarının dorsal izleri incelendiğinde proximalden tek yönlü çıkarımların ve sonrasında merkezci çıkartımların yoğun olduğu görülür. Proximalden tek yönlü çıkartımlar daha çok yongalarda ve levallois yongalarda görülmektedir. Levallois olan ve

olmayan taşımaları dorsal izlerinde benzerlik görülmektedir. Bu benzerlik levallois olan ve olmayan taşımaların dorsal yüzdelerindeki paralel izlerdir. Levallois olan ve olmayan taşımalarındaki bu benzerlik levallois olan veya olmayan taşımaların üretim aşamalarında da benzer olduğunu düşündürmektedir. Taşımaların dorsal izlerindeki asimetric ve simetric yakınsak çıkarım izleri basit yonga ve basit dilgilerde az sayıda görülmektedir. Asimetric ve simetric çıkarım izleri en yoğun levallois ürünlerde görülmektedir. Ortogonal çıkarım izleri levallois olan ve olmayan taşımalarda görölse de en yoğun basit yongalarda görülmektedir.

Taşımalar içerisindeki aletlerde 6 adet düzelti tipi görülmektedir. Düzelti tiplerini incelediğimizde en yoğun pulcuklu düzelti ve basit düzelti bulunmaktadır. Sonrasında dik düzelti, yarı dik düzelti, basamak pulcuklu ve alması düzelti bulunmaktadır. Alması düzelti en az sayıdaki düzelti tipidir.

Alanda yapmış olduğumuz çalışma boyunca birçok çekirdek türü toplanmış ve analiz edilmiştir. Tespit edilen tüm çekirdekler yerel çakmaktaşı hammaddeden yapılmıştır. Çekirdekler üzerinde diğer yontmataşlarda da görülen patinalaşma görülmektedir. Bu patinalaşma güneşten ve toprağın renginden kaynaklıdır. Çekirdekler; hazırlanmış çekirdekler, hazırlanmamış çekirdekler ve denenmiş çekirdekler olarak 3 ana grup altında incelenmiştir. Hazırlanmamış çekirdekler, çekirdek endüstrisi içerisinde %77,43 oranında yer alarak en baskın grubu oluşturmaktadır. Hazırlanmış çekirdeklerin oranı %21,66 iken denenmiş çekirdeklerin oranı %0,91 ile en düşük seviyede endüstride yer almaktadır. Çekirdekler içerisinde tükenmiş çekirdek bulunmamaktadır. Çevrede bulunan hammadde yoğunluğundan dolayı çekirdekler tükenene kadar kullanılmamış olabilirler. Şekilsiz çekirdekler, çekirdek grubu içerisinde oldukça fazla sayıda yer almaktadır. Hazırlanmış çekirdekler içerisinde tek kutuplu levallois çekirdek ve diskoid çekirdek yoğun olarak görülmektedir. Tek kutuplu, iki kutuplu, merkezci ve uçlu levallois çekirdeklerin tamamında levallois hiyerarşisi görülmektedir (bkz. Boeda, 1995). Çekirdeklerin korunma durumları incelendiğinde 18 adet çekirdekte kırık bulunmaktadır. Çekirdeklerdeki kırıklar hazırlanmamış çekirdeklerde daha yoğun görülmektedir. Çekirdeklerin kırıkları en fazla distal kısımda görülmektedir

Hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklerin platformları 4 grupta incelenmiştir. Hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklerde en yoğun tek platformlu çekirdekler bulunmaktadır. Hazırlanmamış çekirdekler içerisinde tek platformlu en baskın grubu tek

kutuplu çekirdek ve şekilsiz çekirdekler oluşturmaktadır. Hazırlanmış çekirdekler içerisinde tek platformlu en baskın grubu tek kutuplu levallois çekirdekler oluşturmaktadır. Çekirdeklerin çıkarım yönleri incelendiğinde de tek yönlü çıkarımın baskın olduğu görülmektedir. Tek yönlü çıkarım en yoğun hazırlanmamış çekirdekler içinde tek kutuplu çekirdeklerde, hazırlanmış çekirdeklerde de tek kutuplu levallois çekirdeklerde görülmektedir. Merkezci çıkarımlar yoğunluğu sırasıyla merkezci levallois çekirdeklerde, diskoid çekirdeklerde ve şekilsiz çekirdeklerde görülürken ortogonal çıkarımlar levallois olan ve olmayan çekirdeklerde görülmektedir. Alanda çıkarım yönleri tam olarak görülmeyen çekirdeklerin bulunması, yontmataş buluntularının geçirmiş olduğu patinalaşmadan veya sürüklenmeden dolayı çıkarım izlerinin net görülmemesinden kaynaklı olmasıyla açıklanabilir.

Çalışmalarımızdaki bir diğer önemli buluntu grubu el baltalarıdır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda toplam 206 adet el baltası tespit edilmiş ve analiz çalışmaları yapılmıştır. El baltaları içinde kalın tiplerde badem biçimliler ve mızrak biçimliler baskındır. Bu alt tiplerin varlığı Geç Acheulean ve Acheuleo-Yabrudian gruplarıyla benzerlikleri göstermektedir (Bar-Yosef, 1994). El baltalarının taşımaları yumrular baskındır ve yongalar ikinci sırada gelir. El baltaları alandaki büyük yumru parçaları ve yongalama sonucunda çıkarılan iri yonga taşımalarının şekillendirilmesi sonucunda oluşturulmuşlardır. El baltalarında görülen bir diğer teknolojik unsur profilleridir. El baltaları içinde standart bir profile sahip olmayan tipler ilk sırada yer alırlar. Zigzak profilli el baltaları, ikinci yoğun profil türünü oluşturmaktadır. 'S' profil ve uzun 'S' profilleri veren el baltalarının sayılarının azlığı, endüstride el baltası üretimi sırasında sert vurgacın yoğun kullanıldığını ve doğrudan yongalama sonucunda el baltalarının biçimlendirildiğini göstermektedir. El baltalarının şekillendirmeleri göz önüne alındığında sert vurgacın daha yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra sert vurgaç+yumuşakla şekillendirmenin yapıldığı iki farklı vurgaç tipinin de kullanıldığı görülmektedir. El baltaları üzerinde tamamen yumuşak vurgaçla şekillendirmenin yapıldığına dair belirgin çıkarımların olmadığı gözlemlenmiştir. Olasılıkla her iki yüzünden de şekillendirilen el baltaları sert vurgaçla yontularak hazırlanmış daha sonra yumuşak vurgaçla şekillendirilmesi tamamlanmıştır. Üzerindeki çıkarımların derinlikleri ve boyutlarından da anlaşılabileceği üzere 206 adet el baltasının 151 tanesi sert vurgaçla şekillendirilirken, 55 tanesinde sonradan yumuşak vurgaçla şekillendirme yapılmıştır. El baltalarının proximal ve distal kısımlarında yuvarlaklık oranı benzer oranlardadır. Ancak

distal kısımlarında sivri form baskındır. El baltalarının dorsal ve ventral yüzeylerinde kabuk kalıntıları bulunmaktadır. 206 adet el baltasının 34 tanesinin dorsal yüzünde, 50 tanesinin de ventral yüzeyinde kabuk kalıntısı bulunmamaktadır. Bu oranlar göz önüne alındığında el baltalarının üzerindeki kabuk kalıntılarının yongalamaya bağlı olduğu ve daha çok yumrulardan üretildiği düşünülmektedir. İçerisinde her iki yüzeyinden de kabuk kalıntısı bulunduran el baltalarının sayısı oldukça fazladır. Tipolojik değerlendirmelerde 206 adet el baltasının 36 tanesi kırık ve noksan olduklarından dolayı tanımlanamamışlar ve belirli bir form göstermediklerinden kalınlık ve düzlük hesaplamalarına ve diğer alt tip gruplarına dahil edilmemişlerdir. 11 adet atipik elbaltası ve 3 adet el baltası formunda fakat tek yüzden işlenmiş tiplerde tabloda ayrı ayrı gösterilmiştir.

El baltaları (m/e oranlarına göre) kalın ve yassı olarak iki grup altında incelenmiştir. Yassı el baltaları içerisinde yürek biçimliler baskındır. Ayrıca bu grup içinde üçgen biçimli el baltaları da bulunmaktadır. Kalın el baltaları içerisinde badem biçimli ve mızrak biçimli el baltaları baskın grubu oluşturur. Bununla birlikte kalın el baltaları içerisinde kısmi iki yüzeyliler, kısa badem biçimli el baltası, atipik el baltası, Proto Limande el baltası, micoquien el baltaları da bulunmaktadır. El baltalarının teknik ve tipolojik incelemelerinde hem Acheulean hem de Micoquien el baltalarının bulunması, el baltası teknolojisinin yaygın ve gelişkin olduğunu göstermektedir. Boyutları büyük ve küçük birbirinden farklı birçok el baltası tespit edilmiştir (bkz. Shea, 2013, S.76). Boyutlarının farklılıkları farklı yontucuların elinden çıkmış olabileceği gibi ihtiyaca göre de şekillendirilmiş olabilirler. Buradaki bir diğer önemli nokta el baltaları ve levallois teknolojisinin bir arada görülmesidir. Levallois teknolojisinin varlığı ve el baltalarının formlarına dikkat edildiğinde bir etkileşim görülmektedir. Debono ve Goren-Inbar (2001) Acheulean el baltası teknolojisinin levallois metodu ile olan ilişkisini iki buluntu alanıyla incelemiş ve bunun sonucunda özellikle Geç Acheulean dönemde levallois teknolojisinin görülmeye başladığını belirtmiştir. El baltalarının üretimi sırasında levallois benzeri ürünlerin de elde edilebileceği ön görülmüş ve levallois teknolojisinin el baltası üretimi sonucunda ortaya çıkmış olabileceğine dikkat çekilmiştir (bkz. Shea, 2013, S.76).

Yontuk Çakıl içerisinde incelediğimiz kıyıcı ve kıyıcı aletler GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda en az sayıdaki endüstri öğeleridir. 17 örnekle temsil edilen bu grupta tek yüzünden tek çıkarımla kesici ağız yapılmış 1, her iki yüzünden de birkaç çıkarım yapılarak kesici ağız oluşturulmuş 16 örnek bulunmaktadır. Çıkarımları dışında

kıyıcılar tümüyle kabukla kaplıdır. Bu açıdan GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'daki Yontuk Çakıl endüstrisi tipik karakterler göstermektedir.

Endüstride incelediğimiz son grup yontmataş aletlerdir. 3092 taşımaliğın içerisinde 2503 düzeltisiz taşımali ve 589 alet vardır. Alanda aletlerin kullanıldığına yönelik herhangi bir kanıt olmamasına rağmen, üretim aşamalarında görülen unsurların alanda bulunması, yongalama işleminin arazide yapıldığını göstermektedir. Düzeltisiz taşımaliıklar büyük oranda kabuklu ve kabuksuz yonga ve dilgilerdir. Kabuklu ve kabuksuz yonga ve dilgilerin alanda bu kadar yoğun olması, endüstrinin diğer öğeleri olan el baltaları, kıyıcı aletler ve çekirdeklerin bu alanda yongalanmış olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte 589 adet aletin 459 tanesi levallois olmayan taşımaliıklar, 130 tanesini de levallois taşımaliıklar üzerine yapılmıştır. Endüstride dikkat çeken nokta levallois oranı ve alet taşımaliıklarındaki tercih edilen levallois ürünlerin oranıdır. Taşımaliıkların üretiminde levallois oranı %6,05'iken, aletlerin taşımaliğında levallois oranı %22,07'dir. Bu oranlar göz önüne alındığında alet üretiminde levallois ürünlerin tercihinde bir artış görülmekte ve alet üretimi için taşımaliıklarda seçiciliğin olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle basit yongaların el baltaları, kıyıcı aletler veya çekirdeklerin yongalama artıklarını oluşturduğu ve levallois ürünlerin ise direkt alet üretimi için yapıldığı söylenebilir.

Endüstri içerisindeki aletlerin düzelteleri basit, dik, yarı dik, almaşık, pulcuklu ve basamak pulcukludur. Aletlerin düzeltelerinde baskın olan pulcuklu ve basit düzeltelerdir. Çalışmalarımızda basamak pulcuklu düzelti tipi en fazla kenar kazıyıcı ve ön kazıyıcılarda görülmektedir. Yontmataş aletler içerisinde 380 adetle kenar kazıyıcılar baskın grubu oluşturmaktadır. Kenar kazıyıcılar kendi içerisinde 5 ana grup içerisinde incelenmiştir. Levallois olan ve olmayan, kalın veya ince taşımaliıklar üzerine kenar kazıyıcılar yapılmıştır. Sayıca en fazla olan kenar kazıyıcılar; sırasıyla tek kenar kazıyıcılar, iki kenar kazıyıcılar, yakınsak kenar kazıyıcılar, yatay kenar kazıyıcılar ve atipik kenar kazıyıcılardır. Kenar kazıyıcıların 244 tanesinde pulcuklu düzelti, 92 tanesinde basit düzelti 19 tanesinde basamak pulcuklu düzelti, 17 tanesinde yarı dik düzelti ve 8 tanesinde almaşık düzelti görülmektedir. Kenar kazıyıcıların alet grubunda baskın olması ve Quina veya yarı Quina tip düzeltelerin görülmesi Geç Acheulean dönem yerleşimlerinde görülen bir özelliktir (Gopher vd., 2005). Örneğin Qesem yerleşiminde kenar kazıyıcılar kalın taşımaliıklar üzerine Quina ve yarı Quina tip düzeltilere sahiptir (bkz. Gopher vd., 2005, S.82). Ön kazıyıcılarda basit düzelteler yoğunken, pulcuklu ve

basamak pulcuklu düzeltilerde bulunmaktadır. Endüstride ön kazıyıcıların bir diğer farklılığı bileşik aletlerde görülmesidir. 6 ikili aletin tamamında ön kazıyıcı alet özellikleri de görülmektedir. Endüstri içerisinde iki farklı uç formu bulunmaktadır. Düzeltili levallois uç ve mousterian uçlar endüstride 16 örnekle temsil edilmektedir. Levallois endüstrinin baskın olmaması ancak levallois uç teknolojisinin görülmesi oldukça önemli bir unsurdur. Çünkü levallois uç üretimi, levallois yonga veya dilgi taşımalarıyla üretimlerinden daha zordur. Levallois uçların tamamında düzeltilerin bulunması ise uç formunun istenildiği şekilde çıkmaması sonucunda düzenleme olduğunu gösterebilmektedir. Tüm bu özellikler levallois uç tekniğinin bilindiğini ancak standart bir üretimin olmadığını ya da Orta Paleolitik dönem insanların bu endüstriyi oluşturdıklarının göstergesi olabilir.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki yontmataş endüstriyi tüm unsurlarıyla değerlendirmemizde Anadolu, Suriye, Levant ve Güney Kafkasya oldukça önemli coğrafyalardır. Karşılaştırma ve değerlendirme yapabilmemiz için bu coğrafyalardaki araştırmalar incelenmiş ve sonuçlar çıkarılmıştır.

Anadolu bulunduğu coğrafik konumuyla, insanlığın Avrasya'ya yayılmasında doğal bir köprü oluşturur (Kuhn, 2010, Dinçer, 2016, Taşkiran, 2018). Anadolu'da yapılmış Paleolitik çağ araştırmaları yaklaşık 120 yıl önce başlamış ve günümüze kadar geçen süreçte yüzey araştırmaları ve kazılarla devam etmektedir (bkznz. Taşkiran, 2018). Anadolu'da yapılmış araştırmalarla birçok alt Paleolitik dönem buluntu alanı saptanmıştır (bkznz. Kökten, 1952, Bostancı, 1952, Bostancı, 1962, Taşkiran, 2002b, Taşkiran ve Kartal, 2004, Baykara vd., 2016, Özçelik vd., 2016) ancak kazısı yapılan Paleolitik buluntu alanları oldukça azdır.

Öncelikli olarak Anadolu'da kazısı yapılmış ve stratigrafi veren buluntu alanları Karain (Otte vd., 1998), Üçağızlı Mağarası (Baykara, 2013), Yarımburgaz Mağarası (Arsebük, 1996), Dursunlu (Güleç vd., 2009), Kaletepe Deresi 3 (Slimak vd., 2008), Şehremuz (Albrecht, G., ve Müller-Beck, H., 1988), Gürgürbaba Tepesi 010 numaralı buluntu alanı (Baykara vd., 2022a) ve Sürmecik Açık Hava Yerleşim Yeri'nde yapılan kurtarma kazısı (Taşkiran vd., 2018)'dir.

Şehremuz açık alan yerleşimi Adıyaman'dadır ve Atatürk Barajı inşaatı sırasında tespit edilmiş bir yerleşimdir. Şehremuz'da bulunan yontmataşlar çakmaktaşı hammaddeden yapılmıştır. Burada bulunan el baltaları üzerine yapılan çalışmalar, el

baltalarının kullanılan kenarları üzerine yapılmıştır (Albrecht, G., ve Müller-Beck, H., 1988). Bu alanda tespit edilen yontmataş buluntular içerisinde el baltaları, düzeltili uzun yongalar ve levallois yongalar yer almaktadır. El baltaları içinde badem biçimliler, yürek biçimliler, üçgen biçimli ve oval biçimli el baltaları da bulunmaktadır (Albrecht, G., ve Müller-Beck, H., 1984, S.49-51). Çalışmalar sonucunda Şehremuz'un yontmataş buluntularının Levant'ın Geç Acheulean dönem buluntularını yansıttığı belirtilmektedir (Albrecht, G., ve Müller-Beck, H., 1988, S.84). Şehremuz yontmataş endüstrisine baktığımızda, GAÜN-002 buluntu alanıyla olan ortak noktalar el baltası teknolojisinin bulunması ve yerel hammaddenin endüstri yapımında kullanılmasıdır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da el baltaları Şehremuz'daki gibi oldukça çeşitlidir. Her iki alanda da kalın ve yassı el baltaları bulunmaktadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da badem biçimliler, yürek biçimliler bulunmaktadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da levallois yongalar ve düzeltili iri yongalarda endüstride ortak aletler olarak bulunmaktadır.

Kaletepe Deresi 3 buluntu alanı Niğde'nin Kömürcü köyündeki volkanik Göllüdağ eteklerinde bulunmaktadır. Burada yapılan kazı çalışmalarıyla Kaletepe Deresi 3'de alt ve orta Paleolitik dönemleri içeren Paleolitik depozitlere ulaşılmıştır. Özellikle alt Paleolitik dönem buluntuları Orta Anadolu'daki Acheulean dönemi anlamamıza olanak tanır. Kaletepe Deresi 3'te bulunan endüstrindeki hammaddenin kullanımına yönelik farklılıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni IV, V, VI-XII seviyelerinde, aletlerin üretiminde riolit, andezit ve bazaltın yoğun olarak kullanılırken, üstteki I, I', II ve II' seviyelerinde obsidiyen hammaddesinin kullanımıdır (Slimak vd., 2008). Levallois ve diskoid çekirdekler Kaletepe Deresi 3'de obsidiyen hammaddelerden yapılırken, daha eski seviyelerde bulunan iri kesicilerin ve çekirdeklerin yapımında riolit, bazalt ve andezit hammaddelerinin kullanımıdır (Slimak vd., 2008, S. 104). Levallois ve kombewa üretimin de görüldüğü endüstri içerisinde kenar kazıyıcılar bulunmaktadır. Kaletepe'nin levallois teknolojisinde tek kutuplu çekirdeklerden dilgiler üretilirken merkezci çekirdeklerde yongalar üretildiği belirtilmektedir. Bununla birlikte bazı dilgiler levallois olmayan tek kutuplu çekirdeklerden de üretilmiştir. Düzeltili aletlerde ise mousterian kenar kazıyıcılar ve uçlar bulunmaktadır (Slimak vd., 2008, S.103). Alt Paleolitik dönem yontmataşlar içerisinde el baltaları, nacaklar, kıyıcı ve kıyıcı aletler, polyhedronlar bulunur. El baltalarının yapımında obsidiyen hammadde kullanılırken, nacakların yapımında hem obsidiyen hem de andezit hammaddeler kullanıldığı belirtilmiştir.

Polyhedronların yapımında andezit hammadde kullanılmıştır. Obsidiyen el baltaların yapımında sert vurgaç ve yumuşak vurgaç kullanıldığı belirtilmektedir (Slimak vd., 2008, S.107). Kaletepe Deresi 3 yontmataş endüstrisi Levant Bölgesi'nin erken dönem Acheulean yerleşimleriyle benzerlik göstermektedir (Slimak, 2008, S.109). Paleolitik çağın farklı dönemlerinde insanların hammadde kullanımındaki değişimleri Kaletepe Deresi 3 yerleşiminde net bir şekilde görülmektedir. Kaletepe Deresi 3 yerleşiminde GAÜN-002 buluntu alanından farklı hammaddeler kullanılmıştır. Kaletepe Deresi 3 yerleşiminde riyolit, andezit, bazalt ve obsidiyen gibi volkanik kayalar kullanılırken, GAÜN-002 buluntu alanında çakmaktaşı hammadde kullanılmıştır. Her iki buluntu alanında da hammaddenin yerel ve bölgede yoğun bulunması dönem insanları açısından büyük bir avantajdır. Kaletepe Deresi 3'te ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda levallois teknolojisi görülmektedir. Her iki alanda da levallois çekirdekler ve bu çekirdeklerden üretilen taşmalıklar bulunmaktadır. Her iki yerleşimde de levallois çekirdeklerden dilgiler üretilmiş ancak levallois olmayan çekirdeklerden de dilgilerin alındığı görülmektedir. Mousterian uçlar ve mousterian kazıyıcılar her iki alanda da ele geçmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda yüzeyde toplanan aletler içerisinde kenar kazıyıcılar, düzeltici aletler, dişlemeli aletler, uçlar, çentikli aletler Kaletepe Deresi 3'te özellikle orta Paleolitik seviyelerden ele geçmektedir. Kaletepe Deresi 3'ün bulunduğu bölgede yapılan yüzey araştırmalarında da bölgede oldukça yoğun Paleolitik Çağ buluntuları tespit edilmiştir (Kuhn vd., 2015). Alt Paleolitik/Acheulean dönem aletler içerisinde el baltaları, nacaklar ve kıyıcılar bulunmaktadır. El baltalarının alt tiplerinde badem biçimliler görülürken, üçgen ve oval formlarda bulunmaktadır (Kuhn vd., 2015, S. 586). Bununla birlikte orta Paleolitik buluntular içerisinde levallois olan ve olmayan çekirdekler ve bu çekirdeklerden üretilmiş aletler bulunmaktadır (bkznz. Kuhn vd., 2015, S.587 Tablo 3). Yapılan yüzey araştırması Kaletepe Deresi 3 gibi önemli bir yerin çevresinde gerçekleştirilmiştir. Buradaki buluntularda GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'na benzer zengin Alt-Orta Paleolitik yontmataş buluntular tespit edilmiştir. Kuhn (Kuhn vd., 2015) ve ekibinin yapmış olduğu yüzey araştırmasında da el baltaları ve nacaklar gibi iri kesici aletler bulunmuştur. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'yla farklar hammaddeler ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda nacak bulunmamasıdır. Bunun aksine el baltalarının alt tiplerinde benzerlik göstermektedir.

Dursunlu yerleşimi Kaletepe Deresi 3 buluntu alanı gibi Orta Anadolu'da yer almaktadır (Güleç, vd., 1999). Bu yerleşiminde arkeolojik veriler ve paleontolojik veriler

olarak iki temel amaç doğrultusunda incelenmiştir (Güleç vd.,2009, S. 13). Dursunlu'nun en önemli özelliklerinden birisi tarihlendirilmiş bir açık hava yerleşim yeri olmasıdır. Anadolu'da Paleolitik Çağ'ın tarihlendirilmesinde oldukça önemli bir yere sahip olan Dursunlu'da yapılan yaşlandırma çalışmaları sonucu 0,78-0,99 mly tarihler verdiği belirlenmiştir 0,78-0,99 (Güleç vd., 2009, S.14). Dursunlu'daki yontmataş buluntular maden çalışmalarının ardında kalan büyük blokların içinde ve çevresinde bulunmuştur. Dursunlu yerleşimindeki yontmataş buluntular *in situ* olarak tespit edilmiştir. Hammadde olarak kuvars kullanılmıştır. Toplamda 175 adet taş buluntu tespit edilmiştir. Bunların 135 tanesi yontmataş buluntulardır (Güleç vd., 2009, S.16). Yontmataş buluntular içerisinde çentikli alet, polyhedron, kıyıcı, polyhedral çekirdek, piece esquille ve yonga bulunmaktadır. Dursunlu yerleşiminde tespit edilmiş olan polyhedral çekirdek kübik bir form göstermekte ve negatif izleri birkaç çıkarım göstermektedir. Çekirdek üzerinde hazırlık bulunmamaktadır (Güleç vd., 2009, S.18). Dursunlu yerleşiminde genel anlamda hazırlık yapılmadan çekirdek yongalaması, el baltalarının bulunmaması ve buluntunun az sayıda olması endüstriyi değerlendirmede eksik kalmaktadır. Ancak eldeki veriler göz önüne alındığında Dursunlu yerleşimi ile GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı birbirinden hem yontmataş tekniği hem de hammadde açısından farklıdır. Dursunlu yerleşiminde daha erken ve sistemli olmayan bir yontmataş teknolojisi görülürken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda oldukça iyi yongalamanın yapıldığı görülmektedir. Dursunlu yerleşiminde ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda hazırlanmamış çekirdekler bulunmaktadır. Ancak GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda çekirdek yongalama daha sistemlidir. Dursunlu'nun aletlerine bakıldığında da oldukça az sayıda alet bulunmakta ve bu aletler düzensiz çıkarılmış yonga taşımalar üzerinde görülmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda ise alet sayısı ve aletlerin hem taşımalarında hem de alet çeşitliliğinde oldukça fazladır.

Karain Akdeniz Bölgesi'nde Paleolitik çağlar boyunca kesintisiz tabakalaşma veren bir mağara yerleşimidir (Taşkiran, 2016, S.46). Mağara yerleşimi olmasından dolayı açık hava yerleşimlerinde görülen tahribatların burada görülmemesi, tabakalaşmanın düzenli kalmasına olanak tanımıştır. Karain alt ve orta Paleolitik seviyeleri hem yontmataş buluntuları açısından hem de bu seviyelerde yapılmış tarihlendirme çalışmalarından dolayı oldukça önemlidir. En alt seviyelerinde yapılan ESR ve TL tarihlendirme çalışmalarıyla bu seviyeleri yaklaşık GÖ 440-370 binyılları arasında olduğunu gösterir. (Otte vd., 1998, S.418). Karain, alt Paleolitik dönem yontmataşları

yonga ağırlıklı bir endüstridir. Endüstrideki aletler içerisinde kenar kazıyıcı, dişlemeli aletler baskın grubu oluştururken düzeltili yongalar, çentikli ve bileşik aletlerde endüstride yer almaktadır. Karain'deki aletler pulcuklu ve basamak pulcuklu düzeltilemlerle yapılmıştır. Pulcuklu düzeltinin baskın olduğu endüstride basamak pulcuklu düzeltilemler daha çok kenar kazıyıcılarda tercih edildiği görülmektedir (Aydın, 2017, S. 542-543). Endüstrinin en önemli buluntuları arasında Acheulean el baltaları bulunmaktadır (Kökten, 1964, Yalçinkaya vd., 2009a, Taşkıran vd., 2022). Orta Paleolitik en alt seviyelerde levallois endüstrisinin olmadığı erken Orta Paleolitik dönem Charantian endüstrisi ile başlar ve bu evre üst seviyelerinde ise levallois geleneğinin olduğu Toros-Zagros Gelenekli Mousterian teknolojisinin görüldüğü tabakalarla devam eder (Yalçinkaya vd., 1992, S.111). Karain'deki Levallois teknik hammaddenin kullanımına bağlı olduğu (Ceylan, 1994, S.63) ve çekirdeklerin küçük boyutlara kadar yongalamaya devam edildiği bilinmektedir. Yontmataşların yapımında kullanılan hammadde kaynakları buluntu alanına yakın olan yerleşimlerden elde edilen radyolarit ve çakmaktaşıdır (Taşkıran, 2007, Aydın, 2019). Ancak kalker hammadde de endüstride kullanılmıştır. Karain alt Paleolitik yontmataş endüstrisi Tayacian, Clactonian, Acheulean kültürlerinin özelliklerini içerirken orta Paleolitik yontmataş endüstrisi Proto-Charantian, Charantian ve Karain Tip Mousterian (Toros-Zagros Gelenekli Mousterian)'den oluştuğu bilinmektedir (Taşkıran, 2016, S.47). GAÜN-002 buluntu alanında tüm yontmataş endüstri çakmaktaşıdan yapılmıştır. Bunun aksine Karain'de hammadde olarak radyolarit, çakmaktaşı, kalker ve silisli kalker tercih edildiği bilinmektedir (Yalçinkaya vd., 2008, Yalçinkaya vd., 2009). Karain'de görülen Levallois endüstri 4. ve 31. arkeolojik seviyeler arasında yer almaktadır ve bu seviyeler Mousterian ile Charantian kültür katlarıdır (Ceylan, 1994, 63). Buradaki Levallois endüstride görülen çekirdeklerin merkezci recurrent ve lineal levallois çekirdekler olduğunu vurgulamıştır (bkz. Ceylan, 1994). Yalçinkaya'nın (Yalçinkaya, 1989) belirttiği bilgilere göre "Karain orta Paleolitik Mousterian endüstrisinin hammaddeye bağlı olarak diğer orta Paleolitik endüstrisilerden olması gerekenden daha küçük boyutlarda olduğunu" dur. Örneğin Karain Mağarası'nda tespit edilmiş lineal levallois çekirdeklerin boyutları göz önüne alındığında ortalama 36,57 mm uzunluk, 36,76 mm genişlik ve 14,85 mm kalınlığı olduğu belirtilmektedir (Ceylan, 1994, S.77). Buna karşın GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda tespit edilmiş tek kutuplu levallois çekirdeklerin boyutsal ortalamalarına baktığımızda 58,89 mm uzunluk, 57,33 mm genişlik ve 27,82 mm kalınlıktadır. Boyutları göz önüne alındığında GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda görülen levallois çekirdeklerin Karain Levallois

çekirdeklerinden daha büyük boyutlarda olduğu görülmektedir. Karain'in Tayacian seviyelerinde tespit edilen aletler kalın taşmalıklar üzerine yapıldığı bilinmektedir. Aletler içerisinde; kenar kazıyıcılar, dişlemeli ve çentikli aletler, düzeltili yongalar, bileşik aletler yer almaktadır (Aydın, 2018, S.1331). Karain Alt Paleolitik dönem alet endüstrisini Aydın şöyle ifade etmektedir. “ Kenar kazıyıcılar ve dişlemeli aletler (%25,91) en baskın grubu oluştururken düzeltili yongalar, diğer aletler, çentikli aletler ve bileşik aletler takip eder” (Aydın, 2017). GAÜN-002 Numaralı buluntu alanında tespit edilen kenar kazıyıcıları alt-orta Paleolitik karakterlidir. Karain'den tespit edilen ilk el baltaları Kökten kazılarında alt Paleolitik seviyelerden bulunmuştur (Kökten, 1964, S.20). Yalçinkaya'nın çalışmalarında yine alt Paleolitik tabakalarda 79. arkeolojik seviyede Acheulean karakterli bir adet el baltası bulunmuştur (Yalçinkaya vd., 2009, S.288). Son olarak Taşkiran tarafından yürütülen 2019 yılı kazılarında da 49. arkeolojik seviyeden bir adet el baltası daha ele geçirilmiştir. Söz konusu el baltasının Orta Paleolitik seviyelerden tespit edildiği ve Acheulean özellikler gösterdiği belirtilmektedir (Taşkiran vd., 2022, S.368). Karain'de ele geçen el baltaları alt ve orta Paleolitik dönemler içermesi GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nın el baltalarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak Karain'de GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki gibi yoğun ve çeşitli bir el baltası kültürü bulunmamaktadır. Sonuçta bölgesel olarak farklılık gösteren bu iki yerleşim aynı zamanda yerleşim tipi açısından da farklılık göstermesi, insan davranışları üzerinde etkili olduğunu ve teknolojinin bu gibi nedenlere bağlı olarak değişip geliştiğinin bir göstergesi niteliğindedir.

Yarımburgaz Mağarası, Anadolu'nun Marmara Bölgesi'nde yer alan bir yerleşimdir. Yarımburgaz Mağarası alt ve üst olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Alt bölümde yapılan çalışmalarda 9 seviyeye ayrılmıştır (Kuhn vd., 1996, S.32). Yarımburgaz Mağarası'ndaki yontmataş endüstrisi Kuhn tarafından (Kuhn vd., 1996, S.35) çekirdekler, kıyıcı ve kıyıcı aletler, yonga aletler ve debris olarak tanımlanmıştır. Çekirdekler içerisinde; yuvarımsı (küremsi) çekirdekler ve denenmiş çekirdekler baskındır. Bipolar çekirdek, şekilsiz çekirdek ve tek-iki kutuplu çekirdekler de endüstri içinde yer alır. Aletler arasında dişlemeliler ve kenar kazıyıcıların baskın tipleri oluşturduğu bilinmektedir. Diğer aletler içerisinde taş kalem, taş delgi ve çentikli aletler yer alır. Yarımburgaz Mağarası'nda Acheulean döneme ait herhangi bir buluntuya rastlanmamasına karşın endüstride yontuk çakıl teknolojisinin görüldüğü belirtilmektedir. Kıyıcı ve kıyıcı aletler Yarımburgaz Mağarası'nın en belirgin ve önemli

buluntuları arasında yer almaktadır. Alt Paleolitik dönem faunal buluntularından *ursus deningeri* dişlerine yapılan ESR (Electron Spin Resonance) yaşlandırma çalışmaları yaklaşık $270-390 \pm 40-60$ binyıl öncesi ve $200-220 \pm 20-30$ binyıl öncesi tarihlerini göstermektedir (Arsebük ve Özbaşaran, 1999, S.71-72). Yarımburgaz Mağarası'nda kullanılan hammaddeler arasında çakmaktaşı, kuvars ve kuvarsit vardır ve Yarımburgaz Mağarası'ndaki endüstrinin Avrupa'daki Tayacian endüstri ile benzerlik gösterdiği belirtilmektedir (Arsebük ve Özbaşaran, 1999, S.72). GAÜN-002 buluntu alanıyla Yarımburgaz Mağarası'nın teknoloji farklıdır. Yarımburgaz Mağarası'nda yontmataş endüstride birden fazla hammadde kaynağı kullanılırken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda çakmaktaşı hammadde kullanılmıştır. Acheulean dönem özellikleri gösteren el baltaları GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki yontmataş endüstride görülürken Yarımburgaz Mağarası'nda görülmemektedir. Orta Paleolitik dönem mousterian kenar kazıyıcıları, levallois teknolojisinin öğeleri olan çekirdekler ve taşımaklar GAÜN-002 alanında yer alırken, Yarımburgaz Mağarası'nda bulunmamaktadır. Daha kalın taşımaklar üzerine yapılan aletler düzensiz ve düzensiz yongalama Yarımburgaz yontmataş alet endüstrisinde vardır. İri aletlerin yapımında daha düzensiz kayaçların kullanılması Kaletepe Deresi 3'ün alt seviyeleriyle ve Karain Mağarası'nın alt Paleolitik dönem iri kesici alet teknolojisiyle benzerlik göstermektedir.

Üçağzılı II Mağarası, Anadolu'da Orta Paleolitik dönemi bildiğimiz önemli bir yerleşimdir (Baykara vd., 2015). Üçağzılı I öncül Üst Paleolitik ve sonrası seviyelerini gösterirken Üçağzılı II orta Paleolitik seviyelere sahiptir. Üçağzılı II Mağarası'nın en alt seviyelerinden alınan örneklerle yapılan yaşlandırma çalışmaları $72,287 \pm 461$ yıllarını vermektedir (Baykara vd., 2021, S.6). Baykara (Baykara vd., 2021) mağaranın iskanının yaklaşık 72-42 bin yılları arasında olduğunu belirtmektedir. Üçağzılı II Mağarası levallois teknolojinin endüstride yoğun olarak kullandığı, yonga taşımaklar üzerine aletlerin yapıldığı bir yerleşimdir. Yerleşimde yonga taşımaklar üzerine yapılmış kenar kazıyıcılar, levallois ve mousterian uçlar, dişlemeli ve çentikli aletler bulunmaktadır (Baykara, 2013, S. 25). Üçağzılı II Mağarası'nda levallois tekniğin yoğun bir şekilde kullanıldığı belirtilmektedir (Baykara vd., 2021, S.17). GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da Üçağzılı II'de görülen alet tipleri bulunmaktadır. Bu benzer alet tipleri içerisinde; çeşitli kenar kazıyıcılar, düzeltili levallois uçlar, dişlemeli ve çentikli aletler yer almaktadır. Üçağzılı II'de görülen ve yoğun bir şekilde kullanılan levallois tekniği GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da görülmektedir. Ancak Üçağzılı II konteksli ve

tarihlendirilmiş bir yerleşim olduğu için dönem belirlemesi hem teknolojik ve tipolojik çalışmalarla hem de mutlak tarihlendirme çalışmalarıyla mümkünken, GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda görülen levallois teknoloji sadece teknolojik ve tipolojik çalışmalarla Orta Paleolitik olarak değerlendirilmiştir.

Anadolu'da son yıllarda yapılmış önemli çalışmalardan bir diğeri ise Gürgürbaba Tepesi'nde yürütülen araştırmalardır (Baykara, vd., 2016, Baykara vd., 2018). Obsidiyen kaynaklarının yoğun olduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nde Van ili Erciş ilçesinde yapılan çalışmalar alt Paleolitik dönem insanların bölgede yoğun bir iskan yaptığını göstermektedir. Gürgürbaba Tepesi, Meydan Dağı volkanizmasının da yer almaktadır. Gürgürbaba Tepesi'nde oldukça zengin obsidiyen hammadde kaynakları bulunmaktadır. Yüzey araştırmaları sırasında Gürgürbaba Tepesi 10 Numaralı buluntu alanında kazı çalışmaları yapılmıştır ve çok sayıda *in situ* yontmataş buluntu tespit edilmiştir (bknz. Gülseven, 2018). Burada yapılan çalışmada hem alanın jeolojik yapısının anlaşılması, hem de tarihlendirme çalışmalarının yapılması için kazı yapılmıştır (Baykara vd., 2022a). Gürgürbaba Tepesi'ndeki buluntular arasında el baltaları, tek yüzeyliler, levallois olan ve olmayan çekirdeklerle bu çekirdeklerden üretilen levallois olan ve olmayan taşımaklar yer almaktadır. Nacak, kıyıcı aletler ve atipik el baltaları Gürgürbaba Tepesi'nde bulunmamaktadır (Baykara, 2018, S. 83). İri yonga ve iri dilgi taşımaklarıyla, levallois olan ve olmaya taşımaklar üzerine çok sayıda kenar kazıyıcı, ön kazıyıcı, dişlemeli ve çentikli aletler ve uçlar yapılmıştır (Baykara, 2018, S.85, Baykara vd, 2022a, S.6-11). Üçgen biçimli el baltaları en yoğun formlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonrasında badem biçimli, yürek biçimli ve mızrak biçimliler gelmektedir (Baykara, 2022a, S.6). Gürgürbaba Tepesi'nde el baltalarında sert vurgaç, yumuşak ve sert vurgaç, yumuşak vurgaç olarak 3 farklı yongalama görülmüş ve örs üzerine yapılmış herhangi bir buluntuyla karşılaşılmamıştır (Baykara, 2022a, S.6). Gürgürbaba Tepesi'ndeki buluntular Levant Bölgesi'nde görülen Acheuleo-Yabrudian endüstri ile benzerlikler gösterirken, aletlerin Quina tip düzeltiller taşımaması ve el baltalarında yumuşak vurgacın kullanılması Geç Acheulean dönem ile farklılıklarını göstermektedir (Baykara, vd., 2022a, Baykara, 2018). Baykara (2018) Gürgürbaba Tepesi'nde görülen levallois teknolojinin Güney Kafkasya ile benzerliğini vurgulamakta ve bu endüstrilerin bölgenin Geç Acheulean topluluklarıyla bağlantılı olabileceğini belirtmektedir. Tarihlendirilmiş bir alan olan Gürgürbaba Tepesi 311±32 binyıl öncesi tarihler vermektedir (Baykara vd., 2022a, S.15). GAÜN-002 numaralı buluntu alanıyla

karşılaştırıldığında en temel fark hammadden kaynaklanır. Gürgürbaba Tepesi'nde tüm endüstri obsidiyen hammaddeden yapılmışken GAÜN-002 buluntu alanında çakmaktaşı hammadde kullanılmaktadır. Gürgürbaba Tepesi'nde (Baykara, 2022a, S.6) yürek ve badem biçimliler baskın olmasına karşın GAÜN-002 buluntu alanında badem ve mızrak biçimli el baltası yoğunluk gösterir. GAÜN-002 alanında el baltalarının şekillendirilmesi sırasında sert vurgaç, sert ve yumuşak vurgaç kullanımı görülürken, Gürgürbaba Tepesinde sert vurgaç, sert-yumuşak vurgaç ve yumuşak vurgacın ayrı ayrı kullanıldığı belirtilmektedir. GAÜN-002 numaralı buluntu alanında pulcuklu ve Quina tip düzeltiler bulunmaktadır, ancak Gürgürbaba Tepesi'nde Quina tip düzeltiler görülmemektedir. Hammaddeden de kaynaklı olabilecek bu farklılıklar kullanım şekline göre de değişiklik gösterebilir. GAÜN-002 buluntu alanında basamak pulcuklu düzeltiler yoğun olarak kenar kazıyıcılar üzerine yapılmıştır. Her iki buluntu alanında da hammadde kaynağı oldukça fazladır. Levallois teknoloji her iki yerleşimde de görülmektedir. Gürgürbaba Tepesi'nde kıyıcı, nacak ve atipik el baltaları bulunmamaktadır ancak GAÜN-002 buluntu alanında kıyıcı, kıyıcı alet ve atipik el baltaları yer almaktadır. Gürgürbaba Tepesi'nde hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdekler bulunurken en yoğun levallois çekirdeklerin bulunduğu bilinmektedir (Baykara, 2022a, S.9). Levallois çekirdekler içerisinde tek kutuplu levallois çekirdek, iki kutuplu levallois çekirdek, merkezci levallois çekirdek ve uçlu levallois çekirdekler bulunmaktadır. Benzer bir levallois endüstris GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da bilinmektedir. Her iki alanda da levallois endüstri bulunsa da levallois çekirdekler ve levallois taşımaları Gürgürbaba Tepesi'nde daha yoğun görülmektedir.

Yukarıda vermiş olduğumuz ve bizlere Anadolu Paleolitik çağını anlamamıza olanak veren kazısı yapılmış en önemli yerleşim yerleri dışında, Anadolu'da yapılmış birçok alt Paleolitik dönem yüzey araştırmaları da bulunmaktadır.

Anadolu'da Paleolitik çağ yüzey araştırmaları en yoğun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Fırat ve Dicle Nehirleri'nin bulunduğu alanlarda yapılmıştır (bknz. Kökten, 1971, Yalçinkaya, 1984, Taşkiran ve Kartal, 1999, Taşkiran, 2002b, Taşkiran ve Kartal, 2004.) Bölgede bu kadar yoğun çalışmaların yapılması baraj projelerinden kaynaklıdır. Birçok kurtarma kazısı ve yüzey araştırmalarıyla bölgenin Paleolitik potansiyeli ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmalar içerisinde GAÜN-002 buluntu alanıyla benzerlik gösteren yerleşimler arasında Dızdırtaş, Nizip QF II buluntu alanları gelmektedir. Her iki yerleşim yeri de Acheulean dönem özellikleri gösterir. Dızdırtaş Fırat Nehri üzerine

yapılan Karkamış Baraj Projesi kapsamındaki araştırmalar sırasında bulunmuş Geç Acheulean dönemi veren tipik bir açık hava yerleşim yeridir (Taşkiran, 2018, S.2). Dızımıraşı'nda 74 adet tipi Acheulean el baltaları bulunmuştur. El baltaları içerisinde badem biçimliler baskındır. Oval biçimli, mızrak biçimli ve micoquien tipte el baltaları ve üç yüzlü kazma endüstri içerisinde bulunmaktadır (Taşkiran, 2016, Taşkiran, 2018). Acheulean dönemle karakterize el baltaları çakmaktaşı hammaddeden yapılmıştır. Bir diğer önemli buluntu alanı ise Nizip QF II' formasyonudur. Gaziantep'in doğusunda Nizip ilçesindeki Fırat'ın eski sekilerinde yapılan çalışmalarda Minzoni Deroche (Minzoni-Deroche, 1989 S.591-592) QF II olarak adlandırılan formasyonda yaşlandırma çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalarda QF II GÖ ± 300.000 ile Geç Acheulean, QF III GÖ ± 700.000 tarihleriyle Orta Acheulean döneme tarihlendirilmektedir. Nizip'te yapılan çalışmalarda el baltaları, kazmalar, çekirdeklerle birlikte yonga ve dilgi taşımaları da bulunmaktadır. Levallois çekirdekler burada tespit edilmiştir. Buluntu alanındaki tüm yontmataşlar çakmaktaşı hammaddeden yapılmıştır (Minzoni-Deroche, 1987). Her iki yerleşimde bölgenin Paleolitik çağ tarihlendirilmesi ve teknolojisinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Dızımıraşı'ndaki üç yüzlü kazmanın çalışmamız sırasında tespit edilmeme nedeni olasılıkla arazinin tahrip edilmesinden kaynaklı olabilir. Dülük yerleşimi Gaziantep'teki bir diğer önemli buluntu alanıdır. Dülük 1938 (Atsayan, 1939) yılından bu yana Paleolitik potansiyeli bilinen bir yerleşimdir. Dülük Paleolitik çağ buluntularında yapılan en güncel çalışmalar Dinçer'in 2010'daki yüksek lisans tez çalışmasıdır. Dülük Paleolitik Çağ buluntuları içerisinde el baltaları, levallois çekirdekler, düzeltili aletlerle taşımaları bulunmaktadır (Dinçer, 2010).

1932 yılında H. von der Osten Cerablus'da (Kökten, 1952, S.168; Taşkiran, 2022, S.16) 1938 yılında Muine Atasayan Dülükbaba'da, Paleolitik dönemlere ait yontmataş buluntular (Atsayan, 1939, S.314; Kansu, 1947, S.229), 1945 yılında Erguvanlı Metmenge, İncesi, Sam köylerinde iki yüzeyli alet ve bazı yontmataş buluntular tespit etmiştir (Erguvanlı, 1946, S.375-379). Daha sonra Kökten 1946 yılında Dülükbaba ve Metmenge köylerinde Bostancı ile araştırmalarına devam etmiştir. Kökten buluntuları yoğun ve boyut olarak oldukça büyük olduğuna değinmiş ve Alt Paleolitik karakterli olduğunu tespit etmiştir (Kökten, 1947, S.234-325). 1954 yılında Bostancı Gaziantep'te yüzey araştırması dışında sondaj çalışmalarında da bulunmuştur. Bu çalışmalarda amacı yontmataş buluntuların tarihlendirilmesini desteklemek için fosil kalıntı tespit etmek ve yeni bulgular elde etmek olsa da Dülük ve Sakçagözü'ndeki kazı

çalışmalarında istediği neticeye ulaşamamıştır (Bostancı, 1962, S.88). Bostancı Dülük ve Kartal bölgesinde yapmış olduğu çalışmalarda Chellean ve Acheulean dönemlere ait el baltaları tespit etmiştir (Bostancı, 1962, S.88). Ayrıca Bostancı Dülük'te bulduğu el baltalarını detaylıca incelemiş ve Dülük Acheulean Endüstrisi (Dülükiyen) olarak literatüre girmesini sağlamıştır (Bostancı, 1962, S.108).

Refakat Çiner 1950 yılında Gaziantep ve çevresinde araştırma yapmıştır. 286 adet yontmataş buluntu tespit eden Çiner, Gaziantep merkezinde Topraklık, Kayaönü, Değirmişem mevkilerinde, Oğuzeli ilçesi, Beylerbeyi, Dülük, Zıramba, Akçahüyük, Yenice, Haral, Harnıba, Karaburun ve Tilbaşar köylerinde arazi tarama çalışmaları yapmıştır. Hem Paleolitik hem de Mezolitik döneme ait buluntulardan bahseden Çiner, Paleolitik dönemler içerisinde Chellean, Acheulean, Micoquienne, Clactonien, Levalloisien, Levalloisio-Mousterien ve Aurignacien kültürlerin olduğunu aktarmaktadır (Çiner, 1958). Kansu (1964) 1947 yılında W. Brice tarafından Gaziantep'in Nizip ilçesinde toplanan yontmataş buluntuları incelemiş ve Yontuk Çakıl Endüstrisi'nin (Choppers) bölgedeki ilk örnekleri olduğunu vurgulamıştır.

Bölgede çalışma yapan bir diğer araştırmacı da 1961 yılında J. Perrot'tur. Yapmış olduğu çalışmalarda Orta Paleolitik döneme mousterien endüstriye ait buluntular ve iki yüzeyli aletler tespit etmiştir (Taşkiran, 2022, S.18).

Daha sonraki yıllarda Gaziantep'te araştırmalarına devam eden Bostancı, 1971 yılında Dülük'te Büyük Mağara, Şarklı Mağarası ve Biçme Mağarası'nda kazı çalışmaları yapmıştır (Bostancı 1975, 318-320). Bostancı'nın Gaziantep'teki son çalışması yine Dülük'te bulunan Şarklı Mağarası'ndaki kazısıdır (Bostancı, 1984). Bostancı'nın 1982 yılındaki kazı çalışması sonrasında Taşkiran, bölgede daha sistemli ve disiplinler arası çalışmaların başladığını vurgulamaktadır (Taşkiran, 2022, S.18; bkz. Taşkiran, 2016: S.44).

1986 yılında A. Minzoni-Deroche Gaziantep'in Nizip ilçesindeki Nizip Çayı'nda, Sam ve Karahöyük çevrelerinde araştırmalar yapmıştır (Minzoni-Deroche, 1988a, S.278). Minzoni-Deroche yapmış olduğu hem arkeolojik hem de jeolojik çalışmalarla bölgenin Paleolitik potansiyelini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Konglomeralar içerisinde bulunan iki yüzeyliler çalışmalar sonucunda toplanmış. Yapmış olduğu yaşlandırma çalışmalarıyla Paleolitik malzemelerin tarihlendirilmesinde ve

bölgenin Paleolitik yaşlarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır (Minzoni-Deroche, 1987, Minzoni-Deroche, 1989, Minzoni-Deroche ve Sanlaville, 1988).

1995 yılında Garrard tarafından Sakçagözü'nde Paleolitik Çağ'a yönelik çalışmalar başlamıştır (Garrard vd., 1996). Yapılan çalışmalarda bölgede Alt Paleolitik, Orta Paleolitik dönemlere ait buluntu alanları saptanmıştır. Garrard tarafından Sakçagözü'nde yapılan çalışmalarda buluntu alanları SAK 1, SAK 2... olarak isimlendirilmiştir. Çalışmalar sonucunda iki alanda Alt Paleolitik, 11 alanda Alt Paleolitik sonu ve Orta Paleolitik dönem yontmataş aletleri bulunmuş ancak Üst Paleolitik ve Epi-Paleolitik dönemler ile karakterize buluntulara rastlanılmamıştır (Garrard, 1997, Garrard vd., 1996, bkz. Garrard vd., 2004, Taşkiran, 2022). Garrard'ın yapmış olduğu çalışmalarda incelenen 297 adet yontmataş malzeme içerisinde Levallois çekirdekler, iki kutuplu çekirdek ve dilgi çekirdekleri bulunmasına rağmen çekirdek grubunu yüksek oranda şekilsiz çekirdekler oluşturmaktadır. Endüstride kenar kazıyıcılar baskın grubu oluştururken, dişlemeli, çentikli, ön kazıyıcılarda bulunmaktadır. Bulunan iki yüzeyli aletler kalın yongalar üzerine yapılmıştır. İki yüzeyliler tipolojik açıdan Ficron, Abbevillian, badem biçimli, kalın yürek biçimli, disk biçimli formlara sahiptir. Buluntular içerisinde nacak ve kazma da yer almaktadır (Garrard, 1996, S.316, Garrard vd., 1996, S.59-63-64, Garrard, 2004). Gaziantep-Adıyaman arasındaki Fırat Havzası'nda, Horum Höyük yakınlarındaki Kafır Dağı ve çevresinde yapılan arazi çalışmalarında da zengin bir Acheulean endüstrisi bulunmuştur. Endüstri içerisinde iki yüzeyliler, yonga taşımaları bulunmuştur (Bourguignon ve Kuzucuoğlu, 1999).

2000 yılında Gaziantep'in Nizip ilçesinde Karkamış Baraj Projesi kapsamında yapılan araştırmalar sonucunda bölgede yoğun Paleolitik buluntu alanları tespit edilmiştir (Taşkiran, 2002a). Taşkiran (2002a) buluntu alanlarının Fırat Nehri'nin ve Fırat Nehri'ne batıdan birleşen derelerin eski sekilerinde yer aldığını ve 350 metre altındaki alanlarda Paleolitik buluntulara rastlanılmadığını belirtmektedir (Taşkiran, 2022, S.20). Buluntu alanları Alt ve Orta Paleolitik dönemleri vermekte, Alt Paleolitik dönem buluntularında ise zengin bir Acheulean endüstri görülmektedir. Bölgede kısmen Orta Acheulean görölse de çoğunlukla Geç Acheulean görüldüğünü belirten Taşkiran, buluntular içerisinde; iki yüzeylilerin neredeyse bütün tiplerinden örneklerin bulunduğunu, üç yüzü kazmaların ve nacak buluntuların da endüstri içerisinde yer aldığını belirtmektedir (Taşkiran, 2002a, S.393-394). Bir diğer buluntu alanı yine Fırat nehri ve çevresinde yapılan çalışmalarda

tespit edilen Dızmırtaşı'dır. Dızmırtaşı'nda özellikle Geç Acheulean'e tarihlendirilen birçok alet tespit edilmiştir (Taşkiran, 2008).

2010 yılında Gaziantep Dülük yerleşiminde bulunan bir grup yontmataş materyal Berkay Dinçer tarafından yüksek lisans tezi kapsamında incelenmiştir (Dinçer, 2010). 1945,1955 ve 2004 yıllarında yapılan arazi çalışmaları sonrası toplanan yontmataş endüstrisi içerisinde; İki yüzeyliler, çekirdekler, taşımalklar bulunmaktadır (Dinçer, 2010).

Gaziantep bölgesinde yapılan son çalışmalar 2011 yılında Erksin Güleç başkanlığında yapılmıştır. Yüzey araştırması sonucunda Alt ve Orta Paleolitik dönem buluntular tespit edilmiştir. Buluntu alanları içerisinde Üst Paleolitik bir yerleşim tespit edilmediği belirtilmektedir (Güleç vd., 2013).

Yukarıda değindiğimiz araştırmalar ve buluntu alanlarında tespit edilen yontmataşları genel olarak değerlendirdiğimiz de bölgede yapılan çalışmalarda alt ve orta Paleolitik dönem buluntuları yoğun bir şekilde görülmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'yla Dülük, Dızmırtaşı ve Nizip'te yapılan araştırmalarda daha fazla benzerlik bulunmaktadır. Bu üç yerleşimde elde edilen buluntular alt ve orta Paleolitik dönem endüstrileri içerisinde; el baltaları, nacaklar, kıyıcı aletler, levallois olan ve olmayan çekirdekler ve bu çekirdeklerden çıkarılan taşımalkların varlığı benzerlik göstermektedir. Dülük yerleşiminde bulunmuş küçük boyutlardaki el baltaları GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndan da tespit edilmiştir. Levallois teknolojisi açısından bölgede tespit edilmiş diğer buluntu alanlarındaki yontmataş endüstri de benzerlik göstermektedir.

Anadolu'nun Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri'nde Paleolitik dönem buluntuları daha az görülmektedir. Elbette araştırmaların yetersizliği ve çevresel koşullar bu kısırlığın en temel iki nedeni arasında bulunmaktadır.

Marmara Bölgesi'nde Yarımburgaz Mağarası dışında Dinçer'in çalışmaları bilinmektedir (Dinçer, 2014). Marmara Bölgesi'nde Yarımburgaz yerleşimiyle benzer yontuk çakıl endüstri buluntuları Balıtepe, Kuştepe ve Yatak buluntu alanlarında tespit edilmiştir. Ayrıca Belentepe'de bir adet iki yüzeyle tespit etmiştir. (Dinçer, 2014, S.38). Omartepe Sırtı, Kaynarca, Gavurelleri, Görükle ve Şahinkaya Mağarası orta Paleolitik buluntuların tespit edildiği buluntu alanları arasında yer almaktadır (Dinçer, 2014).

Marmara Bölgesi ve Ege Bölgesi arasında yapılan son yıllardaki çalışmalarda bölgenin alt ve orta Paleolitiği için önemli bulgular tespit edilmiştir (Bulut vd., 2022). Yapılan çalışmalarda iri kesici aletler, badem biçimli el baltası dikkat çekerken, levallois çekirdekler ve iri yongalar da buluntular arasında yer almaktadır (Bulut vd., 2022, S.982-986). GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da Marmara Bölgesi'nde tespit edilen yontmataş endüstrileri unsurları yer almaktadır. El baltaları GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda daha çeşitli ve daha yoğun bir şekilde karşımıza çıkarken Marmara Bölgesi'nde bu kadar yoğun görülmemektedir.

Ege Bölgesi'nde son yıllarda yapılan çalışmalarla özellikle bölgenin alt ve orta Paleolitik dönemlerine ait yeni buluntularla karşılaşmaktadır. Kıyı Ege'de Karaburun çevresinde yürütülen çalışmalarda Kömürburnu'nda iki yüzeyli teknolojinin görülmesi, buluntular içerisinde alt Paleolitik dönem çekirdeklerin ve taşımaları bulunması oldukça önemlidir (Çilingiroğlu vd., 2016, S.2). Ege Bölgesi'nde yürütülen en kapsamlı Paleolitik yüzey araştırmaları Özçelik tarafından (Özçelik vd., 2016) yapılmaktadır. . Denizli ilindeki neredeyse tüm ilçeler incelenmiş alt ve orta Paleolitik döneme ait birçok buluntu alanı saptanmıştır (Özçelik vd., 2016, Özçelik ve Bulut, 2021). Denizli yüzey araştırmaları ışığında bölgede yoğun alt ve orta Paleolitik buluntular tespit edilmiştir. Bu buluntular içerisinde; el baltaları, kıyıcı aletler, levallois olan ve olmayan çekirdekler, çeşitli kenar kazıyıcılar, levallois uçlar gibi buluntuların varlığı bilinmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da el baltaları, kıyıcı aletler, levallois olan ve olmayan çekirdekler, aletler içerisinde kenar kazıyıcılar ve düzeltili levallois uçlar bulunmaktadır.

Son yıllarda Ege Bölgesi'ndeki en önemli buluntu alanı Sürmecik Açık Hava Yerleşimi'dir. Sürmecik buluntuları alt Paleolitik'ten orta Paleolitik döneme geçiş özellikleri gösteren, yoğun ve çeşitli bir yontmataş buluntu topluluğuna sahip olan bir yerleşimdir. Endüstri içerisinde el baltaları, yontuk çakıl aletler, levallois olan ve olmayan çekirdekler, levallois olan ve olmayan taşımaları ve bu taşımaları üzerine yapılmış kenar kazıyıcı, dişlemeli ve çentikli aletler bulunmaktadır. (Taşkiran vd., 2021). El baltaları oldukça çeşitli olup (Erdem, 2020), pulcuklu ve basamak pulcuklu düzeltilere sahip kenar kazıyıcılar ise birçok alt tipe ayrılır (Sarioğlu, 2019). Sürmecik endüstrisinde tek kenar kazıyıcılar (%54,75) ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki tek kenar kazıyıcılar (%47,29) yaklaşık aynı oranlarda bulunmaktadır. Sürmecik kenar kazıyıcılarında basamak pulcuklu sayıları GAÜN-002 alanından daha yüksek oranda görülmektedir. Olasılıkla hammadde kaynağının kullanımından veya alet teknolojisinin

farklılıklarından kaynaklı bir teknoloji bu iki yerleşimlerde ayırt edici özelliklerdir. Sürmecik'teki el baltalarının üretiminde çakmaktaşı ve kuvarsın baskın olduğu 6 farklı hammaddeler kullanılmıştır (Erdem, 2020, S.123). El baltaları içersinde kalın tip el baltaları baskın grubu oluşturduğu (%58,27), yassı el baltalarının da %34,89 oranlarında endüstride yer aldığı vurgulanmaktadır. Kalın el baltaları içinde baskın olan alt tip badem biçimliler, yassı el baltalarında baskın olan alt tip yürek biçimlilerdir (Erdem, 2020, S.132). GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da kalın tip el baltaları baskınken bu grupta en yoğun görülen alt tip badem ve mızrak biçimlilerdir. Yassı el baltalarında da Sürmecik Açık Hava Yerleşimi'ndeki gibi yürek biçimliler öne çıkmaktadır. Sürmecik'te bununla birlikte yaprak biçimli uçların olması (Taşkiran vd., 2021) GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'yla olan farklılığıdır.

Suriye, Paleolitik Çağ insan hareketliliğini anlamamızda oldukça önemli bir bölgedir. Suriye Paleolitik araştırmalarındaki en önemli merkezler Asi Nehri ve Fırat Nehri havzaları (Shaw, 2012, S.2) ve El Kown Havzası'dır (Le Tensorer vd., 1993). Suriye'deki Paleolitik yerleşimler oldukça eski tarihlerde bulunmaktadır. Suriye'de ilk kazılar Yabrud Kaya Altı Sığınağı'nda yapılmıştır. Suriye'deki en önemli yerleşimler Latamne, Nadaouiyeh I (Le Tensorer vd., 1993), Dederiyeh Mağarası'dır (Akazawa ve Nishiaki, 2017). Suriye'deki alt ve orta Paleolitik yerleşimler Ek-3 ve Ek-4'de tablolar halinde verilmiştir (Shaw, 2012, Dinçer, 2010). Belirli yerleşimler GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı ile detaylı karşılaştırılma yapılarak incelenmiştir.

Latamne, Suriye'de Hama şehrinin 39 km kuzeyinde yer alan Asi Nehri'nin Wadi as-Assal'dan birleştiği bölgede (Shaw, 2012, S.44) 1960'lı yıllarda van Liere tarafından bulunmuş bir yerleşimdir. Bu yerleşimde sistemli kazı çalışmaları Clark tarafından yapılmıştır (Bar-Yosef, 1994, S.239). Tarihlendirilme çalışmalarında Latamne Formasyonu yaklaşık 700-500 bin yılları arasında yer aldığı belirtilmektedir. Clark'ın çalışmalarında, Latamne'nin yontmataşlarını teknolojik ve tipolojik olarak incelemiş ve bu incelemeler sonucunda yontmataşlardaki hammaddenin çakmaktaşı, az miktarda kireç taşı ve bazalt kayalardan oluştuğunu belirtmiştir. Büyük çakmaktaşı bloklarının sert vurgaçlarla yongalandığını ancak el baltalarının dorsal izlerinin incelemesi sonucunda yumuşak vurgacın da kullanıldığını tespit edildiği bilinmektedir. Clark'ın yapmış olduğu çalışmalarda endüstride; el baltaları, nacaklar, kıyıcılar, bıçaklar, iri kazıyıcılar, küçük kazıyıcılar, diğer iri aletler ve diğer küçük aletler ve vurgaçlar olduğunu ifade etmektedir (Clark, 1966, S. 4 (Fig.4)). El baltalarının ve üç yüzlü kazmaların Ubeydia

yerleşimiyle benzerlikler gösterdiği belirtilmektedir (Clark, 1966, S. 210 (Fig.4), Bar-Yosef, 1994, S.240). En yoğun olarak mızrak biçimlilerin görüldüğü Latamne el baltalarının alt tipleri arasında aynı zamanda oval, üçgen ve üçgenimsi el baltaları da bulunmaktadır. Latamne’de çekirdekler tek kutuplu ve iki kutuplu hazırlanmamış çekirdekler ile diskoid çekirdeklerden oluşur (Shaw, 2012, S.60). Düzeltili aletler içerisinde standart bir düzelti tipi bulunmamaktadır. Latamne, GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı ile birbirine benzer ve farklı teknolojik ve tipolojik endüstri göstermektedir. Latamne yerleşiminde daha çok mızrak biçimli el baltaları yoğun bir şekilde görülürken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda badem biçimliler ve mızrak biçimliler yoğundur. Levallois teknolojisi Latamne’de görünmemektedir. Düzeltili aletlerin kalın taşmalıklar üzerine yapıldığı bilinirken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklerden elde edilen taşmalıklar üzerine düzeltili aletler yapılmıştır. Her iki yerleşimde de benzer ve farklı özellikler bulunmaktadır.

Gharmachi 1 1977 yılında yapılan araştırmalarda Asi Nehri üzerinde bulunan bir diğer alt Paleolitik buluntu alanıdır. Latamne yerleşiminin yaklaşık 7 km güneyinde yer almaktadır (Shaw, 2012,S. 65-66). Yerleşimde yotmataşların yapımında kullanılan hammadde çakmaktaşı olsa da az sayıda kuvarsit örnek bulunmaktadır. Endüstrisi içerisinde el baltaları, çekirdekler, yonga taşmalıkları ve düzeltili aletler yer almaktadır. Çekirdekleri içerisinde şekilsiz çekirdekler, tek kutuplu ve hazırlanmamış çekirdekler, diskoid çekirdekler bulunmaktadır. El baltalarının yapımında en yüksek oranda sert yumuşak vurgaç kullanımı görülmektedir. Sonrasında sert vurgaç ve sert-yumuşak vurgaç birlikte kullanıldığı da bilinmektedir (Shaw, 2012, S.72). El baltaları içerisinde oval ve badem biçimliler gibi kalın tipte el baltaları yoğun görülmektedir (Bar-Yosef, 1994, S.247). Yongaların üretiminde de yumuşak vurgaç en yoğun kullanılan vurgaç tipidir. Kabuklu yonga ve kabuksuz yongaların yer aldığı Gharmachi 1’de dorsal çıkarım izlerinin incelenmesi sonucunda tek kutuplu yongalamanın yoğun olduğu belirtilmektedir (Shaw, 2012, Tablo 6.30). Gharmachi 1 yerleşiminin Latamne’ye yakın olması aynı endüstri öğelerini barındırmaktadır (Shaw, 2012). Gharmachi 1 yerleşiminin yontmataş endüstri öğeleri incelendiğinde GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı ile benzer özellikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Gharmachi ‘de ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’nda kalın tip el baltaları daha yoğun görülmektedir. Her iki alanda da yumuşak vurgacın ve sert vurgacın kullanıldığı anlaşılmakta ancak Gharmachi 1’deki endüstride yumuşak

vurgaç kullanımının daha belirgin olduğu görülmektedir. Gharmachi 1'de levallois teknolojisinin bulunmaması GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı ile farklılık göstermektedir.

Suriye'de Paleolitik Çağ'ın Acheulean dönemleri en iyi El Kown Havzası'ndan bilinmektedir. 1960'lı yılların sonlarında bölgede araştırmalara başlanılmış, 1980'li yıllarda ise en sistemli Paleolitik yüzey araştırmaları Copeland, Hours ve Muhesen tarafından başlatılmıştır. El Kown Havzası'nda yapılan çalışmalarda yaklaşık 72 Paleolitik buluntu alanı tespit edilmiş ve bu buluntu alanları içerisinde yontmataşlar toplanmıştır (Jagher ve Le Tensorer, 2011, S. 197). Bu bölgede Hummel ve Nadaouiye Aın Askar alt ve orta Paleolitik buluntular verirken Umm El Tlel daha geç dönemleri vermektedir (Jagher ve Len Tensorer, 2011, S. 198).

Nadaouiye Aın Askar El Kown Havzası'nda bulunmaktadır. Oldukça iyi Paleolitik verileri olan bir açık hava yerleşim yeridir. 1978 yılında bulunan yerleşimde 1989 ve 2003 yılları arasında kazılar yapılmıştır (Jagher, vd., 1997, Jagher, 2016, S. 44). Yerleşimde Acheulean özellikleri gösteren tabakaların yanı sıra Yabrudian, Hummalian, Levallois-Mousterian tabakalar da vardır. Nadaouiye Aın Askar'ın net bir tarihlendirme çalışması bulunmamakla birlikte çalışmalar sonucunda yaklaşık 550-325 bin yılları arası tarihler belirtilmektedir (Jagher, 2016, S.45). Hem zengin bir yontmataş buluntu topluluğuna hem de paleontolojik verilere yerleşimde rastlanmaktadır (Le Tensorer vd, 2007, S. 625). Özellikle son 7 arkeolojik seviyesi Acheulean dönem kalıntılarının yoğun olduğu seviyelerdir (Le Tensorer vd, 2007, S. 625, bkzn. Jagher, 2016). Nadaouiye'daki el baltaları incelendiğinde en yoğun oval ve yürek biçimli el baltaları görülmektedir (Jagher, 2016, S.51). Bununla birlikte zengin bir yonga endüstrisi bulunmaktadır. Levallois tekniğın kalıntıları net olarak görülmemektedir ancak levallois benzeri örnekler de bulunmaktadır (Bar-Yosef, 1994, S. 247). Nadaouiye yerleşiminde görülen yoğun ve çeşitli el baltaları; genellikle yürek biçimli, badem biçimli, oval biçimli ve düzensiz yongalanmış el baltası tiplerini içermektedir. GAÜN-002 buluntu alanında da el baltaları içerisinde oldukça farklı alt tipte el baltaları bulunmaktadır. Nadaouiye yerleşiminde özellikle alt seviyelerinden tespit edilen el baltalarında yürek biçimli ve oval biçimliler yoğunken GAÜN-002 buluntu alanında badem biçimliler ve mızrak biçimliler daha fazladır. Nadaouiye yerleşiminde daha çok yassı el baltaları bulunurken, GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda kalın el baltaları baskındır.

Hummal, El Kown Havzası'nda bulunan bir yerleşimdir. Erken Paleolitik dönemlerden Epi-Paleolitik'e kadar katlaşım göstermektedir. Hummal 7 tabaka 23 seviyeli bir arkeolojik yerleşimdir. G tabakası alt Paleolitik, F tabakası Acheuleo-Tayacian, E tabakası Yabrudian, D tabakası Hummalian, C tabakası Mousterian, B tabakası Üst Paleolitik ve A tabakası holosen seviyeleri vermektedir (Wegmüller, 2015, S.596-598). Yontmataşların yapımında en yoğun çakmaktaşı kullanılırken kireç taşı hammadde örnekleri de görülmektedir. En alt seviyelerinde Oldowan benzeri aletler bulunmaktadır. Bu alet grubuna alet topluluğu MOD-1 olarak adlandırılmış ve alet topluluğunda; Kıyıcı, kıyıcı aletler, çok yüzlüler ve çekirdek benzeri ürünler bulunmaktadır. Alet topluluğu 2 ve 3 Acheulo-Tayacian ve Yabrudian olarak adlandırılır. Burada kabuklu yongaların varlığının yanı sıra az sayıda kıyıcı aletler ve iki yüzeyliler, 13 çekirdek (çekirdek türleri belli değil) tespit edilmiş ve bu çekirdeklerin yanında 300 taşımalık bulunduğu belirtilmiştir. Orta Paleolitik Yabrudian seviyelerde dikkat çeken en baskın alet grubu basamak pulcuklu düzeltili kenar kazıyıcılardır. Yabrudian aletler içerisinde yeniden yongalanmış yatay kenar kazıyıcılar da bulunmaktadır (Hauck vd., 2010, S.151-152). Hummal'ın orta Paleolitik endüstrilerinde bir diğer gelenek Levalloiso-Mousterian ürünler ve Hummalian olarak adlandırılan dilgi endüstrisidir. Hummalian Yabrudian ve Mousterian seviyeler arasında bulunmaktadır. Hummalian endüstrisindeki dilgiler uzundur ve dorsal izleri yakınsak çıkarımlar bulundurmaktadır (Hauck vd., 2010, S. 154). Hummalian yerleşiminde ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da kıyıcılar bulunmaktadır Yerleşimde orta Paleolitik'in çok çeşitli olması olasılıkla aynı dönemlerde farklı grupların bulunması ya da farklı alet endüstrilerinin sürdürülmesiyle yorumlanabilmektedir. Levallois endüstrisinin varlığı ve levallois ile birlikte Hummalian olarak adlandırılan standart dilgi endüstrisi burada bir geleneğin baskın olarak devam ettiğini göstermektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda ise dilgi endüstrisi baskın değildir ve standart bir dilgi endüstrisinden de söz etmek olanaksızdır.

Yabrud I Kaya altı sığınağı, Suriye'deki önemli bir orta Paleolitik dönem yerleşimidir. Yerleşimdeki ilk çalışmalar 1930'lu yıllarda gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1960'lı yıllarda kazı çalışmaları farklı ekiplerce yapılmıştır (Solecki ve Solecki, 1995, S.381). Rust'un yapmış olduğu stratigrafik çalışmalarda Alt Paleolitik ve orta Paleolitik dönem bulguları yer almaktadır. Yerleşimin en alt tabakaları Acheulean özellikler gösterirken Yabrudian, Mousterian ve Levallois teknikler de görülmektedir (Solecki ve

Solecki, 1995, S.383). Aynı zamanda Acheulo- Yabrudian endüstri adını Yabrud yerleşiminden almaktadır (Shea, 2013, S. 76). Acheulo-Yabrudian endüstri yaklaşık 400-300 bin yılları arasında tarihlendirilmektedir. Yabrudian endüstri ögeleri arasında kalın taşımaları üzerine basamak pulcuklu düzeltilelerle yakınsak ve yatay kenar kazıyıcıların yanı sıra Acheulean dönemin aletleri olan iki yüzeyle de bulunmaktadır. Genellikle Alt Paleolitik sonu erken Orta Paleolitik geçişi olarak adlandırılan Acheulo-Yabrudian endüstri de az sayıda levallois teknik unsurları da görülmektedir (Shea, 2013, S. 78). Yabrud yerleşimi ile GAÜN-002 alanı karşılaştırıldığında benzerlik görülmektedir. GAÜN-002 alanında da kalın kenar kazıyıcılar bulunmaktadır. Levallois unsurların Geç Acheulean ve Acheulo-Yabrudian topluluklarında az olduğu bilinmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda yapmış olduğumuz çalışmalarda da levallois unsurlar oranca az sayıdadır. Ancak levallois teknolojinin çekirdekleri ve taşımaları gibi tüm teknolojik ve tipolojik unsurları görülmektedir. Yabrudian'dan farklı olarak GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda levallois taşımalarında da kenar kazıyıcı alet özellikleri görülmektedir. El baltalarının ve kıyıcı/kıyıcı aletlerin yanında az sayıdaki levallois unsurlar aynı dönem buluntuları değildir. Çünkü levallois ürünlerin hepsinde tam bir hiyerarşi görülmektedir.

Levant Bölgesi'nde Paleolitik Çağ'a ait en yoğun ve güvenilir veriler İsrail'den bilinmektedir. İsrail'in hem kıyı şeridi hem de dağlık bölgelerinde birçok Paleolitik buluntu alanı yer almaktadır. Mağara, kaya altı sığınağı, açık hava yerleşimleri Paleolitik Çağ buluntularının saptandığı yerleşimlerdir. Yerleşimlerde hem yontmataş ve faunal kalıntı hem de insan fosil örnekleri bulunmaktadır (Ek-5) (Shea, 2013, S 49, S 71-72, S 83-84).

Holon, İsrail'de Tel Aviv'in güneyinde 1963 yılında tespit edilip kazıları gerçekleştirilen bir açık hava yerleşim yeridir. OSL ve ESR yaşlandırma tarihleriyle yaklaşık 201-198 bin yılları arasına tarihlendirilmektedir. Holon'da yapılan yaşlandırma çalışmaları sonucunda yerleşim Geç Alt Paleolitik ve Acheuleo-Yabrudian tarihleri arasında yer almaktadır (Chazan, vd., 2001, S. 201). Holon yerleşiminde birçok yontmataş buluntu tespit edilmiştir. Yerleşimin yontmataş endüstrisi içinde el baltaları, çekirdekler, yongalar, yonga aletler ve kıyıcılar ile faunal kalıntılar bulunmaktadır. Yontmataş endüstrisinde iki farklı hammadde kullanılmaktadır. Kıyıcıların üretiminde genellikle sahildeki yumrular kullanılırken, el baltaları ve yongalarda ise çörtün tercih edildiği belirtilmektedir (Chazan, 2000, S.495-496). 1415 yontmataş buluntu içerisinde

100 el baltası, 39 kıyıcı alet, 160 çekirdek ve 1116 adet yonga bulunmaktadır. Yongaların 387 tanesinde düzelti bulunmaktadır. Düzeltili aletlerin içerisindeki en yoğun grubu kenar kazıyıcıların oluşturduğu belirtilirken (Chazan, vd., 2001, S.202) Quina tip düzelti gösteren unsurların da özellikle Acheuleo-Yabrudian seviyelerde görüldüğü ifade edilmektedir (Chazan, vd., 2001, S.206). Holon yerleşimindeki el baltaları arasında genellikle sivri ve oval formlar çoğunluktadır (Bar-Yosef ve Belmarker, 2011, S.1325). Holon yerleşiminde klasik levallois teknikten farklı “trifacial method” olarak adlandırılan teknik görülmektedir. Bu teknikle üretilen yongalar özellikle Levant Bölgesi’ndeki erken Mousterian topluluklarında da görülmektedir (Chazan, vd., 2001, S.203). Holon yerleşimindeki endüstri ile GAÜN-002 numaralı buluntu alanı endüstrisi arasında benzer özellikler bulunmaktadır. Her iki yerleşimde de en baskın alet grubu kenar kazıyıcılardır. Ancak GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı’da kenar kazıyıcılar daha çok pulcuklu düzelti taşırırlar. Buna karşın Holon yerleşiminde özellikle Acheuleo-Yabrudian seviyelerde Quina tip düzelti taşırırlar. Ayrıca Holon yerleşiminde klasik levallois metodu görülmezken, GAÜN-002 buluntu alanında klasik levallois metodu kullanılmıştır.

Gesher Benot Ya’aqov, İsrail’in kuzeyinde Hula Vadisi’nde yer almaktadır. Yerleşim 1930’lu yıllar bulunmuş ilk çalışmalar Garrod ve Stekelis tarafından yapılmıştır (Goren-Inbar, 2017, S.187). Gesher Benot Ya’aqov yerleşiminde yapılan ilk tarihlendirme çalışmalarında potasyum-argon (K/Ar) 0.68 ± 0.12 binyıl, sonraki çalışmalarda 0.9 ± 0.15 binyıl olarak tarihlendirilmiştir (Bar-Yosef, 1994, S.244). Yerleşimde bazalt, çakmaktaşı ve kireç taşı hammadde türleri kullanılmıştır. El baltalarının ve nacakların üretiminde bazalt, yonga aletlerin üretiminde çakmaktaşı tercih edilmiştir. Vurgaçlar kireç taşlarından yapılmıştır. Endüstri içerisinde el baltaları, düzeltili aletler, çekirdekler, yongalama ürünleri ve vurgaçlar bulunmaktadır (Goren-Inbar, 2017, S. 188). 105 el baltasının 103 tanesi bazalttan, 2 tanesi çakmaktaşıdan yapılmıştır. Nacakların yapımında kombewa teknikte kullanılmıştır (Bar-Yosef, 1994, S. 242). Gesher Benot Ya’aqov yerleşiminde iri aletlerin yapımında yüksek oranda bazalt hammadde kullanılması bunun aksine, diğer yontmataş endüstride çakmaktaşı ve kireçtaşının kullanılması hammadde de seçiciliği göstermektedir. Gesher Benot Ya’aqov yerleşiminde farklı aletlerin yapımı için bazalt, çakmaktaşı ve kireçtaşı hammaddeleri kullanılırken GAÜN-002 buluntu alanındaki tüm yontmataşlar çakmaktaşıdan yapılmaktadır. Her iki yerleşimde de Orta Acheulean özellikleri görülmektedir.

Qesem Mağarası, Tel Aviv'in 12 km doğusunda bulunan Acheuleo-Yabrudian Kültür Kompleksi içerisinde yer alan bir mağara yerleşimidir (Stiner vd., 2011, S.214). Qesem Mağarası denizden yaklaşık 90 metre yükseklikte kireç taşlı bir mağaradır. Yapılan tarihlendirme çalışmalarıyla yerleşim yaklaşık 420-200 binyılları arasına tarihlendirilmiştir. Yerleşimdeki yotmataş endüstrinin hammaddesini 50'nin üzerinde çakmaktaşı türü oluşturmaktadır (Gopher ve Barkai, 2017, S. 203). Yerleşimde Amudian ve Yabrudian endüstri öğeleri arasında bulunmaktadır. Amudian dilgilerin çekirdekten yongalanması, kullanıldıktan sonra terk edilmesi yani operasyon zincirinin tamamı Qesem Mağarası'nda görülmektedir. Amudian dilgiler standart olarak üretilen kalın ve düz dilgilerdir. Yabrudian endüstri öğeleri olan kalın taşımalklar üzerine Quina veya yarı Quina düzeltile yapılarak oluşturulan kenar kazıyıcılar bulunmaktadır. Çok az sayıda yuvarımsılar ve çok yüzlüler endüstride görülmektedir (Gopher ve Barkai, 2017, S.205-206). Qesem yerleşiminde Amudian dilgiler standart bir şekilde yapılırken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda dilgiler bulunsa da standart bir üretimden bahsetmek söz konusu değildir. Qesem'de Yabrudian endüstride görülen kalın taşımalklar üzerine yapılmış kenar kazıyıcıları hem pulcuklu hem de Quina tip düzeltile yapılarak oluşturulmaktadır. GAÜN-002 alanındaki kenar kazıyıcılar en yoğun pulcuklu düzeltilelerle yapılmıştır.

Tabun Mağarası, Haifa'nın 20 km güneyinde Karmel Dağı'nın batısında yer almaktadır. Mağara deniz seviyesinden 45 metre yükseklikte bulunur. Tabun'daki ilk kazı çalışmaları Garrod tarafından 1929-1934 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1967-1972 yıllarında Jelinek, 1975-2002 yılları arasında da Ronen tarafından kazılar sürdürülmüştür (Ronen, 2017, S. 215). Garrod tarafından yapılan çalışmalarda G, F, Ed, Ec, Eb, Ea, D, C, B ve baca (*chimney*) olarak 10 stratigrafi yapılmışken Jelinek XIV,XIII,XII,X,IX,V,II ve I olarak 8 tabaka belirlemiştir. Tabun yerleşiminin en eski tabakası Acheulean öncesine ait G tabakasıdır. G tabakası içerisinde el baltaları, dişlemeli ve çentikli aletler, düzeltile yongalar bulunmaktadır. Tabun Mağarası'nın G tabakaları yaklaşık 680 binyıl tarihleri vermektedir (Ronen, 2017, S. 215-219). Tabun Mağarası'nın F tabakası Geç Acheulean (680-450 binyıl) özellikleri gösterir. Bu tabaka Acheulean el baltaları ile karakterizedir. Bazı aletlerde Yabrudian benzeri özellikler görülürken dişlemeli ve çentikli aletler, alet endüstrisinin %20'sini oluşturmaktadır. Az sayıda dilgi bulunsa da levallois unsurlar görülmemiştir ve levallois çekirdekler de tespit edilememiştir. E tabakalarındaki endüstri Yabrudian (415-250/200 binyıl) özellikleri

göstermektedir. Yabrudian endüstrisinde az sayıda el baltası, standart olmayan dilgiler ve doğal sırtlı bıçaklar bulunmaktadır. Alet endüstrisi dik ve dar açıyla yoğalanmış olup taşımaları düz topuklara sahiptir. Tabun Mağarası'nda Yabrudian endüstrisi dışındaki aletlerde Quina tip düzeltiler bulunmamaktadır. Bu tabakalarda en baskın ve bilinen alet Quina tip düzeltili yatay kenar kazıyıcılarıdır. Amudian endüstrisi Qesem Mağarası'na göre daha kısa ve az örnekle görülmektedir. Tabun'da Mousterian öncesi tüm gelenekler Mugharan Geleneği olarak adlandırılır (Ronen, 2017, S. 219). Tabun Mağarası'nın D seviyeleri erken orta Paleolitik (250-200 binyıl) dönemdir. Standart bir dilgi üretimi görülmektedir. Levallois çekirdeklerden yonga ve uçlar bulunur. Tabun D'deki dilgilerin üretimi Amudian dilgilerden farklılık gösterir. Hummalian alet endüstrisi alt ve orta Paleolitik dönem arasında Tabun D seviyelerinde bulunmaktadır. Tabun D'de dilgiler endüstrinin % 63'ünü oluşturmaktadır. Tabun C seviyeleri Levallois-Mousterian olarak değerlendirilmiştir. Levallois metodu bu seviyelerden itibaren görülmeye başlamaktadır. Bu tabakalardaki en baskın alet kenar kazıyıcılarıdır. Tabun B seviyelerinde Levallois-Mousterian endüstri öğeleri özellikle levallois uçlarıyla bilinmektedir. Levallois-Mousterian endüstri *Homo sapiens* ve *Homo neanderthaler* tarafından yapılmıştır. Tabun B seviyelerinde Neanderthal insanına ait mezar tespit edilmiştir (Ronen, 2017, 221). Tabun Mağarası'nın Paleolitik stratigrafisi Levant Bölgesi'nin Paleolitik Çağ endüstrilerinin tarihlendirilmesinde, karşılaştırma ve benzetmelerinde kullanılmaktadır. Oldukça güvenilir verileri bulunan Tabun Mağarası'nda Acheulean seviyelerden Orta Paleolitik sonlarına kadar kesintisiz buluntular tespit edilmiştir. Tabun Mağarası'ndaki G, F ve E tabakaları en eski kalıntıları barındırmaktadır. G ve F'deki el baltaları ve kenar kazıyıcılar yoğun olarak görülmekte fakat levallois endüstri bulunmamaktadır. El baltalarının azaldığı daha üst seviyelerde dilgi endüstrisi gelişmekte ve levallois teknik görülmektedir. Ancak Tabun Mağarası'ndaki levallois tekniği ile GAÜN-002 buluntu alanı levallois tekniği benzerlik göstermemektedir. Tabun yerleşimindeki levallois endüstriyle dilgiler üretilirken GAÜN-002 buluntu alanında en yoğun levallois yongalar görülmektedir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda da levallois uçlar tespit edilmiştir ancak sayıca çok az olan bu uçların hepsi düzelti taşımaktadır. Tabun'un özellikle Acheulean seviyelerinde görülen el baltaları, tarihlendirme açısından Geç Acheulean dönemle karakterize olan yassı el baltalarından oluşurken, GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda tespit ettiğimiz el baltaları kalın tipler gösterir.

Misliya Mağarası Levant'ta alt Paleolitik'ten orta Paleolitik'e geçişin bilindiği az sayıdaki yerleşimlerden biridir. Misliya Mağarası, Karmel Dağı'nın batısında deniz seviyesinden 90 metre yukarıda, Haifa'nın 12 km güneyinde bulunmaktadır. Mağara ilk olarak 1925 yılında Brotzen tarafından tespit edilmiştir. Mağara alt, orta ve üst taraçalardan oluşmaktadır. Mağaranın tabakalarında orta Paleolitik Mousterian, alt Paleolitik Acheuleo-Yabrudian endüstrisi bulunmaktadır (Weinstein-Evron vd., 2017, S. 225). Yaşlandırma çalışmaları sonucunda Misliya Mağarası'nın alt taraçasında yer alan Acheulo-Yabrudian seviyeleri yaklaşık 273 ± 21 binyıl ve 238 ± 21 binyıl olarak tarihlendirilmiştir (Weinstein-Evron vd., 2017, S.227). Acheulo-Yabrudian yontmataş topluluğu el baltaları, tek kutuplu çekirdek ve yongalama yüzeyi hazırlanmış düz vurma düzlemine sahip uzun ve kalın çekirdekler bulunmaktadır. Kalın yongalar genellikle el baltaları yapımında ve Quina veya yarı Quina düzeltile taşıyan iri kenar kazıyıcılar bulunmaktadır. Üst taraçadaki orta Paleolitik seviyeler yaklaşık 212 ± 27 binyıldan 166 ± 23 binyıla tarihlendirilmektedir. Orta Paleolitik yontmataş aletler içerisinde levallois teknik görülmektedir. Levallois uç ve üçgen yongalar levallois metoduyla üretilirken, dilgi endüstrisi de bulunmaktadır. Alet endüstrisindeki en baskın grup uçlar ve düzeltile dilgilerdir (Weinstein-Evron vd., 2017, S. 227). Her iki buluntu alanında da kenar kazıyıcılar baskın alet grubunu oluşturmaktadır. Ancak Misliya Mağarası'nda görülen Quina veya yarı Quina tip kazıyıcılar GAÜN-002 alanında oldukça az sayıdadır. El baltalarının yapımında GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda ve Misliya Mağarası'ndaki Acheulo-Yabrudian seviyelerinde benzer olarak iri yonga taşımaları kullanılmaktadır. Ancak GAÜN-002 Numaralı buluntu alanındaki el baltalarının yumrular üzerine daha fazla yapılması iki alan arasında farklılığı gösterir. Bununla birlikte orta Paleolitik seviyelerde görülen levallois endüstri taşımaları üretimi için oldukça yoğun kullanılmıştır.

Lübnan'daki Paleolitik Çağ araştırmaları 19.. yüzyıl sonlarında görülmektedir. Paleolitik Çağ buluntu alanlarında sistematik kazı çalışmaları bulunmamakta, bölgenin Paleolitik buluntuları genellikle yüzey araştırmalarıyla bilinmektedir. Lübnan'da en iyi bilinen bölgeler sahil şeridi, Beka Vadisi'nin güneydoğusu, Yukarı Galile Bölgesi'dir. Kıyı bölgesinde Ras Beirut Ia-Ib ve Wadi Aabet bulunmaktadır. Ras Beirut Ia denizel çökellerden meydana gelirken, Ras Beirut Ib'de el baltaları yuvarımsı ve diskoid çekirdek ve çok az sayıda yonga alet bulunmaktadır. Lübnan'da bilinen alt Paleolitik topluluklar Acheulo-Yabrudian kültürü gösterirler. Bu yerleşimlerde levallois olmayan dilgi

çekirdekleri, el baltaları ve Quina tip kazıyıcılar endüstride yer almaktadır. Lübnan'daki kilit yerleşimler Abri Zumofen, Bezez ve Masloukh'dır (Shaw, 2017, S.555-557) (Ek-6). Abri Zumofen, Acheulo-Yabrudian seviyeler gösteren kaya sığınağıdır. Bu seviyelerde kireç taşı oluşumları ve denizel çökeller bulunur. Yotmataş endüstrisi içerisinde sert vurgaçla üretilen yonga, yumuşak vurgaçla üretilen yonga, dilgiler, levallois benzeri taşımaları, diskoid ve dilgi çekirdekler, el baltaları bulunmaktadır (Shaw, 2017, S.557). Yerleşimde levallois tekniğe ait çekirdek bulunmamaktadır.

Bezez yerleşimindeki endüstri, Abri Zumofen'den farklıdır. Bezez yerleşiminde levallois teknik görülmektedir. Aletlerde yeniden yongalamanın yapıldığını gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Yonga aletlerle el baltaları benzer özellikler göstermektedir. İri kesici kenarlarında Quina tip düzeltiller barındırır. Sert ve yumuşak vurgaçla üretilen yongalar, el baltaları, diskoid ve levallois çekirdekler endüstride yer almaktadır (Shaw, 2017, S. 559).

Masloukh birden fazla taraçaya sahip küçük bir mağaradır. Kazılar 3 farklı alanda (A,B ve C) yapılmaktadır. Buluntular arasında yotmataş, hayvan kemikleri ve kömür kalıntıları bulunmaktadır. Yotmataş endüstrisinde levallois olmayan ürünler baskındır. Yongalar, dilgiler, az sayıda el baltası, diskoid çekirdek, çeşitli çekirdekler ve levallois benzeri ürünler bulunmaktadır. B ve C alanlarında yapılan kazılarda Acheulo-Yabrudian, A alanı ise orta Paleolitik özellikler gösterir (Shaw, 2017, S.559).

Lübnan'da bulunan orta Paleolitik buluntu alanları kıyı şeridi boyunca görülmektedir. Teknolojik ve tipolojik açıdan levallois litik toplulukları Tabun'un D,C ve B seviyeleriyle benzerdir. Buluntularda levallois olan ve olmayan taşımaları üretilmiştir. Bu bölgedeki orta Paleolitik tarihler yaklaşık 240-130 binyılları arasındadır. Bu bölgede Nahr İbrahim ve Bezez B yerleşimleri iki kilit yerleşimdir. Endüstride levallois olmayan dilgi çekirdekleri, levallois çekirdekler, uzun uçlar ve el baltaları bulunmaktadır (Shaw, 2017, S.560).

Yukarıdaki yerleşimler hem alt hem de orta Paleolitik buluntuları veren yerleşimlerdir. Endüstrilerde benzer özellikler Acheulo-Yabrudian endüstrisinin görülmesi ve levallois tekniğin kullanılmamasıdır. Acheulo-Yabrudian yerleşimlerde el baltaları görülürken orta Paleolitik yerleşimlerde el baltalarında azalma ve levallois endüstrinin varlığı görülmektedir. GAÜN-002 buluntu alanındaki Quina düzeltiller kenar kazıyıcılarda yoğun görülmektedir. Levallois olan ve olmayan çekirdeklerin varlığı benzer özellikler gösterir.

Ürdün, Levant'taki önemli Paleolitik buluntular veren bölgedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar Paleolitik buluntular Ölü Deniz'in güneyindeki Vadi Arabah'ta bulunmaktadır. Vadi Arabah'ta 3 Alt/Orta Paleolitik ile toplamda 274 buluntu alanı tespit edilmiştir. Kerak Bölgesi'nde 708 buluntu alanından 19 tanesi alt Paleolitik'tir. Vadi Hassa'da ise 1074 buluntu alanının 55 tanesi alt Paleolitik'tir. Ürdün'ün Irbid Havzası'nda 340 buluntu alanının 22 tanesi alt Paleolitik'tir (Ek-7).

Mashari'a (1-5) Yerleşimleri Tabaqat Fahl Platosu'nda yer almaktadır. Mashari'a 1-Mashari'a 3 yerleşimleri üst kesimlerde, Mashari'a 2, Mashari'a 4 ve Mashari'a 5 alt kesimlerde bulunmaktadır. Yerleşim yaklaşık 250-200 binyıl öncesi tarihler vermektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda yerleşimde el baltaları tespit edilmiştir. El baltaları içerisinde yoğun olarak yürek biçimliler veya Micoquien formlar görülmektedir. El baltaların yapımında yumuşak vurgaç kullanılmıştır (al-Nahar ve Clark, 2009). El baltalarının yapımında yumuşak vurgacın kullanılması, yürek biçimli ve Micoquien formaların endüstride yer alması GAÜN-002 buluntu alanıyla benzer özellikler göstermektedir.

Vadi Zarga'da Erken Acheulean dönem buluntularında iki lokalite vardır. Buluntu alanlarında kıyıcılar yoğun görülürken el baltaları tespit edilmemiştir. Endüstri içerisinde kıyıcılar, iri kesici aletler, nacaklar, kazmalar bulunmuştur. Bu endüstride yongalama sert vurgaç ile yapılmıştır. Diğer endüstri içerisinde kıyıcılar, el baltaları, kazmalar bulunmaktadır. Bu endüstride yongalama yumuşak vurgaçla yapılmıştır. El baltaları Geç Acheulean özellikler göstermekte ve üçgen, micoquian ve oval formlarda bulunmaktadır. Orta Achuelean Ürdün Bölgesi'nde net olarak bilinmemektedir. Uyun al-Qadim ve Vadi Uwaynid alanlarında el baltaları tespit edilmiştir (Rollefson, 2017, S.577-578).

Geç Acheulean yerleşimler Azraq Havzası'ndan bilinmektedir. Ayn as-Sawda, Azraq Havzası'nın güneyinde bulunmaktadır. 1997 yılındaki kazılarda *in situ* şekilde alt Paleolitik buluntular tespit edilmiştir. Alt Paleolitik buluntular içerisinde el baltaları, nacaklar, levallois yonga, levallois uç ve levallois dilgiler bulunmaktadır. El baltalarında alt tiplerde mızrak biçimli, ficron ve micoquien formları görülmektedir (Rollefson, 2017, S.579).

Ürdün'de 12 orta Paleolitik yerleşim bulunmaktadır. Bu yerleşimlerin 4 tanesinde yontmataş endüstri *in situ* olarak tespit edilmiştir. Yerleşimlerin ortak özellikleri yoğun levallois endüstrisi, dilgiler, üçgen biçimli levallois uçlar'dır. Endüstri Tabun B'den bilinen Geç Levant Moustrician endüstrisidir. Tor Sabiha ve Tor Faraj

kazıları yapılmış orta Paleolitik yerleşimlerdir. Tor Sabiha yaşlandırma çalışmalarıyla 69 ± 6 binyıl ve Tor Faraj 63-75 binyıl tarihleri vermektedir. İki yerleşimde de aletlerin yapımında çakmaktaşı kullanılmıştır. Her iki yerleşimde aletler içerisinde düzeltili ve düzeltisiz levallois uç, kenar kazıyıcılar, ön kazıyıcılar, taş kalem, taş delgi, dişlemeli ve çentikli aletler, düzeltili yongalar, diğer endüstri öğelerinde çekirdek, yonga, dilgi, levallois yonga, levallois dilgi ve debris kalıntıları bulunmaktadır (Henry, 2017, S.585-589). Endüstri oldukça geç bir Orta Paleolitik'tir. Yongalama ürünlerinde levallois teknik net olarak görülmektedir. Alet endüstrisi oldukça çeşitlidir.

Suudi Arabistan, Alt Paleolitik buluntular açısından zengin bir bölgedir. Arabistan'ın güneybatısı Alt Paleolitik buluntu yerleri açısından oldukça zengindir. Ancak kazı çalışmaları yeterli sayıda değildir. Vadi Fatimah Kızıldeniz Kıyısı'nın güneybatısında bulunmaktadır. Andezit, bazalt ve riolit hammaddeler bulunmaktadır. Yerleşimde tipik Acheulean aletler, el baltaları, nacaklar, kazmalar, üçgenler, üç yüzlü kazmalar, diskoidler, çok yüzlüler ve yuvarımsılar yer almaktadır. Çekirdekler ve el baltalarının yapımında sert vurgaç kullanılmaktadır. Tipolojik olarak orta Acheulean özellikler görülse de levallois benzeri dilgiler de bulunmaktadır. Vadi Fatimah'daki el baltaları içerisinde mızrak biçimli, badem biçimli, oval biçimli ve yüreğimsi tipler vardır (Petraglia, 2003, S. 160-161).

Dawadmi'de yapılan yüzey araştırmalarında bölgede Acheulean dönem özellikleri görülmektedir. Bu bölgedeki ilk Acheulean yerleşimleri 206-76 ve 206-68'dir (Petraglia, 2003, S.163). Burada yapılan Uranyum-Thorium yaşlandırma çalışmaları bu bölge için 61-204 binyıl tarihlerini vermektedir. 206-76 yerleşiminde kullanılan hammaddeler andezit, granit, kuvars ve riolittir. Yontmataş endüstri içerisinde el baltaları, nacaklar, bıçaklar, kazmalar, çok yüzlüler, yuvarımsılar, diskoidler, kıyıcılar, kazıyıcılar, çekirdekler, yongalar ve dilgiler bulunmaktadır. Endüstride sert vurgaç kullanılmıştır. El baltaları içerisinde yürek biçimli, yüreğimsi, mızrak ve oval biçimli formlar bulunmaktadır (Petraglia, 2003, S.166-167). Yontmataş aletler oldukça çeşitlidir. İri kesici aletlerin yanında düzeltili aletler de bulunmaktadır. GAÜN-002 buluntu alanında da iri aletlerle birlikte düzeltili aletlerde bulunmaktadır. Her iki alanda da sert vurgaç kullanılsa da GAÜN-002 buluntu alanında sert-yumuşak vurgaç birlikte kullanılmıştır.

Kafkasya'da Paleolitik Çağ'a ait birçok buluntu alanı tespit edilmiştir. Buluntu alanları mağara ve açık hava yerleşim yerleri olarak iki farklı şekilde görülmektedir. En

önemli Paleolitik Çağ yerleşimleri Nor Geghi 1 (NG1) (Adler vd., 2014), Treugol'naya, Kudaro 1-3, Tcona, Azykh ve Dmanisi'dir (Doronichev, 2000, S.67).

Treugol'naya Mağarası 1986 yılında Golovanova tarafından tespit edilmiştir. Mağara Baranaha Platosu'nda Urup ve Kuva Vadileri arasında yer almaktadır. Mağarada birçok tarihlendirme çalışmaları yapılmıştır. Tarihlendirme çalışmalarında 5b seviyesi için 420-360 binyıl arasında yaş alınmıştır. 7a seviyesi ise 583 ± 25 binyıl tarihlerini vermektedir (Doronichev, 2000, S. 68-70). Treugol'naya Mağaras'nda 4 yotmataş topluluğu bulunmaktadır. Treugol'naya Mağarası'nın IV. Tabakasında levallois endüstri görülmez, kenar kazıyıcıların ise az sayıda bulunurlar. III. Tabakanın alet topluluğunda levallois endüstri bulunmamaktadır. Uzun ön kazıyıcılar, küçük dişlemeliler, yatay kenar kazıyıcılar ve kıyıcılar bulunmaktadır. II. Tabakanın alet topluluğunda tek kutuplu, üç kutuplu, çekirdeklerin yanı sıra, çok yüzlüler, yuvarımsılar, levallois olmayan taşımaklıklar bulunmaktadır. Düzeltile aletleri içerisinde kenar kazıyıcılar, ön kazıyıcılar, çentikli aletler görülür. Kıyıcılarla yoğun olarak karşılaşmaktadır. İri kesici alet endüstrisinde Proto-iki yüzeyli ve atipik iki yüzeyliler bulunmaktadır. I. Tabakanın alet topluluğu küçük yonga endüstrisidir (Doroichev, 2000, S.72-73). Aletler içerisinde Quina ve yarı dik düzeltileler görülmektedir. Kenar kazıyıcılar alet endüstrisinin %50'sini oluşturmaktadır. Kenar kazıyıcılar içerisinde tek dışbükey, tek düz ve yatay kenar kazıyıcılar yoğunluk göstermektedir. Yerleşim GAÜN-002 buluntu alanında görülen el baltası teknolojisini net olarak göstermemektedir. El baltası örnekleri oldukça az sayıda bulunmaktadır. GAÜN-002 buluntu alanında levallois endüstrinin varlığına karşılık Treugol'naya Mağarası'nda levallois endüstri bulunmamaktadır. İki yerleşimde de özellikle düzeltile aletler arasında kenar kazıyıcılar baskın alet gruplarını oluşturmaktadır.

Nor Geghi 1 yerleşimi Ermenistan'da bulunan ve 2008 yılında keşfedilen obdisiyen yontmataşların bulunduğu Geç Acheulean dönem yerleşimidir. Yerleşim yapılan Potasyum-Argon ve Argon-Argon tarihlendirme yöntemleriyle yaklaşık 550-200 binyıl arasına tarihlendirilmiştir. Yontmataş buluntuların hammaddeleri obsidiyendir. Endüstri içerisinde levallois çekirdekler, levallois olan ve olmayan yongalar ve bu yongalar üzerine yapılmış kenar kazıyıcılar, düzeltile uçlar, dilgiler, hazırlanmış çekirdekler ve el baltaları bulunmaktadır. Levallois çekirdekler içerisinde tek kutuplu, iki kutuplu ve merkezci yongalamalar görülmektedir. Kenar kazıyıcılar içerisinde Quina tip düzeltilelere sahip örnekler bulunmaktadır (Adler vd., 2014, S.1611-1612). Yerleşimin en önemli özelliklerinden birisi de levallois metodunun tamamen uygulanmasıdır. El baltalarının bulunması ve Quina tip düzeltileler görülmesi diğer özellikleridir (Adler vd.,

2014, S.1612). Levallois tekniğinin kullanılması endüstrilerin benzer özellikleri arasındadır. NG1 ve GAÜN-002 buluntu alanında yine benzer olarak tek kutuplu, iki kutuplu ve merkezci çekirdekler bulunmaktadır. Quina tip düzeltili kenar kazıyıcılar GAÜN-002 alanında az sayıdadır. Buna karşın her iki yerleşimde de düzeltili Levallois uçlar görülür.

3.2 SONUÇ

Yapmış olduğumuz çalışmada Gaziantep Üniversitesi Kampüsü'nde yer alan ve GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı olarak adlandırdığımız alanın yotmataşlarının teknolojik ve tipolojik çalışmaları yapılmıştır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'ndaki çalışmamızda düzeltili aletler Bordes (1961) tip listesine göre yapılmış, teknolojik tanımlamalar Yalçınkaya (1989), Inizian ve diğ. (1999) ve Kuhn ve diğ. (2009) göre yapılmıştır. Levallois teknolojisinde Debenath ve Dibble'in (1994), Van Peer'in (1992) ve Boëda'nın (1995) tanımlamaları kullanılmıştır. Bu değerlendirmeler bütününde incelenen buluntular GAÜN, Prehistorya Bölümü Öğretim Üyesi İsmail Baykara'nın veri analiz sistemine uygun olarak yapılmıştır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı üniversite yerleşkesi içerisinde düz ve ağaçlık bir alanda yer alır. Arazide kalın bir *terra-rossa* katmanı bulunmaktadır. Buluntu alanında güncel olarak devam eden tarım çalışmaları ve yerleşke içerisinde devam eden inşaat faaliyetlerinden dolayı buluntularda yeni kırıklar gözlemlenmiştir. Tarım ve inşaat faaliyetlerinin devam etmesi buluntuların *in situ* özelliklerini kaybetmelerine neden olmuştur. Çalışmalarımız sırasında çevrede çakmaktaşı hammaddeler yoğun görülmüş ve yotmataşlar bu yerel çakmaktaşı hammaddeden yapılmıştır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda toplam 7155 adet buluntu tespit edilmiş, teknolojik ve tipolojik analiz çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalarımızda 3092 adet taşımalık en yoğun grubu oluştururken, bunları sırasıyla 3012 adet debris, 771 adet hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdek, 206 adet el baltası, 57 adet vurgaç, 17 adet yontuk çakıl grubunda incelenen kıyıcı ve kıyıcı aletler takip eder. Endüstri içerisindeki taşımalıkların en yoğun grubunu basit yogalar oluşturmaktadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı yonga ağırlıklı bir endüstri özellikleri göstermektedir. Taşımalıklar içerisinde levallois unsurları da bulunmaktadır. Taşımalıklarda kabuklu yonga ve dilgilerin yoğun olarak bulunması el baltalarının ve çekirdeklerin bu alanda yongalanmış olabileceğini göstermektedir. Ancak buluntuların *in situ* özelliklerini kaybetmesi ve dar bir alanda yapılan çalışmamızdan dolayı bu varsayım netlik kazanmamaktadır.

Taşımaliıkların teknolojileri incelendiğinde topuk tiplerinde en yoğun düz ve ham topuk gözlemlenmiştir. Yüzcüklü topuklar levallois yongalarda ve basit yongalarda en yüksek oranda görölmektedir. Endüstrideki taşımaliıklarda az sayıda yanma izi tespit edilmiştir. Taşımaliıklardaki kırık sayısı oldukça az sayıdadır ve en yoğun distal kırıklar bulunmaktadır. Taşımaliıklarda 6 düzelti tipinden en yoğun pulcuklu düzeltiler bulunur. Quina tip düzeltiler az sayıda bulunmaktadır. 3092 adet taşımaliık içerisinde 589 adet alet bulunur. Kenar kazıyıcılar, kısmi düzeltili aletler, dişlemeli ve çentikli aletler, ön kazıyıcılar, uçlar, bileşik aletler ve sırtlı bıçaklar endüstride görölen aletlerdir. Kenar kazıyıcılar en yoğun alet grubunu oluşturmaktadır. Kenar kazıyıcıların düzeltilerinde pulcuklu düzelti baskınken basamak pulcuklu düzeltilerde en yoğun kenar kazıyıcılarda gözlemlenmiştir. Uçlar içerisinde mousterian ve düzeltili levallois uçlar bulunmaktadır. Levallois uçların düzeltileri genellikle kenarlarında devamlı olmayan düzeltilerdir. Bileşik aletlerin tamamında ön kazıyıcı özellikleri de görölmektedir. Bir diğer dikkat çeken nokta taşımaliıkların içerisindeki levallois oranı ile aletlerin taşımaliıklarındaki levallois oranlarıdır. Oranlara bakıldığında levallois taşımaliıklar aletlerin yapımında belirgin bir artış göstermektedir. Bu sonuç bizlere alet yapımı sırasında taşımaliıklarda seçiciliğin olduğu izlenimi göstermiştir.

Çekirdekler içerisindeki en yoğun grubu hazırlanmamış çekirdekler oluşturmaktadır. Hazırlanmamış çekirdeklerden sonra hazırlanmış çekirdekler daha sonra denenmiş çekirdekler gelmektedir. Endüstride hem çekirdeklerin hem de taşımaliıkların dorsal izleri ve bu izlerin yönleri incelendiğinde baskın bir tek kutuplu proximal yongalama belirgin bir şekilde görölür. Çekirdekler içerisinde diskoid ve levallois çekirdeklerin oranları birbirine yakındır. Levallois çekirdeklerde tek, iki ve merkezciil levallois çekirdek örnekleri bulunmaktadır. Levallois çekirdeklerin yongalanması sırasında çekirdeklerin tüketilene kadar kullanılmadığı görölmüştür. Hammaddenin bölgede yoğun olması bu çekirdeklerin küçük boyutlara kadar neden yongalanmadığının kanıtı niteliğindedir.

El baltaları oldukça çeşitli alt tiplere sahiptir. Endüstri içerisinde kalın ve yassı alt tiplerinde el baltaları bulunmaktadır. El baltalarının yapımında hem sert vurgaç hem de yumuşak vurgaç kullanılmış ancak yalnızca yumuşak vurgacın kullanıldığını gösteren bir bulguya rastlanılmamıştır. El baltalarının yapımında kullanılan taşımaliıklara bakıldığında yumrular baskın grubu oluşturmakta sonrasında yonga taşımaliıklar bulunmaktadır. El baltaları içerisinde mızrak biçimliler, badem biçimliler, üçgen biçimliler, yürek biçimliler, Proto Limande biçimliler, kısa badem biçimliler ve

Micoquien el baltaları bulunmaktadır. Yongalamaya göre değişiklik gösterse de el baltaları üzerinde kabuk oranları az sayıda bulunmaktadır. El baltaları yüksek oranda her iki yüzünden de en az %50'den fazla yongalanmıştır. Teknolojik ve tipolojik incelemelerden sonra buradaki el baltaları Levant Bölgesi'ndeki Orta-Geç Acheulean veya Acheulo-Yabrudian endüstride görülen el baltalarıyla benzerlik göstermektedir. El baltalarında görülen teknolojik unsurlar göz önüne alındığında daha çok Orta-Geç Acheulean olarak değerlendirilmesi daha doğru bir önerge niteliğindedir.

Kıyıcı ve kıyıcı aletler endüstri içerisinde az sayıda bulunurlar. Paleolitik Çağ'ın neredeyse her döneminde karşılaştığımız kıyıcı ve kıyıcı alet endüstrisi burada yaşamış insan gruplarının da yotmataş endüstrisi içinde yoğun ve zengin bir şekilde görülür. Boyutları birbirinden farklı olan birçok kıyıcı ve kıyıcı alet endüstri içerisinde bulunmaktadır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilen Dızdırtası, Dülük, Nizip'teki buluntularla benzerlikler göstermektedir. Bölgedeki buluntu alanlarında el baltaları, kenar kazıyıcılar, dişlemeli ve çentikli aletlerin varlığı, bununla birlikte levallois teknolojisinin belirginliğiyle benzerlik göstermektedir. Doğu Anadolu'daki çalışmalarda tespit edilen Gürgürbaba Tepesi buluntu alanıyla teknolojik ve tipolojik farklılıklar bulunmaktadır. Gürgürbaba Tepesi'nde el baltaları baskın bir şekilde yassı özellikler göstermekte, kenar kazıyıcılarında ise basamak pulcuklu düzeltiller oldukça az oranda yer almaktadır. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nın, Orta Anadolu'daki Dursunlu yerleşimiyle oldukça belirgin farklılıkları bulunmaktadır. Dursunlu yerleşiminde sistemli bir yongalama bulunmamakta ve el baltası teknolojisi görülmemektedir, bunun aksine GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklerin bulunması ve el baltası teknolojisinin bilinmesi iki yerleşim arasındaki temel farklar arasında yer almaktadır. Orta Anadolu'daki bir diğer yerleşim Kaletpe Deresi 3 (KD3) yerleşimiyle el baltası teknolojisi arasında farklılık bulunmaktadır. Kaletpe Deresi 3 yerleşiminde yassı el baltaları yoğun görülürken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda kalın tip el baltaları yoğun görülmektedir. Kaletpe Deresi 3 yerleşiminde levallois teknolojisi orta Paleolitik tabakalarda görülmekte tek kutuplu, iki kutuplu ve merkezci levallois teknolojisi görülmektedir. Karain Mağarası'nda görülen alt ve orta Paleolitik dönem buluntularla GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda görülen buluntular arasında teknolojik ve tipolojik farklılıklar bulunmaktadır. Boyutsal olarak Karain'deki orta Paleolitik çekirdeklerde hammaddeye bağlı daha küçük boyutlara kadar

yongalama görülürken GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda çekirdeklerden birkaç taşımalık alındıktan sonra terk edildiği anlaşılmaktadır. Karain'de görülen Acheulean gelenekte Kökten, Yalçinkaya ve Taşkiran'ın kazılarında kalın tip el baltaları tespit edilmiştir. GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda kalın el baltaları baskındır ve Karain'den daha yoğun el baltası üretimi bulunmaktadır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'na genel olarak baktığımızda zengin ve çeşitli bir yontmataş buluntu topluluğu karşımıza çıkmaktadır. Birçok farklı tipte el baltaları, çekirdeklerin hazırlanmış ve hazırlanmamış örnekleri ve bu örnekler içerisinde levallois tekniğinin varlığı bölgenin Paleolitik Çağ potansiyelini ortaya koymaktadır. Taşımালıklar içerisinde kabuklu yonga ve kabuklu dilgilerin bulunmasına karşın el baltaları ve çekirdeklerinde alanda bulunması oldukça dikkat çekicidir. Net bir sonuç olmasa da yongalama işleminin bu alanda yapılmış olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak alet endüstrisini incelediğimizde burada iki farklı kültür olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İlk olarak el baltalarının varlığı ve formlar göz önüne alındığında Geç Acheulean teknolojisi, diğer yandan çekirdeklere, taşımালıklara ve aletlere baktığımızda levallois tekniğinin bulunduğu Orta Paleolitik Mousterian endüstrisi göze çarpmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz Levant ve Kafkasya'daki bazı yerleşimlerle olan benzerlikler ve farklılıklar dikkat edildiğinde, olasılıkla farklı dönemlerde farklı veya benzer insan grupları tarafından bölge sürekli olarak iskana uğramıştır. Bölgede hammaddenin bol olması, iklimsel, su kaynakları ve av hayvanları açısından Paleolitik Çağ'da bölgenin verimli olması, insan gruplarının bölgeyi iskan etmelerindeki temel nedenler arasında yer almaktadır.

GAÜN-002 Numaralı Buluntu Alanı'nda yaptığımız çalışmalar, Gaziantep Paleolitik Çağ araştırmaları kapsamında yapılan son güncel çalışmalar arasında yer almaktadır. Yapmış olduğumuz çalışma bölgenin zaten varolan Paleolitik Çağ potansiyeline katkı sağlayarak daha iyi yorumlar ve karşılaştırma yapılabilmesine olanak tanınması niteliğindedir. Bölgenin Paleolitik Çağ insanları tarafından sürekli olarak iskan edildiğinin en net kalıntısı yontmataşlardır. Bölgedeki tek eksik Paleolitik Çağ'a ait yeterli sayıda stratigrafi veren kazının olmaması ve detaylı yüzey araştırmalarının yapılmaması veya devam edilmemesidir. Sistemli yüzey araştırmalarıyla tespit edilecek olan mağara, kaya altı sığınağı veya açık hava yerleşimleri stratigrafi verdiği takdirde daha net sonuçlar çıkacağından şüphe yoktur.

KAYNAKÇA

- Adler, D. S., Wilkinson, K. N., Blockley, S., Mark, D. F., Pinhasi, R., Schmidt-Magee, B. A., Gasparian, B. (2014). Early Levallois technology and the Lower to Middle Paleolithic transition in the Southern Caucasus. *Science*, 345(6204), S. 1609-1613.
- Akazawa, T., & Nishiaki, Y. (2017). The Palaeolithic cultural sequence of Dederiyeh Cave, Syria. *Quaternary of the Levant*, S. 303-306.
- Albrecht, G., Engelhardt, H., Müller-Beck, H., Unrath, G., ve Yalcinkaya, I. (1984). Vorbericht über die Untersuchungen an der Faustkeilstation Şehremuz in der südöstlichen Türkei. *E&G Quaternary Science Journal*, 34(1), S. 43-86.
- Albrecht, G., ve Müller-Beck, H. (1988). The Palaeolithic Of Şehremuz Near Samsat On The Euphrates River Summary Of The Excavation Findings And A Morphology Of The Handaxes. *Paléorient*, S. 76-86.
- Alçiçek, H., Alçiçek, M. C. (2014). Contexte géographique et géologique du site de Kocabaş, Bassin de Denizli, Anatolie, Turquie. *L'Anthropologie*, 118(1), S. 11-15.
- Alçiçek, M. C. (2014). Historique de la découverte et des recherches sur la calotte crânienne d'Homo erectus archaïque de Kocabaş, Bassin de Denizli, Anatolie, Turquie. *L'Anthropologie*, 118(1), S. 8-10.

- al-Nahar, M., & Clark, G. (2009). The Lower Paleolithic in Jordan. *Jordan Journal for History and Archaeology*, 3(2).
- Ambrose, S.H. (2001), Paleolithic Technology and Human Evolution. *Science* 291, S. 1748-1753
- Arsebük, G. (1996). Trakya'da Eski bir yerleşim yeri: Yarımburgaz Mağarası Alt Paleolitik Çağ. *Anadolu Araştırmaları*, (14), S. 33-50.
- Arsebük, G., Özbaşaran, M. (1999). Pleistocene archaeology at the Cave of Yarımburgaz in Eastern Thrace/Turkey: preliminary results. *British School at Athens Studies*, S. 59-72.
- Atasayan, M., (1939), 1938 yılında Gaziantep Köylerinde Dülük Civarında Bulunan Paleolitik Tip Çakmaktaşı Aletleri Üzerine Bir Not, *Türk Arkeoloji Mecmuası*, S.314-315.
- Aydın, Y., (2017), “Pleyistosen Donem’den Bir Alt Paleolitik Kesit: Karain”, *Geological Bulletin of Turkey* 60, S. 529-556.
- Aydın, Y. (2018). Karain Mağarası Tayacıan Alet Endüstrisi Tekno-Tipolojisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), S. 1327-1346.
- Aydın, Y., Brandl, M. (2019). Raw Material Analyses Of The Lower Paleolithic Chipped Stone Industry Of Karain Cave: Preliminary Results. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), S. 646-661.
- Bar-Yosef, O., Belfer-Cohen, A. (2001). From Africa to Eurasia early dispersals. *Quaternary International* 75(1), S. 19-28.
- Bar-Yosef, O., Belfer-Cohen, A. (2013), Following Pleistocene road signs of human dispersals across Eurasia, *Quaternary International, Volume 285*, S. 30-43.
- Bar-Yosef, O., Belmaker, M. (2011). Early and Middle Pleistocene faunal and hominins dispersals through Southwestern Asia. *Quaternary Science Reviews*, 30(11-12), S. 1318-1337.
- Bar-Yosef, O., Goren-Inbar, N., (1993). *The Lithic Assemblages of ‘Ubeidiya: A Lower Palaeolithic Site in the Jordan Valley*. “Qedem”, The Hebrew University of Jerusalem, Jerusalem. No. 34.

- Bar-Yosef, O. (1994). The lower paleolithic of the Near East. *Journal of World Prehistory*, 8, S. 211-265.
- Baykara, İ., Mentzer, S., Stiner, M., Asmerom, Y., Güleç, E., Kuhn, S. (2015). The Middle Paleolithic occupations of Üçağızlı II Cave (Hatay, Turkey): Geoarcheological and archeological perspectives. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 4, S. 409-426.
- Baykara İ., Dinçer B., Şahin S., Baykara D., ve Bolkan İ.H. (2017). 2015 Yılı Van İli Pleistosen Dönem Yüzey Araştırması. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. 34/1: S. 295-314.
- Baykara İ., Dinçer B., Şahin S., Koç E., Baykara D., Özer İ., ve Sağır M. (2016). 2014 Yılı Van İli Neojen ve Pleistosen Dönemleri Yüzey Araştırması. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*. 33/2: S. 539-552.
- Baykara, İ., Dinçer, B., Şahin, S. (2018). Gürgürbaba Tepesi Erciş, Van Paleolitik Çağ Araştırmaları. In *Colloquium Anatolicum* No. 17, S. 85-99.
- Baykara, İ. (2013). Hatay Orta Paleolitik Dönem Endüstrilerinde Hammadde Kullanımı (Raw Material Use in Middle Paleolithic Industry from Hatay). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Ankara University Journal of Social Sciences)*, 4(2). S. 19-33.
- Baykara, İ. (2018). Gürgürbaba Tepesi Geç Acheulian Dönem El Baltalarının Teknolojik ve Tipolojik Açından Tanımlanması. *Anadolu Arkeolojisinde Taş Aletler*. Ege Yayınları. İstanbul. S. 77-107
- Baykara, İ., Kural, E. E., Yıldırım, A. A., ve Agras, M. K. (2021). Kuzey Levant'tan bir orta paleolitik dönem yerleşimi: Üçağızlı II mağarası buluntuları. *Anadolu Araştırmaları*, (24), S. 1-31.
- Baykara, İ., Sarıkaya, M. A., Şahin, S., Dinçer, B., & Ünal, E. (2022a). Late Acheulean Lithic Assemblages From Locality 010 at Gürgürbaba Hill (Eastern Anatolia). *European Journal of Archaeology*, 25(3), S. 289-308.
- Baykara, İ., Turan, D., Gülhan, N. P. Ö. (2022b). Pleistosen Dönem Gürgürbaba Tepesi 028 Numaralı Buluntu Alanı (GBT-028) Yontmataş Topluluğu, ERCİŞ-VAN. *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, (30), S. 143-168.
- Baykara, İ.; Dinçer, B., (2018). “Yontma Taş Alet Çalışma Metodolojisi”, *Arkeolojide Temel Yöntemler*, Eds. S. Ünlüsoy, C. Çakırlar, Ç. Çilingiroğlu, S. 315-354, İstanbul: Ege Yayınları.
- Boëda, E. (1995). “*Levallois: A Volumetric Construction, Methods, a Technique*”, The Definition and Interpretation of Levallois Technology, Madison, WI: Prehistory Press

- Monographs in World Archaeology, Eds. H. L. Dibble – O. Bar-Yosef,, No. 23, S. 41-68.
- Bordes, F., (1961). *Typologie du Paléolithique ancien et moyen*, Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). Paris.
- Bostancı, E. Y., (1984). Dülük Taş Devrinde İnsan Evrimi ve Mezolitik Şarklian Kültürü Üzerinde Bir Araştırma Şarklı Mağara Kazısı. *V. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1983, S. 49-64.
- Bostancı, E. Y., (1962), Güney-Doğu Anadolu Araştırmaları. Dülük ve Kartal'ın Chellean ve Acheulean Endüstrisi'', *Anatolia* 6, S.87-162.
- Bostancı, E. Y., (1975), ''Anadolu'da Çakmaktaşının Jeolojik Yaşı ve Güney Doğu Anadolu'da Gaziantep Yakınında, Dülük Köyü Vadisinde, Bir Yüzüne Neojen Yaşta Chlamys sp. Kavkı Mülajı Bulunan Alt Paleolithic Dülükiyen Devre ait Elbaltası üzerine Bir Tetkik, *Antropoloji* 7, S.49-64.
- Bostancı, E. Y., (1952). Gökırmak vadisinde Prehistuvar araştırmaları, yeni paleolitik Buluntular. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S. 137-147.
- Bourguignon, L., Kuzucuoğlu, C. (1999). Les occupations préhistoriques de la moyenne vallée de l'Euphrate au Nord de Belkıs (Turquie). Études géomorphologiques et archéologiques: premiers résultats. *Anatolia antiqua. Eski Anadolu*, 7(1), S 265-283.
- Bulut, H., Taşkiran, H., Özçelik, K., Karahan, G. (2022). Lower and Middle Palaeolithic evidence from the North Aegean coastline of canakkale, Turkey. *Antiquity*, 96(388), S.981-988.
- Canlı-Sözbilir, İ., (2001), Gaziantep ve Çevresinin İklim Özellikleri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ceylan, K., (1994). Karain Mağarası, Levallois Tekniği, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi.
- Chazan, M. (2000). Flake production at the Lower Palaeolithic site of Holon (Israel): implications for the origin of the Levallois method. *Antiquity*, 74 (285), S. 495-499.
- Chazan, M., Horwitz, L. K. (2007). Holon: A Lower Paleolithic Site in Israel. *Peabody Museum of Archaeology and Ethnology*, Harvard University.

- Chazan, M., Monchot, H., Porat, N., Lister, A., Davies, P., Horwitz, L. K. (2001). Le site acheuléen de plein air d'Holon (Israël): premiers résultats. *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences-Series IIA-Earth and Planetary Science*, 332(3), S. 201-207.
- Clark, J.D., (1966), Acheulian occupation sites in the Middle East and Africa a study in cultural variability, *American Anthropologist*, 68(2), S. 202-229.
- Çanakcı, H., Güllü, H. (2009). Development of a hazard assessment model for near surface caves in limestone. *Engineering Geology*, 105(1-2), S. 102-107.
- Çilingiroğlu, Ç., Dinçer, B., Uhri, A., Gürbıyık, C., Baykara, İ., & Çakırlar, C. (2016). New Palaeolithic and Mesolithic sites in the eastern Aegean: the Karaburun archaeological survey project. *Antiquity*, 90(353).
- Çiner, R. (1958). Gaziantep çevresinde paleolitik buluntular. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 16(3-4), S. 125-129.
- Debénath, A., Dibble, H. L. (1994). *Handbook of Paleolithic Typology, Vol. 1: Lower and Middle Paleolithic of Europe*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- DeBono, H., Goren-Inbar, N. (2001). Note on a link between Acheulian handaxes and the Levallois method. *Journal of the Israel Prehistoric Society*, 31, S.9-23.
- Dinçer, B. (2010). Dülük (Gaziantep) Paleolitik Çağ Buluntuları, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Dinçer, B. (2014). The Paleolithic of Kocasu Basin (NW Anatolia). In *Regional studies in archaeology symposium proceedings* (pp. 23-50). İstanbul, Turkey: Ege Yayınları.
- Dinçer, B., (2016), The Lower Paleolithic in Turkey: Anatolia and hominin dispersals out of Africa, *Paleoanthropology of the Balkans and Anatolia: Human evolution and its context*, S. 213-228
- Doronichev, V. 2000. Lower Paleolithic Occupation of the Northern Caucasus. In: D. Lordkipanidze, O. Bar Yosef, & M. Otte, eds. *Early Humans at the Gates of Europe: Proceedings of the First International Symposium, Dmanisi, Tbilisi (Georgia), September 1998*. Liège: ERAUL, S. 67–77.
- Erguvanlı, K. (1946). Gaziantep-Narlıarasında bulunan Paleolitik aletler hakkında bir not. *Belleten*, 10, S. 375-379.

- Erdem, İ. B., (2020). Sürmecik (Banaz-Uşak) Paleolitik Açık Hava Yerleşimi İki Yüzeyli Alet Tekno-Tipolojisi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Garrard, A. (1997). Survey of palaeolithic and aceramic neolithic sites in Sakçagözü region (Gaziantep): 1995 Field season. *Arastirma Sonuclari Toplantisi*, 14(1), S. 313-323.
- Garrard, A., Conolly, J., McNabb, J., Moloney, N. (2004). Palaeolithic-Neolithic survey in the Sakcagozu region of the north Levantine rift valley. *Bar International Series*, 1263, S. 145-164.
- Garrard, A., Conolly, J., Moloney, N., Wright, K. (1996). The early prehistory of the Sakçagözü region, North Levantine Rift Valley: report on 1995 survey season. *Anatolian Studies*, 46, S. 53-81.
- Gopher, A., Barkai, R., Shimelmitz, R., Khalaily, M., Lemorini, C., Hershkovitz, I., Stiner, M. (2005). Qesem Cave: an Amudian site in central Israel. *Mitekufat Haeven: Journal of the Israel Prehistoric Society/באזה תפוקתה*, S. 69-92.
- Gopher, A., & Barkai, R. (2017). Qesem Cave and the Acheulo Yabrudian Cultural Complex in the Levant. *Quaternary of the Levant: Environments, Climate Change and Humans*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Goren-Inbar, N. (1985). The lithic assemblage of the Berekhat Ram Acheulian site, Golan Heights. *Paléorient*, 11(1), S. 7-28.
- Goren-Inbar, N. (2017). Gesher Benot Ya'aqov. In *Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S.187-194, Cambridge: Cambridge University Press.
- Güleç, E., Özer, İ., Baykara, İ., Sağır, M. Ş. S. (2013). 2011 Yılı Gaziantep ve Hatay İlleri Yüzey Araştırması. 34. *Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu*, S. 257-266.
- Güleç, E., Howell, F. C., White, T. (1999). Dursunlu—A new Lower Pleistocene artifact-bearing locality in southern Anatolia. In H. Ullrich (Ed.), *Hominid evolution: Lifestyles and survival strategies*, S. 349–364, Gelsenkirchen: Archaea.
- Güleç, E., White, T., Kuhn, S., Özer, İ., Sağır, M., Yılmaz, H., & Howell, F. C. (2009). The lower pleistocene lithic assemblage from Dursunlu (Konya), central Anatolia, Turkey. *Antiquity*, 83(319), S. 11-22.

- Gülseven, B. (2018), Gürgürbaba Tepesi 010 Numaralı Buluntu Alanından Ele Geçen Yontmataş Aletlerin Coğrafi Bilgi Sistemiyle İncelenmesi, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Gvirtzman, G., Wieder, M., Marder, O., Khalaily, H., Rabinovich, R., Ron, H. (1999). Geological and pedological aspects of an Early-Paleolithic site: Revadim, central coastal plain, Israel. *Geoarchaeology*, 14(2), S. 101-126.
- Harmand S, Lewis JE, Feibel CS, Lepre CJ, Prat S, Lenoble A, Boës X, Quinn RL, Brenet M, Arroyo A, Taylor N, Clément S, Daver G, Brugal JP, Leakey L, Mortlock RA, Wright JD, Lokorodi S, Kirwa C, Kent DV, Roche H. (2015), 3.3-million-year-old stone tools from Lomekwi 3, West Turkana, Kenya. *Nature*, 521
- Henry, D. O., (2017). The Middle Palaeolithic of Southern Jordan, *In Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S.585-592, Cambridge: Cambridge University Press.
- Howell, F. C., Guleç, E., White, T. D., Saraç, G., & Curtis, G. H. (1999). Dursunlu, Lower Pleistocene faunal and archeological locality, Konya basin, Anatolia (Turkey). In *Los homínidos y su entorno en el Pleistoceno inferior y medio de Eurasia: actas del Congreso Internacional de Paleontología Humana, Orce 1995*, S. 459-468, Museo de Prehistoria y Paleontología" J. Gibert".
- Hauck, T., Wojtczak, D., Wegmüller, F., & Le Tensorer, J. M. (2010). Variation in Lower and Middle Palaeolithic land use strategies in the Syrian desert steppe: the example of Hummal (El Kowm area). *Settlement Dynamics of the Middle Palaeolithic and Middle Stone Age*, 3.
- Inizian, M. L., Reduron-Ballinger, M., Roche, H., Tixier, J. (1999), *Technology and Terminology of Knapped Stone*, (Cev. Jehanne Feblot- Augustins), Cercle de Recherches et d'Etudes Préhistoriques, Nanterre: CREP.
- Jagher, R., Le Tensorer, J. M., Morel, P., Muhesen, S., Renault-Miskovsky, J., Rentzel, P., & Schmid, P. (1997). Découvertes de restes humains dans les niveaux acheuléens de Nadaouiyeh Aïn Askar (El Kowm, Syrie Centrale). *Paléorient*, S. 87-93.

- Jagher, R., & Le Tensorer, J. M. (2011). El Kowm, a key area for the Palaeolithic of the Levant in Central Syria. *The Lower and Middle Palaeolithic in the Middle East and Neighbouring*, 197-209.
- Jagher, R. (2016). Nadaouiyeh Aïn Askar, an example of Upper Acheulean variability in the Levant. *Quaternary International*, 411, S. 44-58.
- Kalelioğlu, E. (1966). Gaziantep Platosu ve Çevresinin İklimi. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*. 1, S.297-320.
- Kalelioğlu, E. (1971). Gaziantep Yöresinin Fiziki Coğrafyası. *AUDTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 3(4), S.139-204.
- Kansu, Ş. A. (1947). Stone age cultures in Turkey. *American Journal of Archaeology*, 51(3), S. 227-232.
- Kansu, Ş. A. (1963). Marmara Bölgesi ve Trakya'da prehistorik iskân tarihi bakımından araştırmalar. *Belleten*, 27(108), S. 657-671.
- Kansu, Ş. A. (1964). Güney-Doğu Anadolu ve" Chopper"," Chopping-Tools" Endüstrisi Hakkında. *Belleten*, 28(109), S.161-164.
- Kappelman, J., Alçiçek, M. C., Kazancı, N., Schultz, M., Özkul, M., Şen, Ş. (2008). First Homo erectus from Turkey and implications for migrations into temperate Eurasia. *American Journal of Physical Anthropology*, 135(1), S. 110-116.
- Kappelman, J. (2018), An early hominin arrival in Asia, *Nature*, Vol.559, S. 480-481.
- Kökten, İ. K. (1952). Anadolu'da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 10(3-4), S. 167-188.
- Kökten, İ. K., (1964), "Karain'in Türkiye Prehistoryasında Yeri", *Türk Coğrafya Dergisi*, No: 22 - 23, S. 17 - 27, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Kökten, İ. K., 1947, "Bazı prehistorik istasyonlar hakkında yeni gözlemler", *DTCF Dergisi* 6/1-5, S. 223-236.
- Kuhn, S. L. (2010). Was Anatolia a bridge or a barrier to early hominin dispersals?. *Quaternary international*, (223-224), S. 434-435.

- Kuhn, S. L., (2002). Paleolithic Archaeology in Turkey”, *Evolutionary Anthropology* 11, S. 198-210.
- Kuhn, S. L., Arsebük, G., & Howell, F. C. (1996). The middle pleistocene lithic assemblage from Yarimburgaz cave, Turkey. *Paléorient*, S. 31-49.
- Kuhn, S. L., Stiner, M. C., Güleç, E., Özer, İ., Yılmaz, H., Baykara, İ., Açikkol-Yıldırım, A., Goldberg, P., Molina, K. M., Ünay, E., Suata, A. F. (2009). “*The Early Upper Paleolithic Occupations at Üçağızlı Cave (Hatay, Turkey)*”, *Journal of Human Evolution*, 87(56): S. 87-113.
- Kuhn, S. L., Dinçer, B., Balkan-Atlı, N., Erturaç, M. K. (2015). Paleolithic occupations of the Göllü Dağ, Central Anatolia, Turkey. *Journal of Field Archaeology*, 40(5), S. 581-602.
- Külah, T. (2006). *Uğruca (Gaziantep) civarı tersiyer istifinin mikropaleontolojik incelemesi ve ortamsal yorumu* (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Le Tensorer, J. M., Muhesen, S., Jagher, R. (1993). Nadaouiyeh I Ain Askar: une grande sequence paléolithique du bassin d'El Kowm (Syrie), premiers résultats, fouilles 1989–1992. *Cahiers de l'Euphrate*, 7, S. 11-36.
- Le Tensorer, J. M., Jagher, R., Rentzel, P., Hauck, T., Ismail-Meyer, K., Pümpin, C., & Wojtczak, D. (2007). Long-term site formation processes at the natural springs Nadaouiyeh and Hummal in the El Kowm Oasis, Central Syria. *Geoarchaeology: An International Journal*, 22(6), S. 621-640.
- Lewis, J. E., Harmand, S. (2016). An earlier origin for stone tool making: implications for cognitive evolution and the transition to Homo. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371.
- Maddy, D., Schreve, D., Demir, T., Veldkamp, A., Wijbrans, J. R., Van Gorp, W., Van Der Schriek, T. (2015). The earliest securely-dated hominin artefact in Anatolia?. *Quaternary Science Reviews*, 109, S. 68-75.
- Minzoni-Déroche, A. (1987). Le Paléolithique du Bassin du Nizip,(Rapport Préliminaire). *Institut Français d'Études Anatoliennes, Istanbul*.
- Minzoni-Deroche, A., (1988). 1986 Yılı Gaziantep Yöresi Paleolitik Araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, V, S. 275-289.

- Minzoni-Deroche, A., (1989). Gaziantep'te Prehistorik Araştırma 1987 Misyonunun Hazırlık Sonuçları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı, VI*, S. 591-594.
- Minzoni-Déroche, A., Sanlaville, P. (1988). Le Paléolithique Inférieur de la région de Gaziantep. *Paléorient*, S. 87-98.
- Mora, R., ve De la Torre, I. (2005). Percussion tools in Olduvai Beds I and II (Tanzania): implications for early human activities. *Journal of Anthropological Archaeology*, 24(2), S. 179-192.
- Otte, M., Yalçinkaya, I., Kozłowski, J.K., Bar-Yosef, O., Bayon, I.L., Taşkıran, H., (1998), "Long-Term Technical Evolution and Human Remains in the Anatolian Paleolithic", *Journal of Human Evolution*, Vol.34: S. 413-431.
- Otte, M., Yalçinkaya, I., Taşkıran, H., Kozłowski, J.K., Bar-Yosef, O., Noiret, P., (1995), "The Anatolian Middle Paleolithic: New Research at Karain Cave", *Journal of Anthropological Research*, Vol. 51, No. 4: S.287-299.
- Ozherelyev, D. V., Trifonov, V. G., Çelik, H., Trikhunkov, Y. I., Frolov, P. D., & Simakova, A. N. (2019). Early palaeolithic evidence from the Euphrates river basin, eastern Turkey. *Quaternary International*, 509, S. 73-86.
- Özçelik, K., (2017), Ege Bölgesi'nde Neanderthal İnsanın İzleri, *DTCF Dergisi*, Sayı:57-1, S.524-537.
- Özçelik, K., Kartal, G., Fındık, B. (2016), Denizli İli Prehistorik Dönem Yüzey Araştırması, 2014, 33. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1, S. 377-396
- Özçelik, K., Bulut, H. (2021). Denizli'de (Ege Bölgesi) iki yüzeyli alet geleneği: Tekno-tipolojik analizlerle sınırlı çalışmaların kronolojik sorunların çözümündeki yetersizliği. In *Colloquium Anatolicum* No. 20, S. 163-182.
- Petraglia, M. D. (2003). The Lower Paleolithic of the Arabian Peninsula: occupations, adaptations, and dispersals. *Journal of World Prehistory*, 17(2), S. 141-179.
- Ronen, A. (2006). The oldest human groups in the Levant. *Comptes Rendus Palevol*, 5(1-2), S. 343-351.
- Ronen, A. (2017). Tabun cave in the Carmel cultural sphere. In *Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S. 215-224 Cambridge: Cambridge University Press.

- Rollefson, G. O.,(2017). The Lower Palaeolithic of Jordan, In *Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S.577-584, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarıkaya, M. A., (2012), “Kuvaterner Buzullaşmaları; Yayılımı ve Zamanlaması”, *Kuvaterner Bilimi*, Eds. N. Kazancı ve A. Gürbüz, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, S. 41-58.
- Sarioğlu, E. K. (2019). Sürmecik (Banaz-Uşak) Paleolitik Açık Hava Yerleşimi Kenar Kazıyıcılarının Tekno-Tipolojisi, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Semaw, S., Rogers, M. J., Quade, J., Renne, P. R., Butler, R. F., Dominguez-Rodrigo, M., Simpson, S. W. (2003). 2.6-Million-year-old stone tools and associated bones from OGS-6 and OGS-7, Gona, Afar, Ethiopia. *Journal of Human Evolution*, 45(2), S.169-177.
- Shaw, A., (2017), Lower and Middle Paleolithic Of Lebanon, In *Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S.555-566, Cambridge: Cambridge University Press.
- Shaw, A. (2012). *The Earlier Palaeolithic of Syria: Reinvestigating the Orontes and Euphrates Valleys*. Archaeopress.
- Shea, J. J. (2013). *Stone tools in the Paleolithic and Neolithic Near East: A guide*. Cambridge University Press.
- Show, I.; Jameson, R., (1999), *A Dictionary of Archaeology*, Blackwell Publishers
- Slimak, L., ve Dinçer, B. (2007). Kaletepe Deresi 3. Orta Anadolu'da Tabakalanma Veren Bir İlk Paleolitik Çağ Yerleşmesi. *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, (10), S. 33-47.
- Slimak, L., Kuhn, S. L., Roche, H., Mouralis, D., Buitenhuis, H., Balkan-Atlı, N., Binder, D., Kuzucuoğlu, C., Guillou, H., (2008), “Kaletepe Deresi 3 (Turkey): Archaeological Evidence for Early Human Settlement in Central Anatolia”, *Journal of Human Evolution* 54, S.99-111.

- Slimak, L., Roche, H., Mouralis, D., Buitenhuis, H., Balkan-Atlı, N., Binder, D., & Grenet, M. (2004). Kaletepe Deresi 3 (Turquie), aspects archéologiques, chronologiques et paléontologiques d'une séquence pléistocène en Anatolie centrale. *Comptes Rendus Palevol*, 3(5), S. 411-420.
- Stiner, M. C., Gopher, A., Barkai, R. (2011). Hearth-side socioeconomics, hunting and paleoecology during the late Lower Paleolithic at Qesem Cave, Israel. *Journal of Human Evolution*, 60(2), S. 213-233.
- Solecki, R. L., Solecki, R. S., (1995). "The Mousterian Industries of Yabrud Shelter I: A Reconsideration", *The Definition and Interpretation of Levallois Technology*, Madison, WI: Prehistory Press Monographs in World Archaeology, Eds. H. L. Dibble – O. Bar-Yosef, No. 23, S. 381-398.
- Taşkıran, H. (2002a). 2000 Yılı Karkamış Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması. *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, S. 383-429, Ankara:ODTÜ-TAÇDAM.
- Taşkıran, H. (2002b). Karkamış baraj gölü alanında yapılan Paleolitik Çağ yüzey araştırması üzerine genel bir değerlendirme. *İdol*, 13, S. 8-10.
- Taskiran, H. (2007). Supply areas of Karain cave in southwest Anatolia. *BAR International Series*, 1725, S. 207-211.
- Taşkıran, H. (2016). The Paleolithic and Epi-paleolithic of Anatolia. *Anatolian Metal*, 7, S. 43-51.
- Taşkıran, H. (2018). The distribution of Acheulean culture and its possible routes in Turkey. *Comptes Rendus Palevol*, 17(1-2), S. 99-106.
- Taşkıran, H. (2022), Paleolitik Çağ'da Gaziantep, *Prehistrorik Dönemlerden Geç Antik Döneme Gaziantep Arkeolojisi*, Eds. Atilla Engin, Kutalmış Gökay, S.15-28, Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü Yayınları.
- Taşkıran, H., & Kartal, M. (1999). Karkamış Baraj Gölü Alanında Yapılan Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması: İlk Gözlemler. *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları*, S. 45-62. Ankara: ODTÜ-TAÇDAM.
- Taşkıran, H., Kartal, M., (2004), Ilisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması 2002 Yılı Çalışmaları, *21. Araştırma Sonuçları Toplantısı II*, S. 295–304.

- Taşkıran, H., Kartal, M., (2008), “İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması-2006”, *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, III, S. 439-452.
- Taşkıran, H., (2008). Réflexions sur l’Acheuléen d’Anatolie. *l'Anthropologie*, 112(1), S. 140-152.
- Taşkıran, H., Aydın, Y., Özçelik, K., Erbil, E. (2021). A new discovery of Neanderthal settlements in Turkey: Sürmecik open-air campsite in Western Anatolia. *L'Anthropologie*, 125(1).
- Taşkıran, H., Özçelik, K., Kartal, G., Aydın, Y., Erbil, E., Kösem, M. B., Karahan, G., (2022). 2019 Yılı Karain Mağarası Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 41, Cilt 2, S.365-386, Ankara.
- Taşkıran, H., Özçelik, K. (2022). A general view of the lower Palaeolithic of Turkey. *L'Anthropologie*, 126(3).
- Weinstein-Evron, M., Zaidner, Y., Tsatskin, A., Yeshurun, R., Hershkovitz, I., (2017). Misliya Cave, Mount Carmel, Israel. In *Quaternary of the Levant—environments, Climate change and humans*, S. 225-230, Cambridge: Cambridge University Press.
- Wegmüller, F. (2015). The Lower Palaeolithic assemblage of Layers 15–18 (Unit G) at Hummal. An exemplary case addressing the problems placing undated, archaic-looking stone tool assemblages in the Early and Lower Palaeolithic record by technological classification. *L'Anthropologie*, 119(5), S. 595-609.
- Van Peer, P., (1992), *The Levallois Reduction Strategy*, Madison Wisconsin: Prehistory Press.
- Yalçinkaya, I. (1984). Samsat-Şehremuz Tepesi Çevresi Paleolitik Çağ Yüzey Araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, S. 13-20.
- Yalçinkaya, I., (1989), *Alt ve Orta Paleolitik Yontmataş Endüstrileri Biçimsel Tipolojisi ve Karain Mağarası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Yalçinkaya, I., Otte, M., Bar-Yosef, O., Kozłowski, J. K., Leotard, J. M., Taskiran, H. (1992). Karain 1991, Recherches paléolithiques en Turquie du Sud. Rapport provisoire. *Paléorient*, 18(2), S.109-122.
- Yalçinkaya, I., Özçelik, K., Kartal, M., & Taşkıran, H., (2009a). Diffusion Des Cultures À Bifaces En Turquie/Türkiye’de İki Yüzeyli Alet İçeren Kültürlerin Dağılımı. *Anadolu/Anatolia* 35: S. 1-38.

- Yalçinkaya, I., Taşkiran, H., Kartal, M., Özçelik, Kösem, M.B., Kartal, G., (2009b), 2007 Yılı Karain Mağarası Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 30,Cilt 1, S.285 -300, Ankara.
- Yamaç, A., Eğrikavuk, M. (2013). Artificial Cavities Of Gaziantep (Southeastern Turkey). In *16th International Congress Of Speleology* S. 253-256.
- Yaman, İ. D. (2011). Karain Mağarası B Gözü'nün Jeolojik Ve Arkeolojik Stratigrafisi, Işın Yalçinkaya'ya Armağan (Studies in Honour of Işın Yalçinkaya), Eds. Taşkiran, H., Kartal, M., Özçelik, K., Kösem, M.B., Kartal, G., S. 245-262, Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Yaman, İ. D. (2017). Karain Mağarası B Gözü'nde tespit edilen arkeolojik hiatüsler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 52(2), 1-15.

GÖRSELLER

Görsel 13. Tek kutuplu Levallois çekirdek

Görsel 14. Tek kutuplu Levallois çekirdek.

Görsel 15. Merkezci Levallois çekirdek.

Görsel 16. İki kutuplu Levallois çekirdek.

Görsel 17. Tek kutuplu çekirdek.

Görsel 18. Tek kutuplu çekirdek.

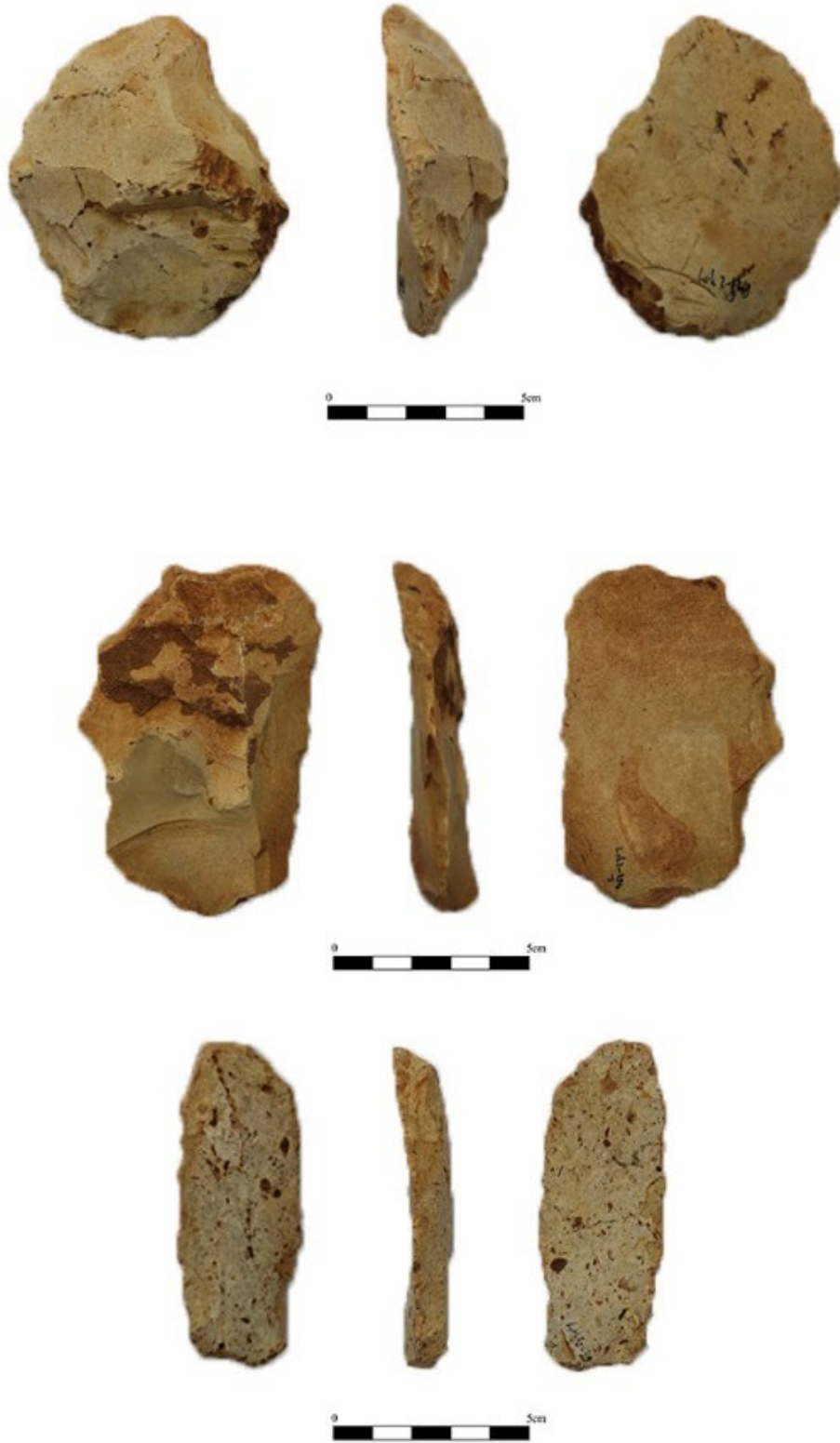
Görsel 19. Vurgaç

Görsel 20. Vurgaç

Görsel 21. Kenar kazıyıcılar

Görsel 22. Kenar kazıyıcılar

Görsel 23. Kenar kazıyıcılar

Görsel 24. Ön kazıyıcı

Görsel 25. Badem biçimli iki yüzeyli.

Görsel 26. Yürek biçimli iki yüzeyli.

Görsel 27. Üçgen biçimli iki yüzeyli.

Görsel 28. Badem biçimli iki yüzeyli

Görsel 29. Badem biçimli iki yüzeyli.

Görsel 30. Mızrak biçimli iki yüzeyli.

Görsel 31. Proto Limande.

Görsel 32. Micoquien iki yüzeyli.

Görsel 33. Distalden kırılmış iki yüzeyli.

Görsel 34. Tamamlanmamış (kısmi) iki yüzeyli.

Görsel 35. Kıyıcı Alet

Görsel 36. Kıyıcı Alet

Görsel 37. Kıyıcı Alet

EKLER

Ek-1 İzin Yazısı

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Sayı : E-51337267-160.02.02-1449741

10.06.2021

Konu : Gaziantep İli, Şahinbey İlçesi, Gaziantep
Üniversitesi Kampüsünde Yer Alan
Paleolitik Atölye Kurtarma Kazısı Talebi

GAZİANTEP VALİLİĞİNE
(İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

İlgi : 08.06.2021 tarihli ve E-73862413-160.01.01-1440578 sayılı yazınız ve ekleri.

İliniz, Şahinbey ilçesi, 15 Temmuz Mahallesi, 6673 ada 1 parselde kayıtlı, Gaziantep Üniversitesi Kampüs alanı içerisinde tespit edilen Paleolitik Çağ'a tarihlenen atölyeden çıkan buluntulardan dönemin özelliklerinin daha iyi anlaşılması ve alandaki bulguların muhtemel imar faaliyetleri ile yok olma tehdidi nedeniyle bahse konu alanda İliniz Müze Müdürlüğü başkanlığında yapılması planlanan kurtarma kazısı ve temizlik çalışmalarına ilişkin talebi içeren ilgi yazınız ve ekleri incelenmiştir.

Covid-19 salgınının ülkemizde yayılımının en aza indirilmesi, salgınla mücadeleyi ve salgının etkilerinin azaltılmasına yönelik faaliyetleri zafiyete uğratmayacak ve kamu hizmetlerini aksatmayacak şekilde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması, sosyal mesafe ve hijyen koşullarının göz önünde bulundurulması kaydıyla; söz konusu alanda, 2021 yılı içerisinde İliniz Müze Müdürlüğü başkanlığında, Doç. Dr. İsmail BAYKARA'nın bilimsel danışmanlığında ekli listede isimleri bulunan heyet üyelerinin katılımıyla ilgili Mevzuat kapsamında 2863 Sayılı Kanun'un 6'ncı ve 23'ncü maddelerinde belirtilen taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını açığa çıkarmak üzere yapılması planlanan temizlik ve kurtarma kazısı çalışmaları Bakanlığımızca uygun görülmektedir.

Kazı çalışmalarının bilimsel ve etik kurallara uyularak yapılması, kazı çalışmalarına ilişkin hazırlanacak sonuç raporuna ek olarak; fotoğraf ve benzeri dokümanları içeren görsel materyallerin CD ortamında Bakanlığımız, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve ilgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, yürütülen kazı çalışmalarında ortaya çıkartılan önemli buluntulara ilişkin bilgi ve belgelerin öncelikle 0 (312) 470 62 46 telefon numarasına bildirilerek, söz konusu bilgi ve belgelerin kazılar@ktb.gov.tr e-posta adresine gönderilmesi, uygun görüş alınmadan önemli buluntular konusunda basın yayın kuruluşları ile kesinlikle bilgi paylaşılmaması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yahya COŞKUN
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek: Ekip listesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 745866E9-CBAE-42CD-98C8-06F02F839079

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/>

Cumhuriyet Bulv. II.TBMM Binası Yanı Ulus Alında@ANKARA

Telefon: 0(312) 470 62 31 Faks: 0(312) 470 65 40

www.kulturvarliklari.gov.tr, kazilar@ktb.gov.tr

Bilgi için: Rabiye ÇAYIRLI
Müze Araştırmacısı

**GAZİANTEP İLİ, ŞAHİNBEY İLÇESİ, GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ KAMPÜSÜ —
ALT PALEOLİTİK ALET ÜRETİM ALANI ARAŞTIRMA ve KAZI ÇALIŞMALARI
EKİP LİSTESİ**

- 1) Özgür ÇOMAK (Kazi/Araştırma Başkanı — Gaziantep Mülke Müdürlüğü)
- 2) Prof. Dr. Atila ENGİN (Bilimsel Danışman — Gaziantep Üniv. Arkeoloji Bölümü)
- 3) Doç. Dr. İsmail BAYKARA (Gaziantep Üniv. Arkeoloji Bölümü)
- 4) Arş. Gör. Deniz Burak KIZILYAZ (Gaziantep Üniv. Arkeoloji Bölümü)
- 5) Arş. Gör. Ece Eren KURAL (Ankara Üniv. Dış Arkeoloji Bölümü)
- 6) Tuğçe GÖKKURT (Ankara Üniv. Dış Arkeoloji Bölümü Doktora Öğrencisi)
- 7) Didem TURAN (İstanbul Üniv. Paleontoloji Bölümü Doktora Öğrencisi)
- 8) Yaman Emre SEVİNDİK (Gaziantep Üniv. Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğr.)
- 9) Mustafa Kenan AGRAS (Van Yüzüncü Yıl Üniv. Arkeoloji Böl. Yüksek Lisans Öğr.)

Ek-2 Buluntu Alanları Yontmataş Dağılımı

Buluntu Alanı Numarası	Taşmalık	Çekirdek	El Baltası	Yontuk Çakıl	Vurgaç	Debris	Toplam
Buluntu Alanı 1	7	5	0	0	0	0	12
Buluntu Alanı 2	14	5	2	0	0	0	21
Buluntu Alanı 3	6	3	0	1	0	0	10
Buluntu Alanı 4	13	2	1	0	0	10	26
Buluntu Alanı 5	7	5	0	0	0	14	26
Buluntu Alanı 6	12	5	1	0	0	5	23
Buluntu Alanı 7	8	3	0	0	0	0	11
Buluntu Alanı 8	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 9	10	1	0	0	0	0	11
Buluntu Alanı 10	13	5	0	0	1	11	30
Buluntu Alanı 11	6	0	1	0	0	5	12
Buluntu Alanı 12	7	5	3	0	0	7	22
Buluntu Alanı 13	6	0	1	0	0	3	10
Buluntu Alanı 14	9	4	0	0	0	4	17
Buluntu Alanı 15	4	2	0	1	0	0	7

Buluntu Alanı 16	7	3	1	0	0	0	11
Buluntu Alanı 17	10	2	0	0	0	0	12
Buluntu Alanı 18	6	6	0	0	0	6	18
Buluntu Alanı 19	11	3	0	0	0	4	18
Buluntu Alanı 20	9	3	2	0	0	40	54
Buluntu Alanı 21	12	5	2	0	0	11	30
Buluntu Alanı 22	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 23	6	3	0	0	0	13	22
Buluntu Alanı 24	7	0	0	0	0	9	16
Buluntu Alanı 25	12	4	0	0	0	7	23
Buluntu Alanı 26	5	2	1	0	0	9	17
Buluntu Alanı 27	10	1	1	0	0	0	12
Buluntu Alanı 28	11	1	0	0	0	11	23
Buluntu Alanı 29	10	2	2	0	0	0	14
Buluntu Alanı 30	15	4	0	0	0	5	24
Buluntu Alanı 31	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 32	22	5	0	0	0	25	52

Buluntu Alanı 33	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 34	21	1	0	0	0	6	28
Buluntu Alanı 35	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 36	11	2	0	0	0	8	21
Buluntu Alanı 37	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 38	15	6	1	0	1	0	23
Buluntu Alanı 39	10	0	0	0	0	15	25
Buluntu Alanı 40	13	0	0	0	0	23	36
Buluntu Alanı 41	24	2	0	0	0	30	56
Buluntu Alanı 42	15	3	1	0	0	23	42
Buluntu Alanı 43	17	10	3	0	0	20	50
Buluntu Alanı 44	12	1	0	0	0	9	22
Buluntu Alanı 45	27	3	1	0	0	28	59
Buluntu Alanı 46	32	6	2	0	1	38	79
Buluntu Alanı 47	38	4	2	0	0	0	44
Buluntu Alanı 48	15	4	0	0	0	17	36
Buluntu Alanı 49	36	6	0	0	0	22	64

Buluntu Alanı 50	24	0	0	0	0	8	32
Buluntu Alanı 51	17	1	1	0	0	23	42
Buluntu Alanı 52	27	5	2	0	0	36	70
Buluntu Alanı 53	19	5	1	1	0	34	60
Buluntu Alanı 54	29	4	1	0	0	23	57
Buluntu Alanı 55	22	6	1	0	1	22	52
Buluntu Alanı 56	14	7	1	0	0	40	62
Buluntu Alanı 57	23	4	0	0	0	20	47
Buluntu Alanı 58	14	2	1	1	0	21	39
Buluntu Alanı 59	44	6	0	0	0	46	96
Buluntu Alanı 60	40	6	3	0	0	49	98
Buluntu Alanı 61	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 62	35	4	0	0	0	55	94
Buluntu Alanı 63	51	8	3	0	0	20	82
Buluntu Alanı 64	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 65	15	1	1	0	0	9	26
Buluntu Alanı 66	24	1	0	0	0	15	40

Buluntu Alanı 67	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 68	18	3	0	0	0	25	46
Buluntu Alanı 69	15	5	1	0	0	16	37
Buluntu Alanı 70	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 71	37	2	0	0	0	41	80
Buluntu Alanı 72	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 73	22	4	2	0	0	0	28
Buluntu Alanı 74	17	2	1	0	0	19	39
Buluntu Alanı 75	11	5	1	0	0	0	17
Buluntu Alanı 76	19	1	0	0	0	21	41
Buluntu Alanı 77	12	6	3	0	1	10	32
Buluntu Alanı 78	24	2	0	0	0	21	47
Buluntu Alanı 79	14	2	0	0	0	6	22
Buluntu Alanı 80	16	2	2	0	2	30	52
Buluntu Alanı 81	12	3	1	0	0	11	27
Buluntu Alanı 82	8	2	0	0	0	20	30
Buluntu Alanı 83	20	3	5	0	0	24	52

Buluntu Alanı 84	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 85	23	3	1	0	0	28	<i>55</i>
Buluntu Alanı 86	14	5	0	1	0	0	<i>20</i>
Buluntu Alanı 87	7	1	0	0	0	0	<i>8</i>
Buluntu Alanı 88	24	10	0	0	0	17	<i>51</i>
Buluntu Alanı 89	14	0	1	0	0	12	<i>27</i>
Buluntu Alanı 90	12	5	0	0	0	10	<i>27</i>
Buluntu Alanı 91	7	0	1	0	0	20	<i>28</i>
Buluntu Alanı 92	6	1	1	0	0	8	<i>16</i>
Buluntu Alanı 93	1	0	1	0	0	0	<i>2</i>
Buluntu Alanı 94	3	2	0	0	0	7	<i>12</i>
Buluntu Alanı 95	10	6	1	0	0	36	<i>53</i>
Buluntu Alanı 96	6	1	0	0	0	6	<i>13</i>
Buluntu Alanı 97	9	3	0	1	0	10	<i>23</i>
Buluntu Alanı 98	31	6	2	0	0	25	<i>64</i>
Buluntu Alanı 99	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 100	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>

Buluntu Alanı 101	4	2	0	0	0	5	11
Buluntu Alanı 102	7	5	3	0	1	9	25
Buluntu Alanı 103	7	3	1	0	0	0	11
Buluntu Alanı 104	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 105	19	6	3	0	0	26	54
Buluntu Alanı 106	7	2	0	0	0	7	16
Buluntu Alanı 107	8	2	1	1	0	0	12
Buluntu Alanı 108	4	1	0	0	0	8	13
Buluntu Alanı 109	6	2	0	0	0	3	11
Buluntu Alanı 110	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 111	12	4	1	0	0	4	21
Buluntu Alanı 112	5	1	1	0	0	6	13
Buluntu Alanı 113	13	0	0	0	0	18	31
Buluntu Alanı 114	4	0	1	0	0	4	9
Buluntu Alanı 115	3	2	0	0	1	0	6
Buluntu Alanı 116	11	4	0	0	1	3	19
Buluntu Alanı 117	6	0	0	0	0	6	12

Buluntu Alanı 118	3	3	0	1	0	6	13
Buluntu Alanı 119	9	3	1	0	0	6	19
Buluntu Alanı 120	9	3	2	0	0	12	26
Buluntu Alanı 121	10	4	1	0	1	16	32
Buluntu Alanı 122	6	4	0	0	2	0	12
Buluntu Alanı 123	7	0	0	0	0	0	7
Buluntu Alanı 124	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 125	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 126	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 127	4	0	1	0	0	8	13
Buluntu Alanı 128	12	4	2	0	0	0	18
Buluntu Alanı 129	7	1	2	0	0	7	17
Buluntu Alanı 130	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 131	1	1	0	0	0	0	2
Buluntu Alanı 132	10	0	1	0	0	10	21
Buluntu Alanı 133	1	2	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 134	5	0	0	0	0	0	5

Buluntu Alanı 135	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 136	3	1	0	0	0	3	7
Buluntu Alanı 137	5	0	0	0	0	0	5
Buluntu Alanı 138	2	1	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 139	4	3	0	0	1	0	8
Buluntu Alanı 140	6	0	1	0	0	0	7
Buluntu Alanı 141	1	0	0	0	0	0	1
Buluntu Alanı 142	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 143	9	0	0	0	0	0	9
Buluntu Alanı 144	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 145	10	1	1	0	0	0	12
Buluntu Alanı 146	0	3	0	0	1	0	4
Buluntu Alanı 147	8	1	0	0	0	0	9
Buluntu Alanı 148	2	2	0	0	0	2	6
Buluntu Alanı 149	21	3	0	0	0	11	35
Buluntu Alanı 150	8	2	1	0	0	0	11
Buluntu Alanı 151	7	1	1	0	0	14	23

Buluntu Alanı 152	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 153	4	0	0	0	0	9	<i>13</i>
Buluntu Alanı 154	11	3	1	0	0	32	<i>47</i>
Buluntu Alanı 155	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 156	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 157	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 158	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 159	2	2	0	0	0	2	<i>6</i>
Buluntu Alanı 160	4	0	1	0	0	3	<i>8</i>
Buluntu Alanı 161	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 162	2	0	1	0	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 163	0	2	0	0	0	5	<i>7</i>
Buluntu Alanı 164	2	2	0	0	0	0	<i>4</i>
Buluntu Alanı 165	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 166	2	0	0	0	0	0	<i>2</i>
Buluntu Alanı 167	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 168	3	2	0	0	0	0	<i>5</i>

Buluntu Alanı 169	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 170	2	0	1	0	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 171	0	1	0	0	0	0	<i>1</i>
Buluntu Alanı 172	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 173	1	1	0	0	0	0	<i>2</i>
Buluntu Alanı 174	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 175	1	2	0	0	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 176	7	4	2	0	1	0	<i>14</i>
Buluntu Alanı 177	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 178	0	1	1	1	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 179	2	0	0	0	0	0	<i>2</i>
Buluntu Alanı 180	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 181	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 182	3	0	0	0	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 183	3	1	0	0	0	0	<i>4</i>
Buluntu Alanı 184	1	0	0	0	1	0	<i>2</i>
Buluntu Alanı 185	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>

Buluntu Alanı 186	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 187	1	0	0	0	0	0	<i>1</i>
Buluntu Alanı 188	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 189	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 190	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 191	34	17	8	0	0	19	<i>78</i>
Buluntu Alanı 192	29	5	1	0	1	118	<i>154</i>
Buluntu Alanı 193	5	3	1	0	0	0	<i>9</i>
Buluntu Alanı 194	12	7	1	0	1	0	<i>21</i>
Buluntu Alanı 195	25	6	0	0	0	8	<i>39</i>
Buluntu Alanı 196	22	6	0	0	0	40	<i>68</i>
Buluntu Alanı 197	11	1	1	0	0	0	<i>13</i>
Buluntu Alanı 198	12	3	4	0	0	38	<i>57</i>
Buluntu Alanı 199	12	2	1	0	0	39	<i>54</i>
Buluntu Alanı 200	19	8	1	0	1	54	<i>83</i>
Buluntu Alanı 201	30	10	0	0	1	18	<i>59</i>
Buluntu Alanı 202	21	13	3	0	1	15	<i>53</i>

Buluntu Alanı 203	11	3	1	0	0	12	27
Buluntu Alanı 204	6	2	0	0	0	5	13
Buluntu Alanı 205	15	6	3	0	1	29	54
Buluntu Alanı 206	21	6	1	0	0	14	42
Buluntu Alanı 207	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 208	8	5	0	0	1	0	14
Buluntu Alanı 209	7	5	2	1	1	10	26
Buluntu Alanı 210	20	8	0	0	1	8	37
Buluntu Alanı 211	7	1	0	0	0	0	8
Buluntu Alanı 212	15	5	2	0	0	14	36
Buluntu Alanı 213	9	0	0	0	0	9	18
Buluntu Alanı 214	8	3	0	0	0	0	11
Buluntu Alanı 215	7	2	2	0	0	15	26
Buluntu Alanı 216	15	7	4	0	1	20	47
Buluntu Alanı 217	22	4	4	0	0	20	50
Buluntu Alanı 218	10	0	2	0	0	28	40
Buluntu Alanı 219	5	1	1	0	0	12	19

Buluntu Alanı 220	6	2	0	0	0	0	8
Buluntu Alanı 221	8	5	2	0	0	9	24
Buluntu Alanı 222	8	7	0	0	0	6	21
Buluntu Alanı 223	8	2	0	0	0	21	31
Buluntu Alanı 224	14	8	0	1	0	18	41
Buluntu Alanı 225	14	3	1	0	0	20	38
Buluntu Alanı 226	10	0	1	0	0	17	28
Buluntu Alanı 227	6	0	1	0	0	18	25
Buluntu Alanı 228	13	4	2	0	0	20	39
Buluntu Alanı 229	7	1	0	0	0	9	17
Buluntu Alanı 230	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 231	25	4	1	0	0	36	66
Buluntu Alanı 232	15	2	0	0	0	12	29
Buluntu Alanı 233	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 234	9	2	1	0	0	21	33
Buluntu Alanı 235	1	3	0	0	0	5	9
Buluntu Alanı 236	5	1	1	0	0	20	27

Buluntu Alanı 237	6	0	0	0	0	9	15
Buluntu Alanı 238	9	0	0	0	0	6	15
Buluntu Alanı 239	17	6	0	1	0	8	32
Buluntu Alanı 240	8	3	1	0	0	0	12
Buluntu Alanı 241	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 242	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 243	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 244	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 245	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 246	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 247	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 248	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 249	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 250	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 251	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 252	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 253	0	0	0	0	0	0	0

Buluntu Alanı 254	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 255	15	17	0	0	0	25	<i>57</i>
Buluntu Alanı 256	14	2	1	0	0	11	<i>28</i>
Buluntu Alanı 257	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 258	11	0	0	0	0	22	<i>33</i>
Buluntu Alanı 259	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 260	6	1	0	0	0	0	<i>7</i>
Buluntu Alanı 261	15	2	3	0	0	16	<i>36</i>
Buluntu Alanı 262	16	0	0	0	0	26	<i>42</i>
Buluntu Alanı 263	6	0	0	0	0	11	<i>17</i>
Buluntu Alanı 264	44	0	0	0	0	61	<i>105</i>
Buluntu Alanı 265	32	6	1	0	0	54	<i>93</i>
Buluntu Alanı 266	4	1	0	0	0	5	<i>10</i>
Buluntu Alanı 267	13	2	0	0	0	20	<i>35</i>
Buluntu Alanı 268	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 269	12	1	0	0	0	16	<i>29</i>
Buluntu Alanı 270	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>

Buluntu Alanı 271	31	6	0	0	0	19	56
Buluntu Alanı 272	4	4	2	0	0	5	15
Buluntu Alanı 273	9	0	0	0	0	5	14
Buluntu Alanı 274	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 275	18	3	0	0	0	40	61
Buluntu Alanı 276	3	5	1	0	0	0	9
Buluntu Alanı 277	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 278	1	2	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 279	7	2	0	0	0	0	9
Buluntu Alanı 280	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 281	4	0	0	0	0	14	18
Buluntu Alanı 282	14	3	0	0	0	25	42
Buluntu Alanı 283	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 284	10	2	0	0	0	6	18
Buluntu Alanı 285	3	0	0	1	0	8	12
Buluntu Alanı 286	15	4	0	0	0	4	23
Buluntu Alanı 287	3	0	0	0	0	11	14

Buluntu Alanı 288	17	2	0	0	0	6	25
Buluntu Alanı 289	13	8	0	1	0	13	35
Buluntu Alanı 290	7	4	0	0	0	0	11
Buluntu Alanı 291	11	1	0	0	0	0	12
Buluntu Alanı 292	4	0	0	0	0	0	4
Buluntu Alanı 293	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 294	8	1	0	0	0	3	12
Buluntu Alanı 295	8	4	0	0	0	5	17
Buluntu Alanı 296	6	1	1	0	0	5	13
Buluntu Alanı 297	5	4	0	1	0	0	10
Buluntu Alanı 298	6	4	1	0	0	1	12
Buluntu Alanı 299	3	1	0	0	0	0	4
Buluntu Alanı 300	5	3	0	0	1	5	14
Buluntu Alanı 301	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 302	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 303	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 304	4	3	2	0	0	18	27

Buluntu Alanı 305	15	5	0	0	0	47	67
Buluntu Alanı 306	6	1	1	0	0	38	46
Buluntu Alanı 307	5	2	0	0	0	4	11
Buluntu Alanı 308	3	3	0	0	0	0	6
Buluntu Alanı 309	14	3	0	1	0	12	30
Buluntu Alanı 310	12	2	3	0	0	0	17
Buluntu Alanı 311	5	3	2	0	0	26	36
Buluntu Alanı 312	9	5	1	0	0	0	15
Buluntu Alanı 313	12	6	0	0	0	0	18
Buluntu Alanı 314	10	7	1	0	0	22	40
Buluntu Alanı 315	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 316	10	1	2	0	0	0	13
Buluntu Alanı 317	9	2	0	0	0	0	11
Buluntu Alanı 318	9	1	1	0	0	7	18
Buluntu Alanı 319	6	4	2	0	0	6	18
Buluntu Alanı 320	2	3	1	0	0	0	6
Buluntu Alanı 321	5	1	2	0	0	0	8

Buluntu Alanı 322	6	3	0	0	0	0	9
Buluntu Alanı 323	14	2	0	0	0	0	16
Buluntu Alanı 324	4	1	0	0	0	4	9
Buluntu Alanı 325	2	1	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 326	2	0	0	0	0	0	2
Buluntu Alanı 327	2	3	0	0	1	0	6
Buluntu Alanı 328	4	3	0	0	0	0	7
Buluntu Alanı 329	0	3	4	0	0	3	10
Buluntu Alanı 330	4	2	0	0	0	0	6
Buluntu Alanı 331	0	3	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 332	13	2	0	0	0	8	23
Buluntu Alanı 333	6	1	0	0	1	0	8
Buluntu Alanı 334	5	3	0	0	0	0	8
Buluntu Alanı 335	5	2	0	0	0	4	11
Buluntu Alanı 336	6	2	0	0	0	0	8
Buluntu Alanı 337	1	0	0	0	1	0	2
Buluntu Alanı 338	3	0	0	0	0	8	11

Buluntu Alanı 339	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 340	2	0	0	0	1	0	3
Buluntu Alanı 341	4	0	0	0	0	2	6
Buluntu Alanı 342	0	2	0	0	0	0	2
Buluntu Alanı 343	2	0	0	0	0	0	2
Buluntu Alanı 344	6	1	0	0	0	0	7
Buluntu Alanı 345	3	1	0	0	0	0	4
Buluntu Alanı 346	1	3	0	0	0	0	4
Buluntu Alanı 347	3	1	1	0	0	2	7
Buluntu Alanı 348	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 349	3	0	0	0	0	0	3
Buluntu Alanı 350	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 351	4	0	0	0	0	0	4
Buluntu Alanı 352	3	0	1	0	0	0	4
Buluntu Alanı 353	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 354	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 355	3	0	0	0	0	0	3

Buluntu Alanı 356	2	1	0	0	2	0	5
Buluntu Alanı 357	4	1	2	0	0	0	7
Buluntu Alanı 358	4	2	0	0	0	0	6
Buluntu Alanı 359	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 360	1	0	0	0	0	0	1
Buluntu Alanı 361	1	1	1	0	1	0	4
Buluntu Alanı 362	5	1	0	0	0	5	11
Buluntu Alanı 363	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 364	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 365	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 366	0	0	0	0	0	0	0
Buluntu Alanı 367	1	0	0	0	2	0	3
Buluntu Alanı 368	2	2	0	0	1	0	5
Buluntu Alanı 369	1	3	0	0	3	0	7
Buluntu Alanı 370	4	0	1	0	4	0	9
Buluntu Alanı 371	0	0	15	0	0	0	15
Buluntu Alanı 372	0	0	0	0	0	0	0

Buluntu Alanı 373	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 374	1	0	0	0	2	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 375	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 376	1	0	0	0	0	0	<i>1</i>
Buluntu Alanı 377	16	0	0	0	0	0	<i>16</i>
Buluntu Alanı 378	6	0	0	0	0	0	<i>6</i>
Buluntu Alanı 379	3	0	0	0	0	0	<i>3</i>
Buluntu Alanı 380	75	0	0	1	10	27	<i>113</i>
Buluntu Alanı 381	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 382	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 383	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 384	0	0	0	0	0	0	<i>0</i>
Buluntu Alanı 385	0	1	0	0	0	0	<i>1</i>
<i>Toplam</i>	<i>3092</i>	<i>771</i>	<i>206</i>	<i>17</i>	<i>57</i>	<i>3012</i>	<i>7155</i>

Ek-3 Suriye’de Bulunan Paleolitik Yerleşimler (Shaw, 2012, S. 102’deki tablo özetleştirilmiş ve Türkçeleştirilmiştir. Dinçer, 2010’dan ekleme alınmıştır.)

Yerleşim Yeri	Formasyon	Tarhlendirme	Dönem
Maadan 1	Fırat	?>1.20 Ma	Orta Acheulean
Maadan 5	Fırat	?>1.20 Ma	Orta Acheulean
Ain Abu Jemaa	Fırat	1.20–0.85 Ma	Geç Acheulean
Ain Tabous	Fırat	1.20–0.85 Ma	Geç Acheulean
Hamadine	Fırat	1.20–0.85 Ma	Geç Acheulean
Hammam Kebir II	Fırat	<1.20– >0.37 Ma	Geç Acheulean
Halouannd ji IV	Sajour	<1.20– >0.37 Ma	Geç Acheulean
Rastan	Asi	<0.66– >0.37 Ma	Orta Acheulean (?)
Latamne	Asi	0.43–0.37 Ma	Orta Acheulean
Gharmachi 1	Asi	?0.43– 0.37 Ma	Orta/ Geç Gelişkin Acheulean
Jrabiya 2	Asi	?0.30– 0.24 Ma	Geç Acheulean
Jrabiya 3	Asi	?0.30– 0.24 Ma	Geç Acheulean
Jerf el Aila Mağarası	-	-	Alt Paleolitik-Üst Paleolitik

Ek-4 (Shaw, 2012, S. 179'daki tablo özetleştirilmiş ve Türkçeleştirilmiştir. Dinçer, 2010'dan ekleme alınmıştır.)

Yerleşim Yeri	Formasyon	Tarihlendirme	Dönem
Tahoun Semaan 2 ve 3	Asi	?MIS 7	Geç Acheulean
Tulul Defai	Asi	-	Geç Acheulean
Chnine East 1	Fırat	-	Geç Acheulean (?)
Chnine West 1	Fırat	-	Geç Acheulean (?)
Qara Yaaqoub	Sajour	-	Geç Acheulean ve Orta Paleolitik
Latamne —Red Colluvium	Asi	MIS 12 (?)	Levant Moustreian
Tahoun Semaan 1	Asi	<MIS 7 (?)	Levant Mousterian
Rhayat 2	Balikh	MIS 6-MIS 4 (?)	Levant Mousterian
Tahoun Semaan 2 and 3	Asi	MIS 7 (?)	Geç Acheulean
Dederiyeh Mağarası	Abu Chahri?	MIS 4	Orta Paleolitik
Umm El-Tlel	Abu Chahri?	MIS 4	Orta Paleolitik
Douara Mağarası	Abu Chahri?	MIS 4	Orta Paleolitik

Ek-5: İsrail’de bulunan önemli Alt ve Orta Paleolitik dönem yerleşimleri (Shea, 2013, S 49, S 71-72, S 83-84’ten düzenlenerek yapılmıştır).

Yerleşim Yeri	Tarihlendirme	Dönem
Yiron	2,4-2,2 myö	Pre-Acheulean
Ubeydia	1,1 - 1,4 myö	Erken Acheulean
Gesher Benot Ya’acov	900 – 700 binyıl	Erken/Orta Acheulean
Evron Quarry 4	-	Orta Acheulean
Umm Qarafa D-E	-	Orta/Geç Acheulean
Berekhat Ram	500 binyıl	Geç Acheulean
Holon D	200 binyıl	Geç Acheulean
Ma’yan Barukh	-	Geç Acheulean
Umm Qatafa D1	-	Geç Acheulean
Revadim	300-200 binyıl	Geç Acheulean
Tabun Ec-F/XII-XIII	350±30 binyıl	Geç Acheulean
Bizat Ruhuma C1	-	Tayacian
Tabun G	400-300 binyıl	Acheulo-Yabrudian
Umm Qatafa E3-G2	400-300 binyıl	Acheulo-Yabrudian
Misliya Mağarası	400-300 binyıl	Acheulo-Yabrudian
Tabun Ea-Eb	-	Acheulo-Yabrudian
Hayonim E-F	245-100 binyıl	Erken Levant Mousterian
Tabun D	245-100 binyıl	Erken Levant Mousterian
Tabun C	128-71 binyıl	Buzularası Levant Mousterian
Ksar Akil XXVI-XXVII	-	Buzularası Levant Mousterian
Tabun B	71-45 binyıl	Geç Levant Mousterian
Umm el Tlel IV-IV-VI	71-45 binyıl	Geç Levant Mousterian

Ek-6: Lübnan’da bulunan Paleolitik Çağ buluntu alanları (Shaw, 2017, S.562’den düzenlenmiştir.)

Yerleşim Yeri	Tarihlendirme	Dönem
Borj Qinnarit	? $\geq$ MIS 15	Alt Paleolitik
Ras Beirut Ia	? $\geq$ MIS 11	Alt Paleolitik
Wadi Aabet	? $\geq$ MIS 11	Alt Paleolitik
Ras Beirut Ib	? $\leq$ MIS 11	Alt Paleolitik
Abu Ghantous / Joub Jannine II	? MIS 11	Alt Paleolitik
Abri Zumoffen	? $\leq$ MIS 9 – MIS 7	Geç Alt Paleolitik
Bezez Layer C	$\leq$ MIS 9 – MIS 7	Geç Alt Paleolitik
Masloukh Seviye C	? $\leq$ MIS 9 – MIS 7	Geç Alt Paleolitik
Masloukh Seviye B	? $\leq$ MIS 9 – MIS 7	Geç Alt Paleolitik
Bezez B	? Geç MIS 7 / Erken MIS 6	Erken Orta Paleolitik
Nahr Ibrahim North Gallery	? Geç MIS 7 / Erken MIS 6	Erken Orta Paleolitik
Nahr Ibrahim Central Gallery Seviye 4	MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Ras El Kelb I	MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Ras Lados	? MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Naame	MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Ras Beirut Va	? MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Ras Beirut Vb	? MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Chekka	? MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Nahr Ibrahim Central Gallery Seviye 3	? $\leq$ MIS 5	Geç Orta Paleolitik
Ksar ‘Akil Seviyeler 32–26	MIS 3	Geç Orta Paleolitik

Ek-7: Ürdün’de bulunan Acheulean Dönem buluntu alanları (al-Nahar ve Clark, 2009’dan düzenlenmiştir).

Yerleşim Yeri	Yerleşim tipi
Mashari'a 1	Açık Hava Yerleşimi
Mashari'a 2	Açık Hava Yerleşimi
Mashari'a 3	Açık Hava Yerleşimi
Mashari'a 4	Açık Hava Yerleşimi
Mashari'a 5	Açık Hava Yerleşimi
Abu Habil Site 44	Açık Hava Yerleşimi
Upper Vadi Zarqa	Açık Hava Yerleşimi
Fjaje Sites	Açık Hava Yerleşimi
Wacli Qalkıa (J401)	Açık Hava Yerleşimi
Azraq DWA (14+site)	Açık Hava Yerleşimi
Azraq Spring (5 sites)	Açık Hava Yerleşimi
Azraq Ain Soda	Açık Hava Yerleşimi
Wacli Sirhan (2 sites)	Açık Hava Yerleşimi
Jafr Basını (7+ sites)	Açık Hava Yerleşimi
Wacli Bayır (2 sites)	Açık Hava Yerleşimi

